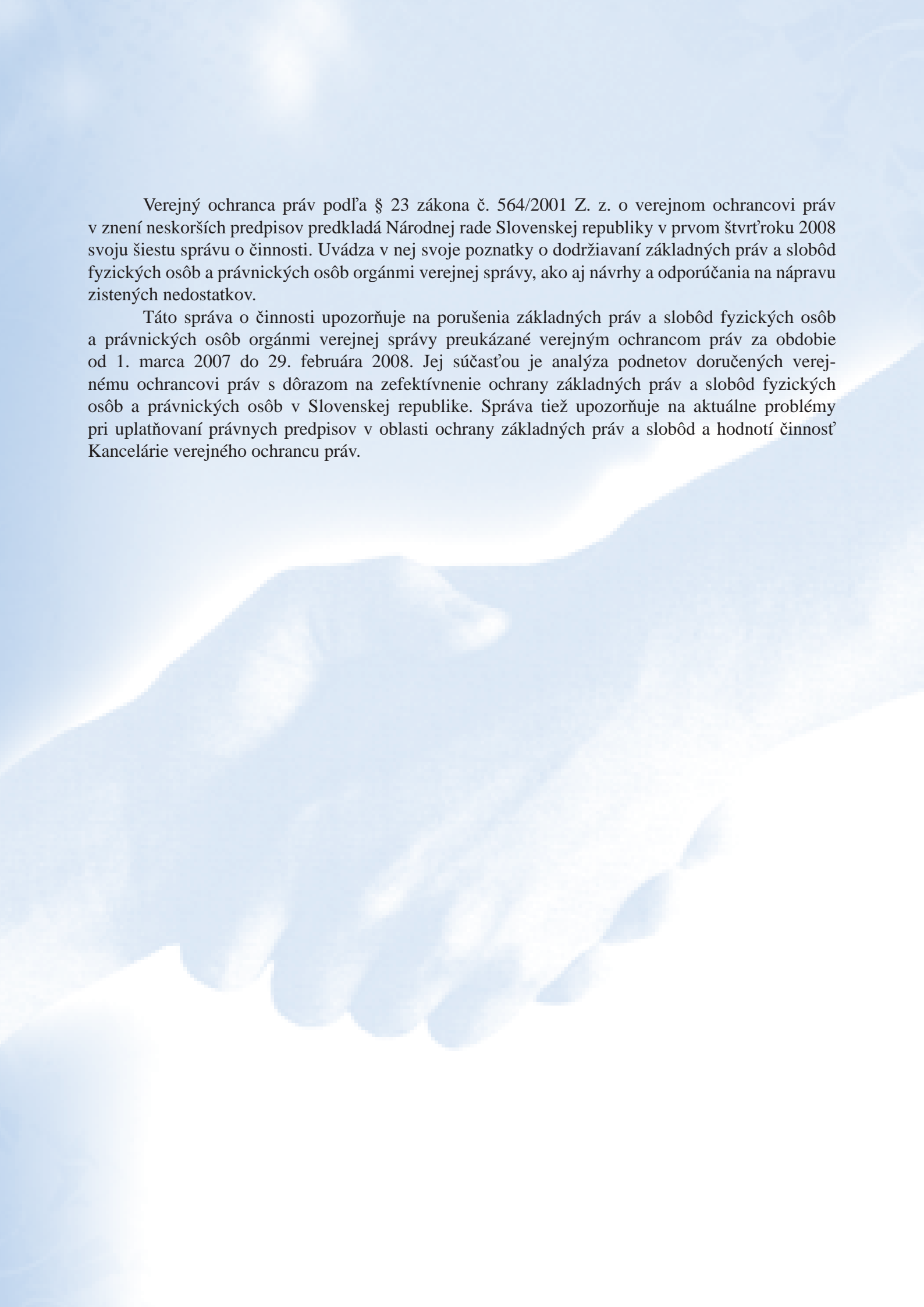

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

Správa o činnosti

Marec 2008

Verejný ochranca práv podľa § 23 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov predkladá Národnej rade Slovenskej republiky v prvom štvrtroku 2008 svoju šiestu správu o činnosti. Uvádza v nej svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy, ako aj návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Táto správa o činnosti upozorňuje na porušenia základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy preukázané verejným ochrancom práv za obdobie od 1. marca 2007 do 29. februára 2008. Jej súčasťou je analýza podnetov doručených verejnému ochrancovi práv s dôrazom na zefektívnenie ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb v Slovenskej republike. Správa tiež upozorňuje na aktuálne problémy pri uplatňovaní právnych predpisov v oblasti ochrany základných práv a slobôd a hodnotí činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv.

Obsah

1. Podnety fyzických osôb a právnických osôb	7
1.1 Právna ochrana fyzických osôb a právnických osôb	7
1.2 Postup pri vybavovaní podnetov	7
1.3 Počet doručených podnetov	8
1.4 Počet vybavených podnetov	8
1.5 Podnety v pôsobnosti verejného ochranca práv	9
1.6 Návrh na začatie konania pred Ústavným súdom SR	10
1.7 Návrh opatrení	11
2. Porušenia základných práv a slobôd	12
2.1 Preukázané porušenia základných práv a slobôd	12
2.2 Analýza preukázaných porušení základných práv a slobôd	13
2.2.1 Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov	13
2.2.1.1 Zbytočné priet'ahy v súdnom konaní	14
2.2.1.2 Zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne	26
2.2.1.3 Zbytočné priet'ahy v konaní orgánov územnej samosprávy	31
2.2.1.4 Zbytočné priet'ahy v konaní obvodných pozemkových úradov	34
2.2.1.5 Zbytočné priet'ahy v konaní štátnej správy na úseku katastra	37
2.2.1.6 Zbytočné priet'ahy v konaní iných orgánov verejnej správy	38
2.2.2 Právo domáhať sa svojho práva na súde	43
2.2.3 Právo na vzdelanie a nerovnaké zaobchádzanie pri jeho uplatňovaní	44
2.2.4 Právo na informácie	46
2.2.5 Právo vlastniť majetok	48
2.2.6 Právo na súkromie	50
2.2.7 Osobná sloboda	53
2.3 Návrh opatrení	56

3. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv	59
3.1 Poskytovanie právnych usmernení	59
3.2 K legislatívnej činnosti	60
3.3 Ďalšie aktivity pri zvyšovaní vedomia o problematike základných práv a slobôd v SR	79
3.4 Návrh opatrení	82
4. Medzinárodná spolupráca	83
4.1 Aktivity v oblasti medzinárodnej spolupráce	83
4.2 Návrh opatrení	85
5. Kancelária verejného ochrancu práv	87
5.1 Personálne zabezpečenie kancelárie	87
5.2 Rozpočet a sídlo kancelárie	88
5.3 Návrh opatrení	89
Príloha č. 1	
Vyhlásenie siete európskych ombudsmanov	91
Príloha č. 2	
Štatistické údaje	97

1. Podnety fyzických osôb a právnických osôb

1.1 Právna ochrana fyzických osôb a právnických osôb

Verejný ochranca práv je **nezávislý orgán Slovenskej republiky**, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom **chráni základné práva a slobody** fyzických osôb a právnických osôb **v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci**, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť **v rozpore s právnym poriadkom**. V zákonom ustanovených prípadoch sa verejný ochranca práv môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických osôb a právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci poskytnú verejnému ochrancovi práv potrebnú súčinnosť. **(článok 151a ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky)**

Podľa zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov sa na verejného ochrancu práv môže obrátiť každý, kto sa domnieva, že **pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy** boli porušené **základné práva a slobody v rozpore s právnym poriadkom** alebo princípmi demokratického a právneho štátu. Z podnetu musí byť zrejmé, **akej veci sa týka, proti ktorému orgánu verejnej správy smeruje a čoho sa podávateľ podnetu domáha.**

1.2 Postup pri vybavovaní podnetov

Verejný ochranca práv podnet **preskúma**. Je **povinný ho odložiť**, ak vec, ktorej sa podnet týka, **nepatrí do jeho pôsobnosti**, vec **prejednáva súd** a nejde o priet'ahy v konaní alebo ak už **súd vo veci rozhodol**, ak vec **preskúmava alebo už preskúmala prokuratúra**, takisto, ak vo veci, ktorej sa podnet týka, **koná alebo rozhoduje, prípadne už rozhodol príslušný orgán verejnej správy, ktorý nepatrí do pôsobnosti verejného ochrancu práv**. Tiež je povinný podnet odložiť, ak **podávateľ podnetu vezme svoj podnet späť alebo oznámi, že netrvá na ďalšom preskúmaní**, a ak **nedoplnil alebo nespresnil náležitosti podnetu podľa zákona v určenej lehote**.

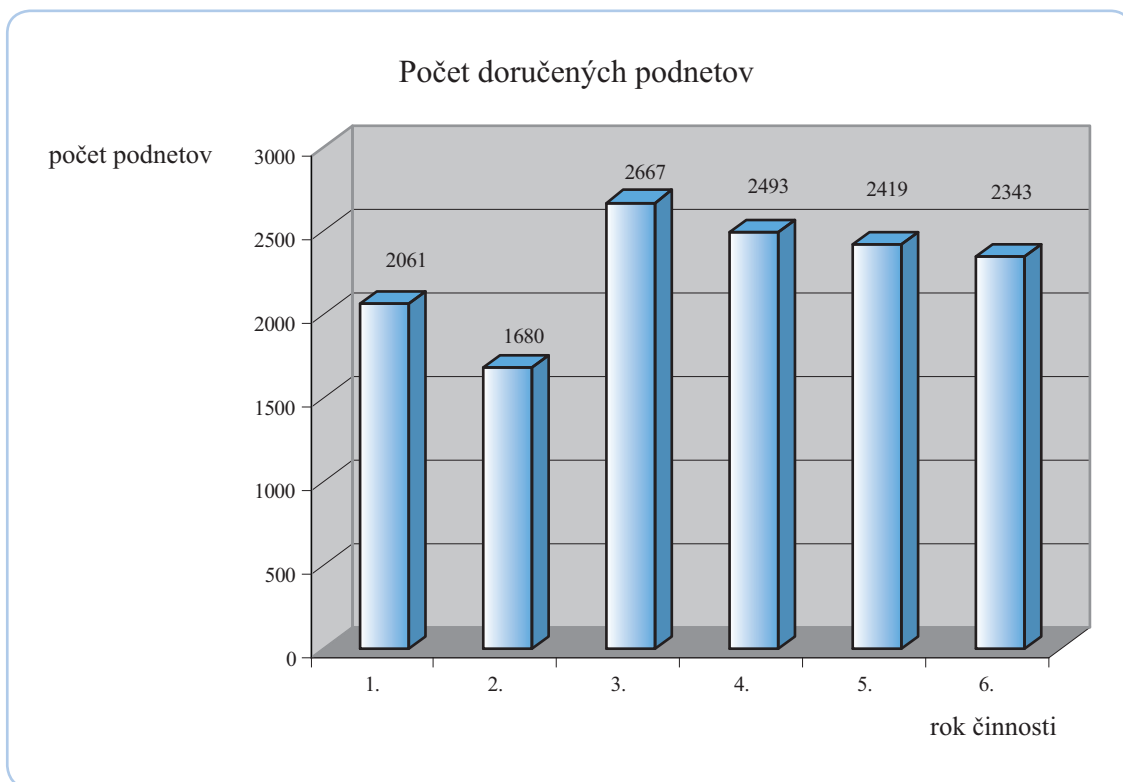
Verejný ochranca práv **môže podnet odložiť**, ak zistí, že podnet sa netýka osoby, ktorá ho podala, pokiaľ **nepredložila písomný súhlas dotknutej osoby na podanie podnetu alebo písomné plnomocenstvo** vo veci, tiež vtedy, ak od opatrenia alebo udalosti, ktorých sa podnet týka, **uplynul v deň doručenia podnetu čas dlhší ako tri roky**, podnet **je zjavne neopodstatnený alebo je anonymný**, alebo ide o podnet vo veci, ktorú už verejný ochranca práv **vybavil a opakovaný podnet neobsahuje nové skutočnosti**.

Ak výsledkami vybavenia podnetu je **preukázané porušenie základných práv a slobôd**, verejný ochranca práv oznámi výsledky vybavenia podnetu spolu s návrhom opatrení orgánu verejnej správy, proti ktorého postupu, rozhodovaniu alebo nečinnosti podnet smeruje.

Orgán verejnej správy je povinný do 20 dní odo dňa doručenia výzvy na prijatie opatrení oznámiť verejnému ochrancovi práv svoje stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a prijaté opatrenia. Ak verejný ochranca práv nesúhlasí so stanoviskom orgánu verejnej správy alebo ak prijaté opatrenia považuje za nedostatočné, **vyrozumie o tom orgán nadriadený orgánu verejnej správy**, proti ktorému podnet smeruje, a ak takého orgánu niet, **vládu Slovenskej republiky**. Nadriadený orgán verejnej správy, proti ktorému podnet smeruje, ak takého orgánu niet, vláda Slovenskej republiky, sú povinní oznámiť verejnému ochrancovi práv do 20 dní odo dňa doručenia jeho vyrozumienia opatrenia, ktoré vo veci prijali. Ak verejný ochranca práv považuje aj tieto opatrenia za nedostatočné, oznámi túto skutočnosť **Národnej rade Slovenskej republiky alebo ňou poverenému orgánu**.

1.3 Počet doručených podnetov

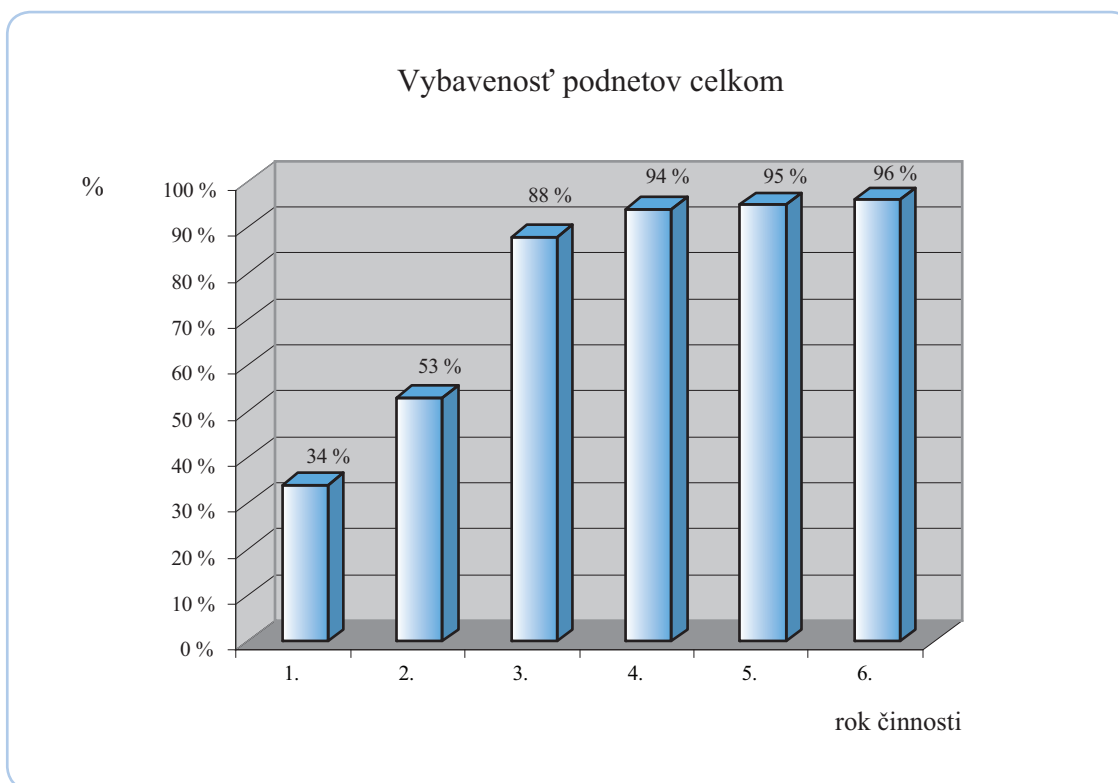
Za takmer šesť rokov činnosti bolo verejnému ochrancovi práv doručených celkom **13 663 podnetov**. Z tohto počtu za posledný rok **2 343 podnetov**.

Verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie poskytli aj bezplatné právne usmernenia celkom v **26 343 prípadoch** (z toho za uplynulý rok **5 004 právnych usmernení**).

1.4 Počet vybavených podnetov

Verejný ochranca práv **vybavil celkom 13 144 podnetov**. Vybavenosť podnetov v súčasnosti prekračuje **96 %** z celkového počtu podnetov.

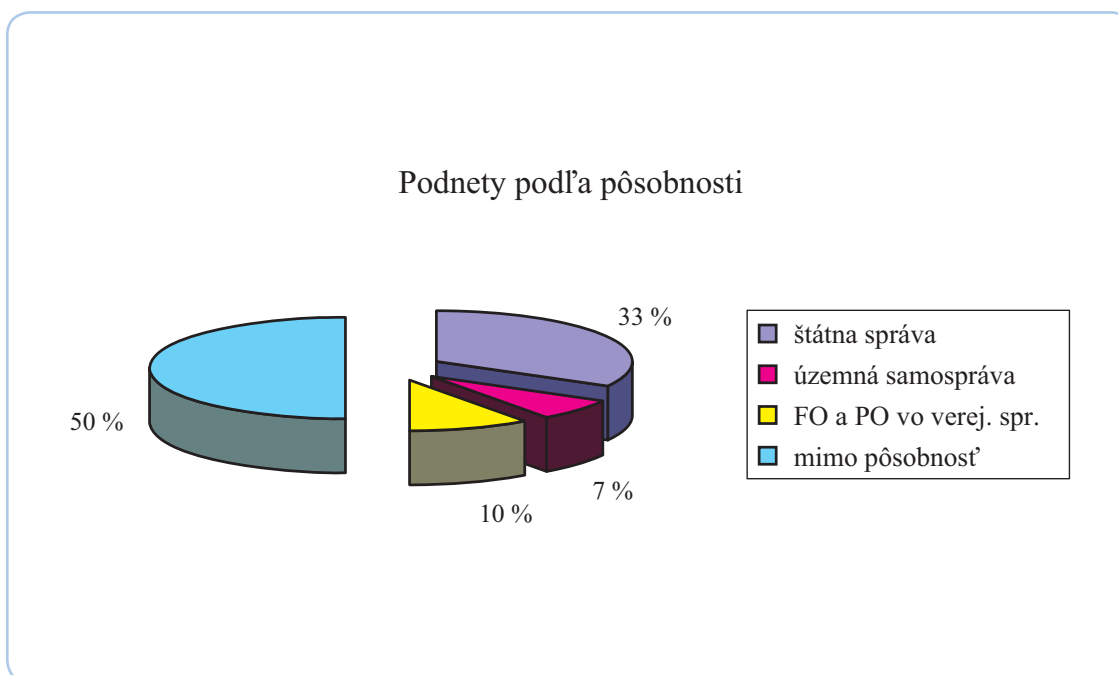

Vybavenosť podnetov je výsledkom efektívneho využívania zvolených zákonných prostriedkov ochrany základných práv a slobôd, vysokého pracovného nasadenia zamestnancov Kancelárie verejného ochranca práv, efektívne zvolenej organizácie práce i ďalšieho zlepšenia súčinnosti verejného ochranca práv s orgánmi verejnej správy, ku ktorej prispela aj novela, zákon č. 122/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov, podľa ktorej s účinnosťou od 1. apríla 2006 žiadostiam verejného ochranca práv sú orgány verejnej správy povinné vyhovieť bezodkladne, príp. do 20 dní.

1.5 Podnety v pôsobnosti verejného ochranca práv

Pôsobnosť verejného ochranca práv sa **vzťahuje na orgány verejnej správy**, s výnimkou Národnej rady Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky, vlády Slovenskej republiky, Ústavného súdu Slovenskej republiky, Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, spravodajských služieb, rozhodovacích právomocí vyšetrovateľov Policajného zboru, prokuratúry a súdov (vzťahuje sa však na orgány riadenia a správy súdov a dôvodov predpokladajúcich disciplinárne previnenie sudcu), tiež sa nevzťahuje na veci operačnej a mobilizačnej povahy.

Do pôsobnosti verejného ochranca práv nepatrí riešenie **sporov medzi fyzickými osobami ani právnickými osobami navzájom, ani súkromnoprávne spory fyzických osôb s právnickými osobami, či týkajúce sa súkromnoprávných vzťahov.**

Nízke právne vedomie je jednou z hlavných príčin, prečo sa občania na verejného ochranca práv neobracajú len s podnetmi v jeho pôsobnosti.

1.6 Návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

Pôvodné znenie zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení zo 4. decembra 2001 v § 21 ods. 1 ustanovovalo, že ak pri vybavovaní podnetu verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce tomu, že **zákon, iný všeobecne záväzný právny predpis alebo vnútorný predpis vydaný orgánom verejnej správy porušuje základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb, môže podať podnet na jeho zmenu alebo zrušenie príslušnému orgánu.** Reálne naplnenie tohto ustanovenia priniesla až **novela Ústavy Slovenskej republiky a zákona o verejnom ochrancovi práv s účinnosťou od 1. apríla 2006.** Od tohto dňa podľa **článku 151a ods. 2** Ústavy Slovenskej republiky verejný ochranca práv **môže predložiť** Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na začatie konania podľa článku 125, ak všeobecne záväzný právny predpis **porušuje** základné právo alebo slobodu priznanú fyzickej osobe alebo právnickej osobe.

Ústavný súd **podľa článku 130 ods. 1** Ústavy Slovenskej republiky začne konanie, ak **podá návrh** verejný ochranca práv vo veciach súladu právnych predpisov podľa článku 125 ods. 1, ak ich ďalšie uplatňovanie **môže ohroziť** základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Uvedené znenie sa premietlo **do § 21 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv.**

Verejnému ochrancovi práv sú a aj pred uvedenou novelizáciou právnej úpravy mu boli doručované podnety, v ktorých občania namietajú „nespravodlivú“ právnu úpravu, neraz označujú konkrétny právny predpis za „**diskriminačný**“. Najčastejšie namietaným je zákon

o sociálnom poistení, a to vo vzťahu k článku 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa. V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že podľa článku 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky domáhať sa práv uvedených v článkoch 35, 36, 37 ods. 4, článkoch 38 až 42 a článkoch 44 až 46 Ústavy Slovenskej republiky sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Na základe uvedeného verejný ochranca práv na problémy, ktoré občanom spôsobuje zákon o sociálnom poistení, ako aj v mnohých ďalších prípadoch upozorňuje opakovane príslušné ministerstvá a výbory Národnej rady Slovenskej republiky.

V uplynulom roku na základe podania skupiny občanov verejný ochranca práv v jednom prípade svoju **právomoc využil a podal návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky**. Verejný ochranca práv **žiada, aby Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o návrhu vyniesol takýto nález**: „§ 25 ods. 1 písm. b) a § 25 ods. 2 písm. b) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov nie je v súlade s článkom 29 ods. 1 a ods. 3 v spojení s článkom 1 ods. 1, článkom 12 ods. 1 prvá veta a článkom 13 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.“

V právnom štáte všetky orgány verejnej moci participujúce na tvorbe všeobecne záväzných právnych predpisov, **majú povinnosť tvoriť také právne normy, ktoré majú určitú kvalitu**. Základným prejavom takejto kvality je súlad zákonov s ústavou. „V právnom štáte má ústava povahu základného prameňa práva, ktorý je nadradený všetkým ostatným prameňom práva. Tento znak implikuje aj požiadavku, aby **všetky právne predpisy a v nich obsiahnuté alebo z nich odvodené právne normy, verejnoprávne aj súkromnoprávne, boli v súlade s ustanoveniami ústavy**. Národná rada Slovenskej republiky je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky (článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky). **Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou.**“ (PL. US 15/1998. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, s. 58)

1.7 Návrh opatrení

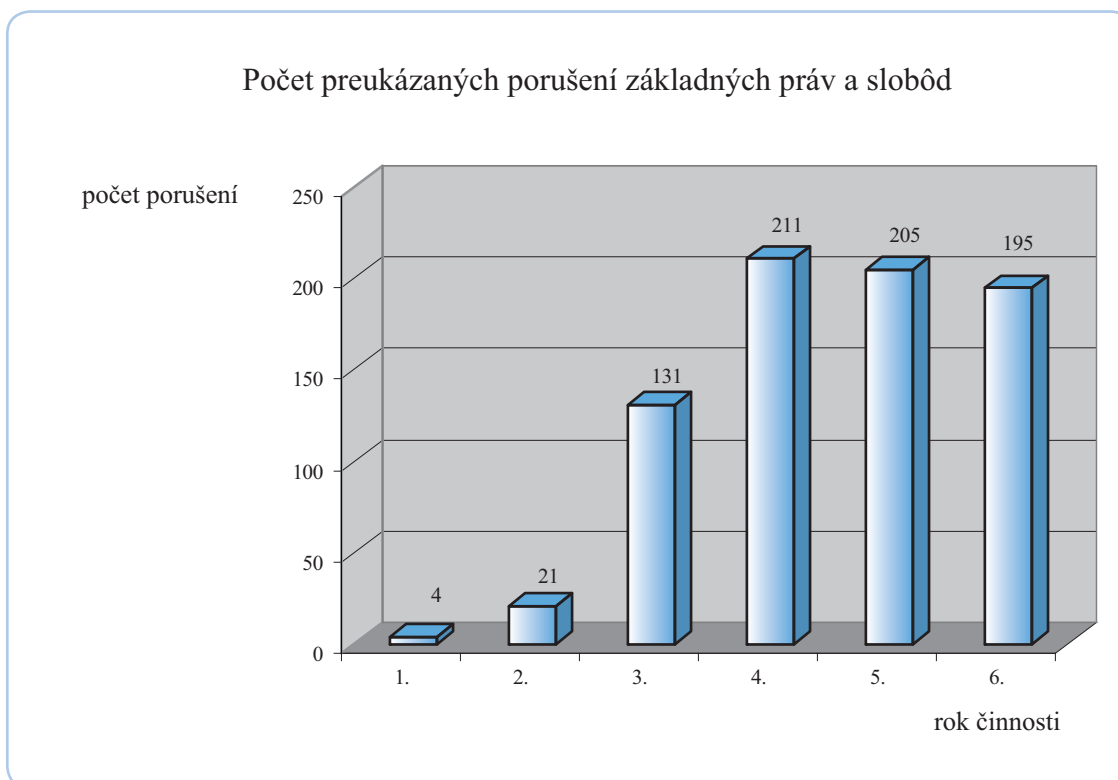
Po šiesty raz v správe o činnosti odporúčame **rozšíriť pôsobnosť** verejného ochrancu práv tak, aby chránil **všetky práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb** pri konaní, rozhodovaní a nečinnosti orgánov verejnej správy. Opätovne zdôrazňujeme **pripravenosť verejného ochrancu práv a jeho kancelárie na rozšírenie pôsobnosti** na celú „maladministráciu“, zlú, nedostatočnú či chorú správu, na prípady, v ktorých sa nerešpektuje princíp dobrej správy a jej zásady.

Právo na dobrú správu zakotvuje aj **Charta základných práv Európskej únie v článku 41**. Dobrá správa nespochybniteľne zahŕňa požiadavku postupu tak podľa právnych noriem ako i noriem etických. Vyžaduje kvalitnú legislatívu, kvalifikovaného úradníka i náležitý mechanizmus kontroly, v ktorom má už dnes svoje nezastupiteľné miesto aj inštitút ombudsmana. Významný pokrok pri presadzovaní princípov Charty základných práv v oblasti ochrany ľudských práv a základných slobôd predstavuje tiež **Lisabonská zmluva**.

2. Porušenia základných práv a slobôd

2.1 Preukázané porušenia základných práv a slobôd

Verejný ochranca práv preukázal **porušenia základných práv a slobôd** zaručených Ústavou Slovenskej republiky v uplynulom roku **celkom v 195 prípadoch**.

Verejný ochranca práv počas uplynulého roku preukázal:

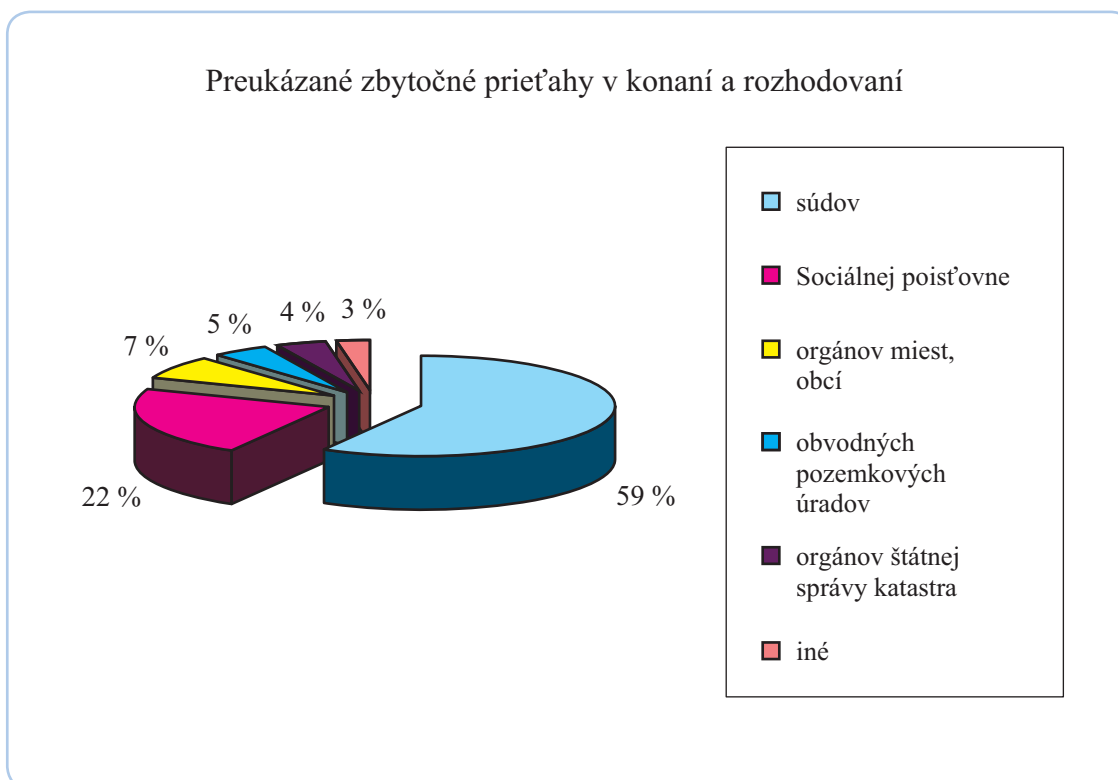
- v 187 prípadoch **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov** zaručeného článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **porušenie práva** zaručeného článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý sa môže **domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde** a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **porušenie práva na vzdelanie** zaručeného článkom 42 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **v spojení s článkom 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého sa **základné práva a slobody zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu** na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie; nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať,

- v 2 prípadoch **porušenie práva na informácie** zaručeného článkom 26 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 2 prípadoch **porušenie vlastníckeho práva** zaručeného článkom 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **porušenie osobnej slobody** zaručenej článkom 17 Ústavy Slovenskej republiky,
- v 1 prípade **porušenie práva na súkromie** zaručeného článkom 19 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života a na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.

2.2 Analýza preukázaných porušení základných práv a slobôd

2.2.1 Právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov

Z celkového počtu 195 preukázaných porušení základných práv a slobôd za uplynulý rok verejný ochranca práv zistil v **187 prípadoch zbytočné priet'ahy v konaní**.

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal zbytočné priet'ahy nielen v **súdnom konaní, ale aj v konaní Sociálnej poisťovne, v konaní orgánov obcí a miest, v konaní obvodných pozemkových úradov, v konaní správ katastra, úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, okresného riaditeľstva Policajného zboru, Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou i Ministerstva obrany Slovenskej republiky.**

Z článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva povinnosť pre správne orgány postupovať rýchlo bez priet'ahov v priebehu celého správneho konania bez ohľadu na skutočnosť, či výsledok takéhoto postupu správneho orgánu je jeho procesné rozhodnutie alebo rozhodnutie vo veci samej.

Ďalej článok 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **zaručuje každému právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov.** Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov nemožno hodnotiť ako právo, ktoré sa výslovne spája so súdnym konaním, ani ako právo, ktoré je výlučne späté so súdnou mocou. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej rozhodovacej činnosti opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie už spomínaného stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (II. ÚS 26/95, II. ÚS 33/1999).

O **odstránenie právnej neistoty** prostredníctvom rozhodnutia sa osoba uchádza nielen v konaní pred orgánmi súdnej moci, ale aj v konaní pred orgánmi verejnej správy. Preto aj v konaní pred týmito orgánmi má oprávnený subjekt právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov (II. ÚS 62/1999).

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je v konaní porušené v prípade, ak k priet'ahom došlo **zavinením orgánu štátu.** To vyplýva zo samotnej podstaty garancie, ktorú štát prevzal v základnom zákone štátu, v Ústave Slovenskej republiky. Pri rozhodovaní o tom, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, sa každý konkrétny prípad posudzuje podľa troch základných kritérií, a to právnej a skutkovej zložitosti veci, správania sa účastníkov konania a postupu orgánu štátu, pričom sa tento stav právnej neistoty odstráni až právoplatným rozhodnutím vo veci samej.

Európsky súd pre ľudské práva svojím rozhodnutím potvrdil, že od štátu sa vyžaduje, aby jeho orgány s právomocou a príslušnosťou vo veci rozhodnúť postupovali s náležitou usilovnosťou a vec rýchlo vybavili.

2.2.1.1 Zbytočné priet'ahy v súdnom konaní

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal zbytočné priet'ahy v súdnom konaní v **109 prípadoch.**

Podstatou práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty osoby domáhajúcej sa rozhodnutia súdu. Stav právnej neistoty sa neodstráni tým, že súd v konaní nariadi pojednávanie alebo že vykoná úkon. **Stav právnej neistoty je odstránený až právoplatným rozhodnutím súdu vo veci samej.**

Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 32/01 ústava vo svojom siedmom oddieli druhej hlavy v rámci úpravy práva na súdnu ochranu pripisuje osobitný význam tomu, aby sa spravodlivosť nevykonávala s oneskorením (pomalá spravodlivosť je odmietnutá spravodlivosť), ktoré by mohlo **ohroziť právo na súdnu ochranu vo svojej podstate, a tým ohroziť účinnosť a dôveryhodnosť justície.**

Iba konanie, v ktorom **súd včas, účelne, dôsledne a trvalo smeruje k prerokovaniu a právoplatnému rozhodnutiu vo veci samej, môže splniť svoj účel a poskytnúť ochranu práv a právnych záujmov účastníkov konania.**

Neukončené súdne konania trvajúce viac ako 15 rokov

Nespokojnosť občanov je zaznamenávaná **najmä u dlhotrvajúcich konaní**. Mnohé z nich sú z hľadiska skutkového a právneho veľmi náročné. Ide predovšetkým o konkurzné konania a reštitučné konania, kde sú radovo desiatky, stovky a niekedy tisíce účastníkov konania, kde prebiehajú desiatky a stovky incidenčných sporov, dochádza k úmrtiam a dedičským konaniam, ktorých dôsledkom je predlžovanie konania, ktoré však nie vždy možno označiť za zbytočné prieťahy zo strany súdu.

Medzi mnoho rokov **trvajúce súdne konania**, v ktorých verejný ochranca práv preukázal zbytočné prieťahy, patria tiež konania o určenie vlastníctva k nehnuteľnostiam a dedičské konania.

Už viac ako 16 rokov sa vedie konanie o určenie hranice pozemkov.

Osobne sa prišla k verejnému ochrancovi práv domáhať odstránenia zbytočných prieťahov v konaní súdu a rozhodnutia vo veci podávateľka podnetu zo severného Slovenska.

Verejný ochranca práv komplexným preskúmaním veci zistil, že návrh **na začatie konania o určenie hranice pozemkov** bol okresnému súdu doručený **v júli 1991**. Vo veci bolo opakovane vykonané znalecké dokazovanie, ktorého úlohou bolo zamerať v teréne pozemky a v geometrickom pláne určiť plochu bodmi podľa právneho a skutočného stavu. Podľa vyjadrenia zákonnej sudkyne doteraz podané znalecké posudky sú čiastočne rozdielne. Súd okrem množstva pojednávaní vykonal dve obhliadky na mieste samom, rozhodoval o zmene návrhu, vo veci samej už jedenkrát rozhodol (v roku 1997), pričom rozsudok odvolací súd zrušil a vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie súdu prvého stupňa. Bol vyhlásený doplňujúci rozsudok, proti ktorému bolo opäť podané odvolanie. Možno uviesť, že toto konanie vykazuje vyšší stupeň najmä skutkovej zložitosti, ktorý mal podstatný vplyv na celkovú dĺžku konania. Z predloženého stanoviska súdu vyplýva, že aj účastníci konania relevantným spôsobom prispeli k predĺženiu konania.

Vo veci je potrebné upozorniť aj na dobu trvania **znaleckého dokazovania**. V januári 1992 bolo súdom nariadené znalecké dokazovanie a súd ustanovil znalcomi lehotu 30 dní na podanie znaleckého posudku. Ten bol predložený až v auguste 1992. Je úlohou súdu rozhodujúceho o odstránení právnej neistoty, aby sa v súlade s právnym poriadkom vyporiadal so správaním (nečinnosťou) znalca tak, aby nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní. To znamená, že správanie znalca pri hodnotení, či dochádza k porušeniu ústavného práva priznaného v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, je právne významné ako prvok implikovaný v hodnotiacej podmienke postupu všeobecného súdu rozhodujúceho vo veci. Z tohto pohľadu nemožno prístup súdu k mnohonásobnému prekročeniu lehoty na podanie znaleckého posudku znalcom označiť za aktívny a smerujúci k prejednaniu a rozhodnutiu veci v primeraných lehotách so zreteľom na aj z tohto dôvodu pretrvávajúcu právnú neistotu účastníkov konania. V tejto súvislosti (poukazujúc na postup samotného súdu ako na kritérium posudzovania zbytočných prieťahov) je potrebné pripomenúť, že podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky „urgovanie znalca, aby vyhotovil znalecký posudok (vrátane hrozby uloženia mu pokuty) a uloženie mu poriadkovej pokuty dokumentuje aktívny prístup okresného súdu v rámci platných právom poskytnutých mu možností na zabezpečenie vykonania významného dôkazu na rozhodnutie posudzovanej veci“ (III. ÚS 118/03). Aktívnejší bol prístup okresného súdu v rámci platných právom poskytnutých možností na zabezpečenie vykonania znaleckého posudku pri znaleckom dokazovaní v septembri 2006, keď bolo súdom nariadené znalecké dokazovanie. Znalkyňa bola súdom urgovaná, súd jej uložil aj poriadkovú pokutu a následne jej predĺžil lehotu na vypracovanie znaleckého posudku.

Je nepochybné, že k zdržaniu pri vybavovaní tejto veci došlo z dôvodu, že od podania veci na súd bola táto spisová vec pridelená **už v poradí šiestej sudkyňi**. Vo väčšine sudcovia, ktorí vo veci pôsobili pred terajšou zákonnou sudkyňou, odišli na výkon funkcie na iné súdy. Predmetná vec bola poslednej zákonnej sudkyňi pridelená dodatkom k rozvrhu práce na rok 2007. V danom čase jej bolo pridelených celkovo 192 spisov z ostatných senátov doručených súdu do 31. decembra 2006. Išlo o veci náročnejšie po právnej stránke aj obsahovej stránke. V danej veci bol predchádzajúcou sudkyňou stanovený termín pojednávania na október 2007. Z časového hľadiska, obsahu spisového materiálu (**počet strán 186**) nebolo možné, aby nová zákonná sudkyňa v takom krátkom čase vec naštudovala a v tomto stanovenom termíne vykonala pojednávanie. Z uvedeného dôvodu bol termín pojednávania zrušený a po naštudovaní spisového materiálu bol vo veci stanovený termín pojednávania na február 2008. V tejto súvislosti, aj s odkazom na ustálenú judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, je pri posudzovaní zbytočných prietáhov v konaní zo strany súdu potrebné tiež prihliadnuť na potrebu sudcu, ktorému bol spis pridelený, dôkladne sa oboznámiť so skutkovým a právnym stavom veci a doterajším priebehom konania vo veci.

Aj po zohľadnení zmien zákonného sudcu vo veci, zložitosti veci a správania sa účastníkov konania, v konaní sa opakovane vyskytli obdobia nečinnosti, ktoré boli spôsobené súdom. Ide o obdobia nečinnosti v celkovom trvaní **viac ako 7 rokov**, ktoré vykazujú znaky zbytočných prietáhov, respektíve nedostatočnej aktivity súdu vec prejednať a rozhodnúť v primeraných lehotách.

Vzhľadom na uvedené verejný ochranca práv preukázal, že postupom okresného súdu v konaní vedenom od roku 1991 **došlo k zbytočným prietahom, a teda k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**. Aktuálne je vytýčený termín pojednávania. K zbytočným prietahom od pridelenia veci poslednej zákonnej sudkyňi nedochádza. Vzhľadom na výsledky vybavovania podnetu verejný ochranca práv podpredsedu okresného súdu požiadal, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu dohliadol na plynulosť konania tak, aby v ňom už k ďalším zbytočným prietahom nedochádzalo a právna neistota účastníkov konania bola odstránená v primeraných lehotách.

V uvedenom prípade súd nekonal v jednotlivých obdobiach, ktoré spolu predstavovali **viac ako 7 rokov nečinnosti súdu**.

V nasledujúcom prípade súd **nekonal súvisle 7 rokov**.

Podávateľ vo svojom podnete doručenému verejnemu ochrancovi práv namietal nečinnosť okresného súdu v konaní o náhradu škody vedenom **od roku 1991**. Napísal: „**Vo veci sa nekonalo od roku 1998.**“

V stanovisku na žiadosť verejného ochrancu práv k obdobiu **od roku 1998 do júla 2005 predseda súdu skutočne neuviedol žiadne úkony súdu ani účastníkov**. Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv preukázal, že v predmetnom období bol súd vo veci nečinný. V júli 2005, **po odchode pôvodného zákonného sudcu do dôchodku**, bola predmetná vec pridelená novej zákonnej sudkyňi. Z hľadiska kritéria „zložitosti veci“ verejný ochranca práv zohľadnil skutočnosti, že dĺžka konania je ovplyvnená aj potrebou zisťovania žalovaného, resp. jeho právnych nástupcov a tiež tým, že spis je značne rozsiahly.

Napriek tomu však nemožno prehliadnuť **doterajšiu celkovú dĺžku konania viac ako 16 rokov** a najmä skutočnosť, že z preskúmania podnetu **nevyplýva aktivita súdu v období takmer siedmich rokov**. Relatívne plynulý postup súdu a pravidelné vykonávanie úkonov, smerujúcich k prejednaniu a rozhodnutiu veci možno v konaní konštatovať až v období od júla 2005, t. j. od pridelenia veci novej zákonnej sudkyňi.

Výsledky vybavenia podnetu verejný ochranca práv podľa ustanovenia § 19 ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv oznámil predsedovi okresného súdu. Najmä s upozornením na **účel práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov**, ktorým je odstránenie právnej neistoty účastníkov konania, ho požiadal, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu dohliadol na plynulosť konania a vec sledoval až do rozhodnutia súdu vo veci samej tak, aby k ďalším zbytočným priet'ahom vo veci nedochádzalo.

Ďalšiemu podávateľovi komplikovali nakladanie s nehnuteľnosťami naraz **dve konania vedené od začiatku 90-tych rokov**.

Na verejného ochrancu práv sa s podnetom na prídlhé konanie obrátil podávateľ, ktorý je **účastníkom dvoch dedičských konaní vedených na dvoch súdoch už 15 rokov**.

Verejný ochranca práv zistil, že dedičské konanie, **vedené od roku 1994**, vykazuje vyššiu mieru zložitosti a časovej náročnosti, poverený notár a okresný súd komunikovali s viacerými orgánmi verejnej správy, predovšetkým v tom čase ešte s existujúcim okresným úradom, katastrálnym úradom, Strediskom cenných papierov Slovenskej republiky a krajským súdom. Rovnako je nevyhnutné uviesť, že krajský súd rozhodoval o odvolaniach účastníkov konania proti uzneseniam okresného súdu. Taktiež podstatným faktorom v súvislosti so zložitosťou konania je aj skutočnosť, že sa popri dedičskom konaní viedlo na okresnom súde konanie o určenie neplatnosti závetu ako poslednej vôle poručiteľky. Verejný ochranca práv po preskúmaní podnetu konštatoval, že za obdobie od decembra 1994, keď bol na súd doručený úmrtý list zistil, **päť období nečinnosti súdu v celkovom trvaní 116 mesiacov**, teda viac ako **9,5 roka**, počas ktorých okresný súd svojou nečinnosťou spôsobil zbytočné priet'ahy v konaní. Predsedu okresného súdu preto požiadal, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu dohliadol na priebeh konania.

Druhá časť podnetu podávateľa sa týkala **dedičského konania vedeného na okresnom súde od roku 1993**. Po komplexnom preskúmaní verejný ochranca práv zohľadnil faktickú zložitosť prejednávanej veci, aj tomto prípade poverený notár a okresný súd komunikovali s viacerými orgánmi verejnej správy. Tiež zistenie predmetu dedičstva, vypočítanie, zohľadnenie a rozhodnutie o tvrdeniach všetkých účastníkov konania je časovo značne náročné. Aj v tomto konaní krajský súd rozhodoval o odvolaniach účastníkov konania proti uzneseniam okresného súdu, ktorého rozhodovanie opätovne spôsobilo predĺženie celého konania. Účastníci konania využili svoje právo odvolať sa proti rozhodnutiam okresného súdu na krajský súd celkom trikrát. Rozhodovanie krajského súdu predĺžilo konanie o takmer dva roky. Verejný ochranca práv však konštatoval, že za obdobie od februára 1993, keď bol na súd doručený úmrtý list, zistil **päť období nečinnosti súdu v celkovom trvaní 42 mesiacov**, teda viac ako **3,5 roka**, počas ktorých okresný súd svojou nečinnosťou spôsobil zbytočné priet'ahy v konaní. Aktuálne súd konanie prerušil z objektívne existujúceho dôvodu, a to potreby počkať na rozhodnutie vo veci neplatnosti závetu. Predsedu aj tohto okresného súdu požiadal, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu dohliadol na priebeh konania v dedičskej veci po tom, ako bude možné v konaní pokračovať tak, aby bolo dodržané ustanovenie článku 48 ods. 2 veta prvá Ústavy Slovenskej republiky, zároveň aby prijal opatrenia na zabezpečenie súladu postupu okresného súdu s uvedeným článkom ústavy. Podávateľ podnetu poučil o možnosti **podat' sťažnosť pre porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov Ústavnému súdu Slovenskej republiky**, možnosť domáhať sa na príslušnom súde náhrady škody spôsobenej štátnym orgánom pri výkone verejnej moci a aj na možnosť využitia rozhodovacej právomoci Európskeho súdu pre ľudské práva. Tiež na to, že v prípade, ak by sa v budúcnosti domnieval, že v konaní súdov, zaoberajúcich sa riešením jeho veci, dochádza k zbytočným priet'ahom, má možnosť sa na verejného ochrancu práv opätovne obrátiť s podnetom na ich odstránenie.

Súdom niekedy pridlho trvá kým začnú konať

Podávatelia podnetov, ktorí sa svoju neľahkú situáciu rozhodli riešiť súdnou cestou, namietajú, že sa súd ich vecou vôbec nezačal zaoberať.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal, že okresný súd vo veci návrhu označenom ako „poškodzovanie práv zamestnanca formou diskriminácie“ vôbec nekoná.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že okresný súd **po takmer jednom roku od podania žalobného návrhu na súd** žiadal podávateľa o jeho spresnenie a doplnenie, teda odstránenie väd podania. Po jeho doplnení okresný súd **po viac ako jeden a pol roku vytýčil pojednávanie**. Predseda okresného súdu sám písomne upozornil zákonnú sudkyňu na vzniknutý prieťah v konaní a požiadal ju o plynulé pokračovanie v konaní.

Skutočnosť, že **nešlo o ojedinelý prípad** dokazuje aj ďalší podnet.

Podávateľ podnetu, ktorý upozornil na svoj vážny zdravotný stav, sťažnosť na prieťahy **v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vedenom na okresnom súde od roku 2001**, podal v roku 2005 aj ministrovi spravodlivosti.

Verejný ochranca práv po tom, ako sa podávateľ na neho obrátil v roku 2007, zistil, že **od podania návrhu po pridelenie veci sudcovi uplynulo jeden a pol roka**. Sudca po tom keď sa pravdepodobne oboznamoval s vecou, **vytýčil pojednávanie až po 14-tich mesiacoch**.

Predsedníčku okresného súdu verejný ochranca práv požiadal, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu právnu vec zaradila do osobitného režimu pravidelného sledovania rozhodovacej činnosti zákonného sudcu s **cieľom zabezpečiť plynulosť súdneho konania**.

„Zhovievavosť“ súdu k účastníkom konania

Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky **správanie sa účastníka konania môže súd zbaviť zodpovednosti** za prieťahy v konaní **len vtedy, ak** dôsledkom správania účastníka je spomalenie postupu konania. Ústava Slovenskej republiky zaručuje právo na konanie bez zbytočných prieťahov. **Prieťahy v konaní, ktoré sú dôsledkom uplatnenia procesných práv účastníkom konania, nemajú povahu zbytočných prieťahov** (právne vety – nálezy ústavného súdu, II.ÚS 41/97). Účastníci konania sú však povinní prispieť k tomu, aby sa dosiahol účel konania. Je úlohou súdu, rozhodujúceho o odstránení právnej neistoty, aby sa v súlade s právnym poriadkom vyporiadal so správaním účastníkov tak, aby nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní. O zbytočných prieťahoch v súdnom konaní možno hovoriť vtedy, **keď súd nevyužil procesné alebo iné prostriedky, cieľom ktorých je zabezpečenie nielen účinnej, ale aj rýchlej ochrany práv účastníkov súdneho konania**, prípadne, ak k ich použitiu siahol až vtedy, keď ich skutočný účinok bol vylúčený alebo značne zminimalizovaný.

Opakovane bolo preukázané, že k podstatnému predlžovaniu súdnych konaní dochádza aj **nedostatočnou súčinnosťou protistrany sporu a súdnych znalcov**. V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal aj prílišnú „zhovievavosť“ súdu k **opatrovníkom**. Správanie toho, komu súd v konaní uložil nejakú povinnosť, vrátane kolízneho opatrovníka, v konaní pred všeobecným súdom môže byť príčinou trvania právnej neistoty účastníkov konania, ale zodpovednosť za správanie takto povinnej osoby neznašajú účastníci konania. **Je úlohou súdu rozhodujúceho o odstránení právnej neistoty, aby sa v súlade s právnym poriadkom vyrovnal so správaním aj kolízneho opatrovníka tak, aby nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní**.

Nečinnosť súdu v konaní vo veci rozvodu manželstva namietal podávateľ, ktorý uviedol, že so súdom vo veci **nespolupracuje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny**. Neposlal doklady na súd, aby sa mohlo začať súdne konanie.

Verejný ochranca práv preukázal, že znaky nečinnosti v konaní vykazuje, respektíve nedostatočnú aktivitu vykonávať procesné úkony smerujúce k prejednaniu a rozhodnutiu vo veci samej v primeraných lehotách, obdobie **od novembra 2006 do konca mája 2007**. V novembri 2006 bol **ustanovený kolízny opatrovník, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny súdom vyzvaný na predloženie správy o prešetrení pomerov v rodine maloletého** v lehote 30 dní. Koncom mája 2007 bola súdom opakovane realizovaná výzva úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na prešetrenie pomerov v rodine maloletého v lehote 30 dní, na základe ktorej bol v júli 2007 súdu doručený prípis, oznámenie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor sociálnych vecí.

Správanie kolízneho opatrovníka pri hodnotení, či dochádza k porušeniu ústavného práva, priznaného v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, je právne významné ako prvok implikovaný v hodnotiacej podmienke postupu všeobecného súdu rozhodujúceho vo veci. Včasné urgovanie kolízneho opatrovníka, aby splnil požiadavku súdu, dokumentuje aktívny prístup súdu v rámci možností na zabezpečenie plynulosti súdneho konania, ktoré sú dané platným právom. **Uplynutie doby 5 mesiacov medzi dvoma urgenciami** úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na splnenie súdom uložennej povinnosti v lehote 30 dní požiadavku včasného a účinného vyporiadania sa s nečinnosťou kolízneho opatrovníka zo strany súdu nespĺňa.

Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv dospel k záveru, že postupom okresného súdu bolo v jeho konaní **preukázané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov** podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zbytočné priet'ahy v konaniach vo veci starostlivosti súdu o maloletých

Európsky súd pre ľudské práva i Ústavný súd Slovenskej republiky pri rozhodovaní o tom, či bolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov (v primeranej lehote) vyžaduje, aby sa **vo veciach týkajúcich sa činnosti, ktorá je zdrojom obživy, vo veciach osobného stavu ako i veciach starostlivosti o maloletých, postupovalo s osobitnou alebo mimoriadnou rýchlouťou**. Požiadavka mimoriadnej rýchlosti konania v týchto veciach je do právneho poriadku Slovenskej republiky premietnutá v Občianskom súdnom poriadku, ktorý ustanovuje súdu konkrétne lehoty na rozhodnutie v takýchto veciach.

Pri konaniach, týkajúcich sa maloletých, v ktorých verejný ochranca práv preukázal zbytočné priet'ahy v konaní, išlo predovšetkým o **prípady s cudzím prvkom**, napr. otec dieťaťa bol Holanďan žijúci v Taliansku alebo Albánc pracujúci v Írsku. Matky detí v mnohých prípadoch prichádzajú porodiť dieťa na Slovensko, následne nevedia zistiť pobyt otca a nedarí sa to ani súdu.

Osobne podnet verejnému ochrancovi práv prišla podať matka namietajúca, že **v konaní o určenie otcovstva vedenom na okresnom súde od roku 1995** je súd nečinný.

Verejný ochranca práv po preskúmaní podnetu, napriek skutočnostiam, že okresný súd vo veci už dvakrát rozhodol a odvolací krajský súd rozhodoval o siedmich opravných prostriedkoch, naposledy o odvolaniach svedka aj odporcu voči uloženým poriadkovým pokutám, **celkový čas konania nemohol považovať za primeraný**.

Predseda okresného súdu v písomnom stanovisku na žiadosť verejného ochrancu práv oznámil, že dňom podania svojho písomného stanoviska **nariaduje vo veci dohľad** a bude sledovať procesný postup konajúceho sudcu v snahe zabezpečiť plynulý priebeh konania tak, aby v budúcnosti nedošlo k priet'ahom v súdnom konaní.

Matku dieťaťa verejný ochranca práv poučil, že v prípade, ak by sa v budúcnosti domnievala, že v konaní súdov, zaoberajúcich sa riešením veci dochádza k zbytočným priet'ahom, má možnosť sa na neho **opätovne obrátiť s podnetom na ich odstránenie**.

Aj v konaniach, týkajúcich sa maloletých detí bez cudzieho prvku, sú súde mnohokrát nečinné, čo účastníkom, najmä však **dieťaťu, spôsobuje nel'ahkú životnú situáciu**, keď rodič, v ktorého opatere sa nachádza, ostáva prakticky **bez prostriedkov na živobytie**.

V máji 2007 podala podnet matka dcéry narodennej v roku 2003, ktorá uviedla: „určenie otcovstva - dodnes nemám právoplatný rozsudok, výška výživného - na základe predbežného opatrenia má otec prispievať sumou 681,- Sk, svoju povinnosť si neplní“. Ďalej napísala: „V súčasnosti som nezamestnaná (od apríla 2007), **nemám žiadny príjem**. Podala som si **žiadosť o dávku v hmotnej núdzi, kde mám povinnosť vydokladovať rozsudok o určení otcovstva a o výživnom, ktorý ja nemám**. Domáham sa toho, aby bol čo najskôr vyneseny právoplatný rozsudok o určení otcovstva a výške výživného, vzhľadom na to, že otec dcéry je živnostník, vlastník dvoch bytov (troj- a štvorizbové), majiteľom štyroch áut (na jedno z nich platí mesačne 25 105,- Sk leasingové splátky).“

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že žalobkyňa, maloletá, zastúpená opatrovníkom úradom práce, sociálnych vecí a rodiny a matkou maloletej ako účastníčkou konania, podala v **januári 2005** na okresnom súde **žalobu o určenie otcovstva a úpravu rodičovských práv**. Aj napriek tomu, že po právnej stránke nejde o náročnú vec a súd tvrdí, že náročnejšia je stránka skutková, keď sa riešila najskôr **otázka otcovstva a následne schopnosti a možnosti otca platiť primerané výživné**. V prioritnej veci, ktorou je vec týkajúca sa maloletých detí, obdobie **od mesiaca marec 2007 až do súčasnosti vykazuje na strane súdu zbytočné priet'ahy v konaní**. V januári 2006 súd na základe predbežného opatrenia určil mesačnú sumu ako povinnosť otca platiť výživné na dieťa. Napriek nechote otca dieťaťa spolupracovať a aj uloženej pokute, bolo vecou súdu, aby využil možnosti dané príslušným všeobecne záväzným právnym predpisom. Majetkové pomery otca boli z daňového priznania a iných prameňov dostatočne zistené.

Pokiaľ ide o **personálne zmeny na súde**, ktoré sa dotkli aj rýchlosti konania v uvedenej právnej veci, je potrebné akceptovať aj právo sudcu na dostatočný čas s vecou sa oboznámiť, ale **personálne ani iné organizačné zmeny na súde nemôžu byť na ťarchu účastníka konania**, ktorý sa na súde domáha svojho práva.

Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní o určenie otcovstva a úpravu rodičovských práv k maloletému dieťaťu **v posledných 6-tich mesiacoch bola preukázaná jeho nečinnosť**. Vytvorením tejto situácie **okresný súd svojou ničím neodôvodnenou nečinnosťou porušil právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov**.

Verejný ochranca práv vzhľadom na výsledky vybavenia podnetu požiadal predsedu okresného súdu, aby ako orgán riadenia a správy okresného súdu **dohliadol na plynulosť konania** tak, aby právna neistota účastníkov konania bola odstránená v primeraných lehotách bez ďalších zbytočných priet'ahov.

Záujem štátu na **umiestnení dieťaťa do rodinného prostredia** je jednoznačne legislatívne deklarovaný. Potenciálni adoptívni rodičia však prichádzajú za verejným ochrancom práv s námietkami na **vážne prekážky zo strany príslušných orgánov**.

S podnetom namietajúcim nečinnosť súdu sa na verejného ochrancu práv obrátili manželia - **žiadatelia o náhradnú rodinnú starostlivosť**, ktorí uviedli, že „**okresný súd žiadosť o predosvojiteľskú starostlivosť spolu s celým spisom obdržal v decembri 2006 a odvtedy sa nič nedeje**“. Na opakované telefonáty dostávali odpoveď, že „**tento súd nemá dostatok sudcov, nemajú prejednané spisy od augusta minulého roku a nevedia nám povedať ani to, kedy sa bude dať vytýčiť naše pojednávanie**.“ Napísali tiež, že „**každý deň v domove je pre dieťa zbytočný**“. Svoj podnet skončili otázkou: „**Čo by sa v našom prípade mohlo urobiť, aby sme sa konečne mohli stať rodinou?**“.

Verejný ochranca práv upozornil predsedu súdu na ustanovenie § 176 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého, ak sú splnené všetky náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa, súd rozhodne **bez zbytočného odkladu, najneskôr do troch mesiacov od podania takého návrhu**; inak do troch mesiacov odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený. Z písomného stanoviska predsedu okresného súdu na žiadosť verejného ochrancu práv nevyplývalo, že by návrh v dotknutej veci nespĺňal všetky náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa (nebolo ho teda potrebné dopĺňovať, resp. opravovať). Vychádzajúc z vyššie uvedeného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, okresný súd mal rozhodnúť **najneskôr do marca 2007**.

Predseda súdu verejného ochrancu práv ubezpečil, že **vec bude pravidelne kontrolovať až do jej právoplatného ukončenia**. Napriek tomu ho verejný ochranca práv, najmä vzhľadom na to, že išlo o konanie vo veci starostlivosti súdu o maloletých, požiadal, aby ho zároveň písomne **informoval o všetkých vykonaných úkonoch okresného súdu v mesačných intervaloch až do vydania rozhodnutia vo veci samej okresným súdom**. Následne bolo vo veci **v krátkej dobe vydané rozhodnutie o predosvojiteľskej starostlivosti**.

Zbytočné priet'ahy pri vyhotovovaní rozhodnutí súdov

Skutočnosť, že súd vo veci rozhodol, **neznamená, že právna neistota účastníkov konania bola odstránená**. Nečinnosť alebo nedostatočne dôsledný postup súdu pri vykonávaní administratívnych úkonov súdu (spojených s vyhotovením a doručovaním rozhodnutia), hoci nie sú z právneho hľadiska zložité, verejný ochranca práv preukázal aj v súdnych konaniach, v ktorých už bolo vo veci samej rozhodnuté. **Jednou z podmienok nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia je jeho doručenie**. Súd musí dbať o to, aby úkony, ktorých vykonanie mu v tejto súvislosti ukladá zákon, vykonal v primeraných zákonných lehotách a zároveň musí zabrániť tomu, aby účastník konania, ktorý spor prehral, maril nadobudnutie právoplatnosti vyhýbaním sa doručeniu rozhodnutia.

Úkony, ktorých vykonanie Občiansky súdny poriadok ukladá okresnému súdu ako súdu prvého stupňa **po vydaní rozsudku**, napr. jeho **písomné vyhotovenie, doručenie účastníkom konania, vyznačenie právoplatnosti, úkony spojené s prípadným podaním odvolania, zabezpečenie náležitostí odvolania, jeho doručenie na vedomie a vyjadrenie ostatným účastníkom konania, predloženie spisu odvolaciemu súdu** a podobne - nemožno považovať po právnej a skutkovej stránke za zložité (rovnako v trestnom konaní).

Rozsudok treba písomne vyhotoviť vo väzobných veciach najneskôr do 10 pracovných dní, v ostatných veciach do 30 pracovných dní odo dňa jeho vyhlásenia. Ak ho zo závažných dôvodov nemožno v tejto lehote vyhotoviť, predseda súdu môže povoliť dlhšiu lehotu, najviac však

dvojnásobok uvedených lehôt, o tomto je súd povinný upovedomiť strany v konaní. Ak nemôže predseda senátu alebo sudca vyhlásený rozsudok písomne vyhotoviť pre prekážku dlhšieho trvania, vyhotoví ho na príkaz predsedu súdu iný sudca. Vyhotovený rozsudok podpíše predseda senátu a ten, kto ho vypracoval. Ak nemôže predseda senátu podpísať vyhotovenie rozsudku pre prekážku dlhšieho trvania, podpíše ho za neho iný člen senátu; dôvod treba na vyhotovení rozsudku poznamenať.

Priťahy v konaní v **právnej veci o zaplataenie 3.200.000,- Sk** namietal podávateľ podnetu v konaní, ktoré sa **na okresnom súde viedlo od roku 2002**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, a potvrdila to aj predsedníčka súdu v jednom zo svojich stanovísk, že **rozsudok z apríla 2005 ani po uplynutí vyše dvoch rokov nenadobudol zatiaľ právoplatnosť**, a to ani čiastočnú. Jedinou objektívnou skutočnosťou, ktorá mohla komplikovať realizáciu uvedených úkonov bolo tzv. procesné spoločenstvo (viac účastníkov) na strane odporcov, ktorého charakter (či ide o samostatné či nerozlučné spoločenstvo, teda či koná každý z odporcov sám za seba) musí súd preskúmať, nakoľko môže mať vplyv na jeho ďalší postup. Na druhej strane možno uviesť, že toto skúmanie, ktoré sa malo uskutočniť už v predchádzajúcom priebehu súdneho konania (pred vydaním rozsudku), nemá vzťah k štádiu konania, ktoré bolo predmetom podnetu. Pri skúmaní správania účastníkov konania v období po vyhlásení rozsudku nebolo možné prehliadnúť problémy pri doručovaní súdnych zásielok na strane odporcu v 1. rade a odporkyne v 2. rade, spôsobené zrejším marením účelu doručovania. Tieto problémy sa vyskytovali v priebehu konania aj v období pred vyhlásením rozsudku a súd vynaložil pomerne značné úsilie, aby sa s nimi vypořiadal, okrem iného ustanovil nakoniec obom odporcom opatrovníka. Povinnosť opätovne doručiť rozsudok odporkyni v 2. rade a v tejto súvislosti zisťovať jej pobyt uložil okresnému súdu krajský súd pokynom z marca 2007. Z hľadiska naplnenia účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov okresný **súd v rámci zákonných možností nezvolil optimálny postup, ak došlo k situácii, že proti rozhodnutiu, vydanému v apríli 2005, môže jeden z účastníkov konania podať odvolanie aj po vyše dvoch rokoch**. Nepochybne je úlohou súdu zabezpečiť, aby bolo odporcovi (resp. odporcom) riadne doručené súdne rozhodnutie (rozsudok) a umožnené využitie podania odvolania ako riadneho opravného prostriedku. Súd tiež musí zabezpečiť účastníkovi, ktorý odvolanie podal, prípadné doplnenie chýbajúcich náležitostí (napr. ho vyzve na zaplataenie súdneho poplatku). Skutočnosť, že odporcovia nepreberajú zásielky od súdu, má na nadobudnutie právoplatnosti negatívny vplyv a najmä pokiaľ ide o úmyselné vyhýbanie sa účinkom doručenia. Nečinnosť účastníka konania, resp. niekoľkých účastníkov, však nemôže byť na ujmu práv iného účastníka konania, ktorý sa preberaniu súdnych zásielok nevyhýba. Občiansky súdny poriadok pritom dáva súdu k dispozícii dostatok pomerne účinných prostriedkov na to, aby dokázal zabezpečiť plynulosť súdneho konania a zabránil zneužívaniu práv jedného účastníka konania na úkor ostatných.

Vzhľadom na výsledky vybavovania podnetu a zistené nedostatky verejný ochranca práv požiadal predsedníčku okresného súdu, aby **dohliadla na plynulosť predmetného konania a prijala opatrenia, ktoré povedú k jeho skončeniu v primeranej lehote**. Zároveň ju požiadal, aby ho **o prijatých opatreniach písomne informovala**. Zo správy o prijatých opatreniach, ktorá bola verejnému ochrancovi práv doručená v novembri 2007, vyplýva, že z dôvodu stáže pôvodnej zákonnej sudkyne na krajskom súde bola vec opatrením predsedníčky súdu z novembra 2007 **pridelená na vybavenie novej zákonnej sudkyne**, ktorá bola predsedníčkou **upozornená na potrebu konať vo veci plynulo a bez prietahov** a predsedníčka súdu sa tiež zaviazala, že vec bude naďalej sledovať. Napriek tomu verejný ochranca práv požiadal predsedníčku súdu, aby ho písomne informovala o vykonaných úkonoch súdu **v mesačných intervaloch až do skončenia veci na okresnom súde**.

Zbytočné prietahy v súdnych konaniach pri vypracúvaní a doručovaní rozhodnutí verejný ochranca práv preukázal **na všetkých stupňoch súdov**.

Prietahy v konaní **Najvyššieho súdu Slovenskej republiky** vo veci vyhotovenia rozsudku namietal podávateľ podnetu zo západného Slovenska. Po preskúmaní podnetu a z písomného stanoviska predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky verejný ochranca práv zistil, že v predmetnej veci rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky o odvolaniach obžalovaných na verejnom zasadnutí konanom **v decembri 2006**, keď bol **vyhlásený rozsudok**.

Z písomného stanoviska predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyplynulo, že **v dôsledku enormnej preťažnosti** príslušného senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky bola predsedovi tohto senátu **predĺžená lehota na vypracovanie rozsudku** v uvedenej veci. Verejný ochranca práv zistil, že rozsudok vo veci bol **vyhotovený až v júni 2007** a následne bol expedovaný prvostupňovému súdu.

Na základe vyššie uvedeného **verejný ochranca práv dospel k záveru, že zo strany Najvyššieho súdu Slovenskej republiky došlo k zbytočným prietahom pri vyhotovení rozsudku**, a teda k porušeniam práva na súdnu a inú právnu ochranu, tak ako ho zaručuje Ústava Slovenskej republiky.

Pridelovanie podaní elektronickou podateľňou

Záverom tejto časti správy upriamujeme pozornosť i na jeden **z aktuálne vybavovaných podnetov**.

Na verejného ochrancu práv sa s podnetom obrátila matka 9 ročného syna, ktorá opustila manžela, našla si prácu a odsťahovala sa k rodičom. **Súd syna zveril do jej starostlivosti, otcovi upravil vyživovaciu povinnosť a styk s dieťaťom**. Matka dieťaťa prijala výhodnú pracovnú ponuku v zahraničí, otca dieťaťa požiadala o súhlas na vycestovanie ich syna do zahraničia. Vo svojom podnete napísala: „**V decembri 2007 otec podal niekoľko návrhov na zverenie syna do jeho starostlivosti na okresný súd, ktoré boli vedené pod rôznymi číslami konaní** napriek tomu, že sa jednalo o jednu a tú istú vec, avšak otec každý návrh krátko po jeho podaní a stanovení sudcu vzal späť. Začalo sa vo veci konať až po poslednom podaní, ktoré sa konečne dostalo k Mgr.“ Matka proti zákonnému sudcovi **podala námietku zaujatosti**. V námietke zaujatosti sa matka vyjadruje práve k okolnostiam opakovaných návrhov: „Zaujatosť sudcu vidím v postupe, ktorý zvolil otec maloletého syna, aby sa návrh dostal konkrétnemu sudcovi, a to podaním troch návrhov zo strany otca, všetkých došlých na súd dňa 10.12.2007 ... návrh zobral späť dňa 30.11.2007 a dňa 19.12. 2007 už podáva otec na okresný súd návrh spísaný 10.12.2007, ktorý bol pridelený Mgr. ... Podľa môjho názoru týmto doslova špekulatívnym spôsobom sa **otec snažil odňať vec zákonnému sudcovi**, ktorému vec napadla už dňa 27.11.2007 v rôznych konaniach. Je evidentné, že opakovanými podobnými podaniami sa otec snažil dosiahnuť, **aby vec prejednal iný sudca, ako zákonný sudca**, a tým je možné vidieť zo strany otca manipuláciu, ktorá mala za následok pridelenie veci Mgr.....“.

Podľa platnej a účinnej právnej úpravy **navrhovateľ môže vziať počas konania späť návrh na jeho začatie**, a to sčasti alebo celkom. Ak je návrh vzatý späť celkom, súd konanie zastaví. Ak je návrh vzatý späť sčasti, súd konanie v tejto časti zastaví. Súd konanie nezastaví, ak odporca so späťvzatím návrhu z vážnych dôvodov nesúhlasí; v takom prípade súd po právoplatnosti uznesenia pokračuje v konaní. Nesúhlas odporcu so späťvzatím návrhu nie je ale účinný, ak dôjde k späťvzatiu

návrhu skôr, ako sa začalo pojednávanie, alebo ak ide o späťvzatie návrhu na rozvod, neplatnosť manželstva alebo určenie, či tu manželstvo je alebo nie je.

Podstatnou v uvedenom prípade je skutočnosť, že je tu **reálna možnosť pre navrhovateľa ovplyvniť, komu bude jeho vec pridelená**. Viacerí občania, ktorí sa na verejného ochrancu práv obrátili s podnetom týkajúcim sa súdnych konaní, v uvedenom postupe **vidia vážny zásah do základných práv odporcu súvisiacich so zákonným sudcom a rovnakým postavením oboch účastníkov konania**.

Spolupráca verejného ochrancu práv s orgánmi riadenia a správy súdov

Všeobecne možno konštatovať, že **v každom prípade preukázaného porušenia základných práv a slobôd orgánmi riadenia a správy súdov sú prijímané opatrenia**. Pozitívum vidíme v tom, že zväčša nie je potrebný návrh opatrení zo strany verejného ochrancu práv, ale **už pri podaní písomných stanovísk k veci** predseda či podpredseda súdu verejnému ochrancovi práv oznamujú, že bol vytýčený termín ďalšieho pojednávania vo veci, že sa vydalo meritórne rozhodnutie vo veci samej, ktorým sa konanie právoplatne skončilo. Iná situácia je v prípade, ak krajský súd, prípadne i Najvyšší súd Slovenskej republiky, rozhodnutie vo veci zrušili a vec vrátili na nové konanie, alebo vec vrátili po rozhodnutí o procesnej otázke (poriadková pokuta, vylúčenie súdu, predbežné opatrenie) pričom zo strany verejného ochrancu práv boli preskúmané (skôr či súčasne) zbytočné prieskumy zo strany prvostupňového súdu. V takýchto prípadoch verejný ochranca práv následne žiada prvostupňový súd o **zvýšený dohľad** po návrate spisu z odvolacieho súdu.

Žiadosť o **dohľad nad ďalším priebehom konania**, tak aby v budúcnosti už k ďalším zbytočným prieskumom vo veci nedochádzalo, sa ako opatrenie navrhuje aj v tých prípadoch, ak aktuálne zbytočné prieskumy nie je možné skonštatovať, tiež ak orgány riadenia a správy súdov z vlastnej iniciatívy prijali opatrenia na nápravu zistených nedostatkov konkrétneho charakteru (najčastejšie vytýčenie pojednávania, prípadne, ak išlo o odchod sudcu na vyšší súd, materskú dovolenku, do starobného dôchodku, prerozdelenie spisov jeho oddelenia novému sudcovi a upozornenie konať vo veci plynule). **Vytýčenie pojednávania a upozornenie sudcu, tiež súdneho komisára, sú najčastejšími opatreniami**, ktoré pri aktuálnej nečinnosti súdu prijímajú **samotné súdy iniciatívne**. Prijaté opatrenia orgány riadenia a správy súdov vo viacerých prípadoch dodatočne **oznamujú verejnému ochrancovi práv** písomne aj v prípadoch, keď o to nežiadal, teda opätovne **z vlastnej iniciatívy**. Nutné je uviesť, že o prijatie opatrení, zväčša všeobecného charakteru (dohľad predsedu súdu, upozornenie zákonného sudcu vo veci) verejný ochranca práv žiada aj v iných prípadoch. Ide o prípady, keď je vec síce právoplatne skončená, ale ide o porušenie väčšieho rozsahu. Vtedy požaduje, aby orgán riadenia a správy súdov zabezpečil, aby sa takýto nedostatok nevyskytol aj v iných prípadoch podobného charakteru. A tiež v prípadoch, ak nešlo o zbytočné prieskumy (konanie trvalo príliš krátko, napr. na odvolacom súde, či naopak príliš dlho - nad 10 rokov, ale bez preukázaných zbytočných prieskumov zavinených konaním či nekonaním súdu). Osobitne dôrazne verejný ochranca práv žiada o dohľad a kontrolu konania v prípade opakovaného porušenia v tom istom konaní po určitom čase, v neposlednom rade tiež v konaniach, v ktorých je súd povinný konať s osobitnou rýchlosťou. V týchto prípadoch verejný ochranca práv žiada aj **zasielanie pravidelných správ až do právoplatného skončenia konania**, vrátane **zaslania správ o výsledku nariadeného pojednávania a meritórneho rozhodnutia**. Skúsenosti v tomto smere sú v takmer všetkých prípadoch **mimoriadne pozitívne**, súdy plnia to, čo sľúbia, či už na základe požiadavky verejného ochrancu práv alebo z vlastnej iniciatívy.

Záverom k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní

Keďže viac ako 90 % porušení základných práv a slobôd, ktoré verejný ochranca práv preukázal za takmer šesť rokov svojej činnosti sa týkalo **zbytočných priet'ahov v konaní v rozpore s článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**, a z tohto počtu v **takmer 60 % prípadov išlo o súdne priet'ahy**, čo predstavuje viac ako **450 preukázaných prípadov zbytočných priet'ahov v súdnom konaní**, verejný ochranca práv o tejto skutočnosti osobitným listom informoval aj **podpredsedu vlády a ministra spravodlivosti**. Upozornil tiež na **článok 46 Ústavy Slovenskej republiky**, v ktorom sa ustanovuje, že každý sa môže domáhať svojho práva zákonom ustanoveným postupom na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky. Uplatnenie tohto práva nemôže byť zmarené len preto, že **Slovenská republika nevie alebo nemôže zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde v čase, keď oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty**. Najčastejšie sa opakujúcim sa problémom, ktorým orgány správy a riadenia súdov zdôvodňujú zbytočné priet'ahy preukázané verejným ochrancom práv, je **nadmerná zaťaženosť súdov a sudcov**, personálne poddimenzovanie vzhľadom na počet pridelených vecí v jednotlivých senátoch, spojené aj so **subjektívnymi dôvodmi**, ako odchod sudcu do starobného dôchodku či na iný súd (najčastejšie vyššieho stupňa), práceneschopnosť alebo dočasné pridelenie sudcu na sťaž na súd vyššieho stupňa. Dlhodobú ospravedlnenú neprítomnosť sudcu na súde riešia orgány správy a riadenia súdov **prerozdelením jeho vecí medzi ostatné senáty súdu**. Analýza podnetov aj za uplynulý rok potvrdila, že prijaté opatrenia často nenaplnia cieľ, pretože sudca, ktorému bola vec následne pridelená, nevykoná vo veci žiadny úkon vzhľadom na **nadmerné zaťaženie** vecami, ktoré mu boli skôr pridelené. Z uvedeného dôvodu po návrate pôvodného sudcu je vec často opätovne vrátená, a to bez akéhokoľvek posunu v konaní. Verejný ochranca práv v liste uviedol aj konkrétne problémy, s ktorými sa zamestnanci jeho kancelárie pri plnení úloh ustanovených právnym poriadkom Slovenskej republiky stretli pri súčinnosti s orgánmi riadenia a správy súdov, a to s cieľom požiadať o ich **elimináciu do budúcnosti**. Žiadal o súčinnosť, vrátane prerokovania uvedeného na stretnutí s predsedami krajských súdov a následne prerokovania vecí na porade s predsedami okresných súdov. **Podpredseda vlády a minister spravodlivosti** v liste obratom **ocenil poskytnuté informácie**, ako aj cieľ, užšiu spoluprácu v záujme odbúrania príčin, ktoré vedú občanov k tomu, aby sa domáhali naplnenia svojich práv a oprávnených záujmov aj prostredníctvom verejného ochrancu práv, čo vníma ako vôľu po lepšej spolupráci pri naplňaní úloh, ktoré pre ministerstvo spravodlivosti vyplynuli aj z **programového vyhlásenia vlády SR z júna 2006** a sú v súlade so **Správou o stave slovenskej justície z pohľadu vymožitelnosti práva a plynulosti súdneho konania**, predloženej Ústavnoprávnemu výboru Národnej rady Slovenskej republiky na podklade jeho uznesenia z 21. novembra 2006. Ubezpečil verejného ochrancu práv, že medzi **priority ministerstva spravodlivosti na úseku justície patria organizačné, personálne a legislatívne opatrenia zamerané predovšetkým na citelné zníženie priet'ahov v súdnom konaní a skvalitnenie súdneho konania a rozhodovania**, neodmysliteľnou súčasťou je aj plynulosť súdneho konania a **zvýšenie vymožitelnosti práva**. Zdôraznil **sudcovskú nezávislosť i zvyšovanie náročnosti na plnenie povinností**, občianstvu bezúhonnosť a etické správanie, s čím neodmysliteľne súvisí aj **osobná zodpovednosť za neplnenie či porušenie týchto princípov**. Tiež verejného ochrancu práv ubezpečil, že ministerstvo spravodlivosti nemá najmenší záujem skrývať nedostatky konkrétnych osôb za clonu všeobecnej anonymity. Minister dal pokyn na zaradenie predmetnej problematiky na najbližšiu **pracovnú poradu** vedenia ministerstva spravodlivosti s predsedami krajských súdov, na ktorú pozval verejného ochrancu práv. So závermi budú prostredníctvom predsedov krajských súdov následne **oboznámení všetci sudcovia a príslušní zamestnanci súdov Slovenskej republiky**.

Verejný ochranca práv zdôraznil, že v **Ústave Slovenskej republiky, v článku 141**, sa jednoznačne konštatuje, že súdnictvo vykonávajú nezávislé a nestranné sudy. **Sudcovská nezávislosť** je špecifickým znakom súdneho orgánu. Nie je to žiadna výsada pre samotných sudcov. **Je to ústavné, základné právo občanov existujúce v záujme ústavnosti a zákonnosti v rozhodovacej činnosti súdov.** Služi občanom a spoločnosti. Spochybňovanie ústavného princípu sudcovskej nezávislosti ohrozuje riadne fungovanie súdov, a tým je ohrozená samotná garancia práv a slobôd zakotvených v ústave a konkretizovaných v jednotlivých zákonoch. Nestrannosť sudcu ako predpoklad sudcovskej nezávislosti sa prejavuje v jeho náležitom inteligenčnom kvociente, vzdelaní, v získaní určitej miery abstraktných informácií v praktických skúsenostiach a v charakterových vlastnostiach, k akým patrí slušnosť, nadhľad nad vecou, sebaovládanie a ctižiadostivosť. **Hlavnou doménou sudcu je vedenie a rozhodnutie sporu a práve tu nesie plnú zodpovednosť za čestný, zákonný, včasný, nezaujatý a spravodlivý výkon spravodlivosti.** Pre väčšinu nezúčastnených je **sudca najvyšším arbitrom a symbolizuje zákonnosť**, je však aj organizátorom. Sudcovia majú v procese spravodlivosti **najvyššie právomoci.** Tomu musí zodpovedať aj ich kvalifikácia a vzdelanie, skúsenosti a schopnosti. To by malo byť určujúce aj pri ich výbere, aby sa zabránilo menovaniu neskúsených právnikov za sudcov. **Nevyhnutné je osvojiť si znalosť, umenie „súdiť“.** Verejný ochranca práv ďalej zdôraznil, že základ pre sudcovskú nezávislosť vidí v dostatku vedomostí a z nej vyplývajúcej odbornej suverenity a sebavedomosti, ktoré sú najlepším **predpokladom nezávislosti pri rozhodovaní.** Potrebné zdôrazniť je aj problém výchovy suverénnej, sebavedomej osobnosti sudcu. Osobami vybranými do sudcovskej funkcie majú byť schopní, bezúhonní jednotlivci primeraného vzdelania a právnickej kvalifikácie. Spôsob ich výberu musí zaručovať, že nedôjde k ustanoveniu sudcu z nekalých pohnútok. Spoločnosť a štát má poskytovať sudcom pre **spravodlivý a spoločensky užitočný výkon súdov** určité práva a niektoré z nich zakotvuje aj Ústava Slovenskej republiky. Medzi najvýznamnejšie politické, morálne a právne princípy, o ktoré sa sudcovia musia pri rozhodovacej činnosti opierať patrí práve **sudcovská nezávislosť a viazanosť právnym poriadkom Slovenskej republiky.** Tiež nemožno zabúdať na to, že i **pomocný personál** musí byť na náležitej vzdelanostnej a odbornej úrovni. Samozrejme, že tieto zásady sa musia stať súčasťou praxe na všetkých súdnych úrovniach.

2.2.1.2 Zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal **v 42 prípadoch zbytočné priet'ahy v konaní Sociálnej poisťovne.**

Dlhé vybavovanie dávok sociálneho poistenia

Podnety, ktoré upozorňujú na konanie a rozhodovanie o priznávaní dávok sociálneho poistenia, prichádzajú **najmä od seniorov.** Osoby staršie ako 60 rokov tvoria nielen značnú časť obyvateľstva v Slovenskej republike, ale i v celej Európskej únii. Nielen preto si však zaslúži táto časť obyvateľstva náležitú a opodstatnenú pozornosť. Starší či starí ľudia majú **podľa medzinárodných dokumentov, ale i vnútroštátnych predpisov právo plne realizovať svoje schopnosti a zaujať dôstojné postavenie v spoločnosti.** Je nevyhnutné, aby boli **finančne zabezpečení, aby netvorili najchudobnejšiu vrstvu,** a to osobitne z dôvodu nízkeho dôchodku, aby starý človek nebol vytláčaný na okraj spoločnosti. Sú to ľudia, ktorí sa podieľali na tvorbe hodnôt i pre dnešnú mladú i najmladšiu generáciu. Aj to je dôvod, aby sme v súčasnosti všetci spolu hľadali formy a možnosti spolužitia tak, aby sa zmenila filozofia ľudskej komunity, v ktorej pojem starý vyznieva negatívne

a mladý pozitívne, aby vo všetkých oblastiach života sme si boli rovní v dôstojnosti a právach. Aj dnešní starí boli niekedy mladí, aj dnešní mladí raz budú starí. **Dôstojná úroveň a kvalita života seniorov a tých, ktorí sa nie vlastnou vinou nemôžu podieľať na tvorbe hodnôt, musí byť jednou z priorít spoločnosti a štátu.**

Podnety doručené verejnému ochrancovi práv od tých, ktorí čakajú na priznanie dávok sociálneho poistenia (osobitne tých, ktorí po takomto čakaní zistia, že nárok na dávku sociálneho poistenia nemajú), sú **tými najsmutnejšími**. Svedčia o tom aj slová seniora v úvode jeho podnetu:

„V priebehu vybavovania dôchodku moja manželka tú krivdu, čo spôsobila Sociálna poisťovňa, že jej dôchodok nepriznala, psychicky už nemohla uniesť, kvôli čomu sa aj veľmi trápila, pretože vedela, že si **svoje odžila aj odrobila a aj napriek tomu sa jej tento štát postavil chrbtom!** Vtedy, **keď už má mať človek v tej starobe kľud a kľudne a spokojne má dožiť, tak ona pokoj nemala, čo pôsobilo aj na jej zdravotný stav, až v máji 2006 zomrela.** V auguste 2006 som požiadal o vdovecký dôchodok a v marci 2007 Sociálna poisťovňa moju žiadosť zamietla.“

Podľa ustanovenia § 210 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sú **organizačné zložky Sociálnej poisťovne povinné rozhodnúť vo veci dôchodkových dávok najneskôr do 60 dní odo dňa začatia konania, v mimoriadne zložitých prípadoch možno túto lehotu predĺžiť najviac o 60 dní, čo treba oznámiť účastníkom konania.**

Osobne podnet do zápisnice podala dôchodkyňa z Bratislavy, ktorá Sociálnu poisťovňu požiadala o **prepočet starobného dôchodku**. K svojej žiadosti o zvýšenie starobného dôchodku priložila aj evidenčný list dôchodkového poistenia, ale Sociálna poisťovňa v jej prípade nekonala.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že o prepočet starobného dôchodku podľa ustanovenia § 261 ods. 3 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov požiadala podávateľka podnetu listom doručeným Sociálnej poisťovni **ešte vo februári 2005**. Nakoľko na evidenčnom liste, ktorý k žiadosti priložila, zamestnávateľ vyznačil sedem kalendárnych dní vylúčených dôb, ktoré však bližšie nešpecifikoval, Sociálna poisťovňa listom **až v júli 2006** požiadala zamestnávateľa o dodatočné vyjadrenie k vyznačeným dobám s poukázaním na ustanovenie § 140 ods. 1 písm. c) a ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Predmetné vysvetlenie zamestnávateľa bolo Sociálnej poisťovni doručené ešte v júli 2006.

Rozhodnutie podľa ustanovenia § 261 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov o zvýšení starobného dôchodku bolo vydané, avšak **až v januári 2007**. Následne jej bol poukázaný aj doplatok za obdobie **od 1. januára 2005 do apríla 2007**. V stanovisku z apríla 2007 riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia uvedený postup zdôvodnil nedostatočnými pracovnými kapacitami príslušného oddelenia.

Sirotské dôchodky

Dohovor o právach dieťaťa v článku 27 ustanovuje, že štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru uznávajú **právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj**. Je potrebné zdôrazniť, že úloha formovať harmonickú osobnosť patrí v spoločnosti k tým základným. Sociálny systém musí

pomáhať zvládať sociálne riziká, musí reagovať na zmenené rámcové podmienky a predstavy a hlavne musí zároveň pomáhať ľuďom pri zabezpečovaní budúcnosti s istotami. Dvojnásobne to platí pre spoločenskú skupinu detí. Štáty musia vypracovať moderné systémy pomoci deťom, aby sa realizovala filozofia významného medzinárodného dokumentu - Dohovoru o právach dieťaťa. Životná úroveň dieťaťa, ktoré príde o jedného z rodičov a na sirotsky dôchodok musí čakať, je však v mnohých prípadoch mimoriadne nízka. **Nárok na sirotsky dôchodok** má nezaopatrené dieťa po zomretom rodičovi (prípadne osvojiteľovi). Účelom sirotského dôchodku je zabezpečiť sirote príjem v prípade úmrtia jej rodiča alebo osvojiteľa v mimoriadne neľahkej situácii, v ktorej sa dieťa po smrti rodiča, či osvojiteľa ocitá.

Formulár na podávanie podnetu verejnému ochrancovi práv na webovej stránke Kancelárie verejného ochrancu práv využila prvýkrát **v novembri 2006 matka**, ktorá **namietala nezákonné prietahy pri priznávaní sirotského dôchodku pre jej syna po smrti manžela**.

Po zistení zbytočných prietahov v konaní ešte predseda Rady riaditeľov Sociálnej poisťovne listom z decembra 2006 verejného ochrancu práv ubezpečil, že proti **zodpovednému zamestnancovi, ktorý bez právneho dôvodu zapríčinil prietah v konaní o priznanie dôchodkovej dávky, budú podľa miery jeho zavinenia vyvedené zodpovedajúce dôsledky podľa Zákonníka práce**.

V marci 2007 sa však podávateľka podnetu opätovne obrátila na verejného ochrancu práv s tým, že Sociálna poisťovňa **o sirotskom dôchodku stále nerozhodla** a nikto zo zodpovedajúcich pracovníkov Sociálnej poisťovne nereaguje na jej poštové, faxové, e-mailové, ani telefonické žiadosti. Sociálna poisťovňa vydala na základe žiadosti o priznanie sirotského dôchodku zo septembra 2006 rozhodnutie o priznaní sirotského dôchodku synovi podávateľky podnetu **až v marci 2007**. Tiež vo veci bez zbytočného odkladu nepostúpila žiadosť príslušnému orgánu dotknutého členského štátu Európskej únie (konkrétne Spolkovej republike Nemecko), čím porušila predpisy Európskej únie a spôsobila zbytočné prietahy v konaní.

Doplatok na sirotskom dôchodku za obdobie od septembra 2003 do apríla 2007 v sume viac ako 69 000,- Sk bol poukázaný na účet podávateľky podnetu.

V nasledujúcom prípade verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy **pri priznávaní invalidného, vdovského a sirotského dôchodku**.

Na zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne upozornila najprv podávateľka podnetu verejného ochrancu práv v konaní o **nároku jej manžela na invalidný dôchodok**. Následne sa **situácia opakovala pri vybavovaní vdovského a sirotského dôchodku po smrti manžela a otca**.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že **manžel podávateľky podnetu požiadal o priznanie invalidného dôchodku vo februári 2006**. Podľa vyjadrenia Sociálnej poisťovne nesplnil jednu z dvoch zákonných podmienok na jeho priznanie, podmienku dôchodkového poistenia najmenej po dobu piatich rokov v posledných desiatich rokoch pred vznikom invalidity. Nakoľko však v žiadosti o priznanie invalidného dôchodku uviedol dobu zamestnania na území Talianskej republiky, Holandského kráľovstva a Luxemburského veľkvojvodstva, Sociálna poisťovňa **v októbri 2006** požiadala príslušných nositeľov poistenia o potvrdenie doby jeho poistenia a postúpila im žiadosť o priznanie nároku na invalidný dôchodok. Sociálna poisťovňa, ústredie, na základe potvrdenej doby poistenia na území Talianskej republiky a Holandského kráľovstva priznala svojim rozhodnutím invalidný dôchodok.

V októbri 2006 manžel podávateľky podnetu zomrel, preto **v decembri 2006 požiadala o vdovský dôchodok a o sirotsky dôchodok pre dcéru**.

Vo veci žiadosti o vdovský i sirotský dôchodok z decembra 2006 Sociálna poisťovňa, ústredie, **rozhodla až v máji 2007**. Ihneď po priznaní invalidného dôchodku manželovi podávateľky za obdobie od februára 2006 do októbra 2006 **v celkovej sume viac ako 96 000,- Sk**. Sociálnou poisťovňou bol pozostalým poukázaný **v máji 2007**. Sociálna poisťovňa teda vo veci žiadosti o priznanie invalidného dôchodku manžela podávateľky podnetu **konala s osemmesačným časovým odstupom** a vo veci **rozhodla s viac ako štrnásťmesačným časovým odstupom**. Vo veci žiadosti o vdovský a sirotský dôchodok rozhodla s takmer **päťmesačným časovým odstupom**.

Rozhodovanie o nároku na dôchodok podľa príslušných medzinárodných dokumentov

Problematickými zostávajú konania vo veciach rozhodovania o nároku na dôchodok **podľa príslušných medzinárodných dokumentov**. Najčastejšie prípady sa týkajú postupu podľa **Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení**. Práve pri vybavovaní podnetov tohto druhu aktívne spolupôsobia verejní ochrancovia práv Slovenskej republiky a Českej republiky.

O pomoc, pretože „**niekto na ústredí Sociálnej poisťovne úmyselne nekoná!**“ požiadala podávateľka podnetu verejného ochrancu práv. Do dôchodku odišla ešte v roku 1994, od kolegov z práce sa však dozvedela, že všetci poberajú dôchodok z Českej republiky, **v auguste 2005** preto požiadala Sociálnu poisťovňu o „nápravu“.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že žiadosť podávateľky o starobný dôchodok bola postúpená **vo februári 2006** nositeľovi poistenia Českej republiky s tým, aby rozhodol o nároku na dôchodok a potvrdil dobu poistenia na formulári E 205 CZ, ktorú získala pred 1. januárom 1993. Formulár E 205 CZ s potvrdenou dobou poistenia bol Sociálnej poisťovni, ústredie, doručený v auguste 2006.

Rozhodnutím z júna 2007 bol podľa ustanovenia § 21 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov a § 259 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a článku 11 Zmluvy priznaný starobný dôchodok za dobu poistenia, ktorú podávateľka podnetu získala po 31. decembri 1992 podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Až podaním **z októbra 2007** však Sociálna poisťovňa oznámila nositeľovi poistenia Českej republiky sumu, ktorú podávateľke podnetu vyplatila za obdobie od januára 1994 do septembra 2006 a požiadala ho o zúčtovanie v súlade s článkom X Dohody medzi Sociálnou poisťovňou a Českou správou sociálneho zabezpečenia z apríla 2005.

Verejný ochranca práv po preukázaní zbytočných prietáhov v konaní Sociálnej poisťovne aj v tomto prípade **požiadal jej generálneho riaditeľa o prijatie takých opatrení, ktoré by v budúcnosti zbytočným prietahom v konaní o dávkach dôchodkového poistenia zabránili**.

Problém sa týka rovnako starobných aj invalidných dôchodkov a rovnako oboch republík.

„O pomoc **ohledně odstranění průtahů ze strany Sociálnej poisťovne při vyřízení mého invalidního důchodu**“ požiadala verejného ochrancu práv podávateľka podnetu z Českej republiky.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že **žiadosť podávateľky o invalidný dôchodok z júna 2006** bola nositeľom poistenia Českej republiky postúpená Sociálnej poisťovni, ústredie, vo februári 2007 s tým, aby rozhodla o nároku na invalidný dôchodok za dobu

poistenia, ktorú získala podľa právnych predpisov Slovenskej republiky od septembra 1979 do decembra 2004. Posúdenie zdravotného stavu posudkovým lekárom na základe predloženej lekárskej dokumentácie bolo vykonané v júni 2007.

Rozhodnutím z novembra 2007 bol podávateľke podnetu **priznaný invalidný dôchodok** podľa ustanovenia § 70 ods. 1 a ustanovenia § 82 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a článku 46 ods. 1 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva od 31. augusta 2006. Rozhodnutie jej bolo **zaslané v decembri 2007**. Riaditeľ sekcie dôchodkového poistenia listom z decembra 2007 informoval verejného ochranca práv, že na účet podávateľky **Sociálna poisťovňa poukáže invalidný dôchodok od februára 2008**.

Záverom k zbytočným priet'ahom v konaní Sociálnej poisťovne

Skúsenosti verejného ochranca práv, vrátane informácií zo stanovísk Sociálnej poisťovne, opätovne potvrdili, že **dĺžku rozhodovania o nároku na dávku dôchodkového poistenia ovplyvňuje viacero faktorov**. Ide o **zložitosť právnych predpisov a krátku legisvakančnú lehotu**, t. j. lehotu od prijatia zmeny právnej úpravy v Národnej rade Slovenskej republiky do nadobudnutia účinnosti právnej normy. V dôsledku toho vznikajú **nedostatky v aplikačno-programovom vybavení Sociálnej poisťovne**, čím je značne ovplyvnená dĺžka konania pri rozhodovaní o uvedených dávkach. Ďalším problémom je **nedostatočné personálne vybavenie** Sociálnej poisťovne, ovplyvnené okrem iného skutočnosťou, že zaučenie jedného pracovníka do agendy sociálneho poistenia trvá podľa informácií poskytnutých zo Sociálnej poisťovne približne jeden rok.

Spolupráca s Ústredím Sociálnej poisťovne a jej pobočkami pri vybavovaní podnetov občanov je veľmi dobrá. Zamestnanci Sociálnej poisťovne sú ústretoví. Kancelária verejného ochranca práv sa nestretla z ich strany s nechotou. Podobne predkladanie písomných stanovísk verejnému ochrancovi práv zo strany Sociálnej poisťovne sa uskutočňuje v zákonných lehotách. Prijímanie opatrení v preskúmaných veciach a osobné preskúmanie v jednotlivých organizačných zložkách Sociálnej poisťovne a v neposlednom rade osobné stretnutia verejného ochranca práv s generálnym riaditeľom a ďalšími zástupcami Sociálnej poisťovne **významne prispievajú k odstraňovaniu zbytočných priet'ahov v preskúmaných konaniach**. Konceptné riešenie problému však nevyhnutne potrebuje **systémové zmeny**.

V liste zo dňa 5. februára 2008 generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne okrem iného napísal: „**Po prijatí zákona č. 529/2006 Z. z.**, ktorý nadobudol účinnosť 1. októbra 2006, vyplynula pre Sociálnu poisťovňu úloha opätovne prehodnotiť invaliditu a následne nárok na invalidný dôchodok **približne 80 000 poistencom**. Zmena právnej úpravy, ktorá spôsobila prudký nárast objemu práce, si súčasne vyžadovala rozsiahle a zložité úpravy aplikačného softvéru nevyhnutného na výpočet dôchodku podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, účinného do 31. decembra 2003. V tejto súvislosti je však potrebné si uvedomiť, že o jednotlivých vyššie uvedených nárokoch Sociálna poisťovňa rozhodovala a rozhoduje zároveň **popri iných prebiehajúcich konaniach** o nároku na dôchodok účastníkov konania. Dovoľujem si vysloviť názor, že čas, ktorý bol nevyhnutný na vyriešenie uvedených úloh a tým i na vytvorenie podmienok potrebných na vykonávanie novelizovaných právnych predpisov, nemožno automaticky považovať za nečinnosť Sociálnej poisťovne alebo za zbytočné priet'ahy.“ Verejného ochranca práv generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne zároveň ubezpečil, „že zamestnanci Sociálnej poisťovne sú si vedomí povinností, ktoré Sociálnej poisťovni vyplývajú z príslušných právnych predpisov a v rámci svojich reálnych schopností a možností sú pripravení ich i plniť. Zároveň však považujem za potrebné zdôrazniť, že **Sociálna poisťovňa**

vzhľadom na limitované reálne možnosti nemôže vytvárať personálne a technologické rezervy pre prípad tak veľkého a okamžitého nárastu objemu práce spôsobilého častými zmenami právnej úpravy, ktoré si okrem iného vyžadujú i rozsiahle a zložité úpravy informačného systému Sociálnej poisťovne.“ Ďalej informoval, že Sociálna poisťovňa už preskúmala invaliditu 42 810 poberateľov dôchodku a v súvislosti s novelou zákona reagujúcou na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky vydala už vyše 31 000 rozhodnutí o nároku na invalidný dôchodok. Okrem uvedeného musela Sociálna poisťovňa v dôsledku noviel, ktoré nadobudli účinnosť v roku 2006 riešiť v oblasti dôchodkových dávok i mnoho iných technicky i personálne náročných úloh. Následkom uvedených noviel **vzrástol počet konaní o nároku na dôchodok a tým i vydaných rozhodnutí takmer o 200 000, čo predstavuje viac ako 50 % priemerného ročného počtu vydaných rozhodnutí o nároku na dôchodok.**“ V liste z decembra 2007 tiež uviedol: „Pochybenie zamestnancov Sociálnej poisťovne, spočívajúce v oneskorenom oznámení predĺženia lehoty na rozhodnutie o nároku na dôchodok účastníkovi konania bolo spôsobené tak, ako som Vás informoval vo svojich predchádzajúcich listoch, nepriaznivou situáciou a **dlhotrvajúcou neprimeranou pracovnou zaťaženosťou príslušných zamestnancov.** V období rokov 2006 a 2007 bolo prijatých viacero reálnych opatrení na zlepšenie, o ktorých som Vás tiež informoval vo svojich predchádzajúcich listoch. Účinnosť týchto opatrení, vzhľadom na ich charakter ako i na charakter problémov sa nemôže prejaviť okamžite. Považujem za potrebné v tejto súvislosti uviesť, že **Sociálna poisťovňa, ako orgán verejnej správy napriek všetkému úsiliu riešiť problémy, objektívne nemôže vytvoriť také podmienky, aby zabezpečila bezproblémové vykonávanie predpisov sociálneho poistenia za akýchkoľvek, vopred nedefinovaných podmienok, ktoré vzniknú ako následok zmien právnej úpravy sociálneho poistenia.**“

Verejnému ochrancovi práv nie je ľahostajná ani „dlhotrvajúca a neprimeraná pracovná zaťaženosť príslušných zamestnancov“ Sociálnej poisťovne. Pripomína však, že právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je **základným právom daným Ústavou Slovenskej republiky.** Opakovane zdôrazňuje, že **štát sa nemôže zbaviť svojej zodpovednosti za dodržiavanie ústavných práv svojich občanov a už vôbec nie na základe nedostatkov v personálnom obsadení svojich orgánov.** Zbytočné prietahy v konaní Sociálnej poisťovne sú, ako bolo uvedené, spôsobené predovšetkým **častým prijímaním zmien právnej úpravy, noviel zákona o sociálnom poistení.** Sociálna poisťovňa nemala dostatok časového priestoru na prípravu a realizáciu úloh z nich vyplývajúcich. Je mimoriadne dôležité, aby každá ďalšia novela zákona bola pripravená **na základe dôkladnej analýzy dosahov dôchodkovej reformy,** a to s **dostatočným časovým predstihom** tak, aby Sociálna poisťovňa bola pripravená ihneď po účinnosti zákona **dodržať všetky jeho ustanovenia vrátane zákonných lehôt,** pričom je potrebné zdôrazniť aj **sociálny spravodlivý aspekt každej novelizácie zákona.**

2.2.1.3 Zbytočné prietahy v konaní orgánov územnej samosprávy

Verejný ochranca práv v uplynulom roku preukázal v **14 prípadoch** zbytočné prietahy v konaní orgánov samosprávy, a to v konaní orgánov obcí a miest.

Decentralizácia verejnej správy priniesla **územnej samospráve väčšie možnosti ovplyvňovať politický, spoločenský a ekonomický život regiónov. So silnejšími kompetenciami územnej samosprávy súčasne vzrástla aj zodpovednosť** za život v regiónoch, mestách a obciach, zodpovednosť pred občanmi, s cieľom prehlbovať aj záujem občanov o komunálnu politiku. Na základe skúseností verejného ochrancu práv nie vždy je v praxi ľahké uvedenú zodpovednosť realizovať.

Podávateľia v podnetoch verejnému ochrancovi práv opätovne vo vzťahu k územnej samospráve namietali najmä zbytočné priet'ahy v **stavebnom konaní, pri vybavovaní sťažností a petícií a pri poskytovaní informácií podľa zákona o slobode informácií**. Aj naďalej ich trápil problém **miestnych daní a miestnych poplatkov za komunálne odpady** a pribúdajú **problémy neplatičov v obecných bytoch**.

Zbytočné priet'ahy v stavebnom konaní

Podľa § 140 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „**stavebný zákon**“), ak nie je výslovne ustanovené inak, vzťahujú sa na konanie podľa tohto zákona **všeobecné predpisy o správnom konaní**. Podľa § 49 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na podklade dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán rozhodne bezodkladne. V ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je **správny orgán povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania**; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne **najneskôr do 60 dní**; ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán. Ak správny orgán nemôže rozhodnúť do 30, prípadne do 60 dní, je povinný o tom účastníka konania s uvedením dôvodov upovedomiť.

V poslednej správe o činnosti verejný ochranca práv konštatoval, že zdĺhavosť konania súvisí aj s tým, že stavebné úrady nedostatočne využívajú **inštitút prerušenia konania**, ktorým sa dá zabrániť plynutiu lehôt ustanovených na rozhodnutie. V uplynulom roku sa stretol aj s opačným prípadom.

Podávateľ v podnete verejnému ochrancovi práv namietal **nečinnosť mesta** ako príslušného stavebného úradu **vo veci vydania stavebného povolenia stavby**, jeho rodinného domu, nakoľko žiadosť o vydanie stavebného povolenia **podal ešte v júni 1997**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že stavebný úrad **rozhodnutím z októbra 2000 stavebné konanie prerušil** do právoplatného rozhodnutia súdu o návrhu na zriadenie vecného bremena, práva prechodu cez parcelu. V máji 2006 boli stavebníci opäť vyzvaní na doplnenie žiadosti o vydanie stavebného povolenia, a to v lehote 30 dní od doručenia výzvy. Zároveň bolo stavebné konanie prerušené. **Rozhodnutím z januára 2007** bolo stavebné konanie **prerušené opäť** a stavebníci boli znovu vyzvaní na doplnenie žiadosti v lehote 30 dní odo dňa doručenia výzvy.

Okrem **preukázania zbytočných priet'ahov v konaní** právoplatné rozhodnutia vo veci za účelom preskúmania zákonnosti postupu a rozhodnutí orgánu verejnej správy **postúpil verejný ochranca práv na vybavenie príslušnému prokurátorovi**.

Preskúmanie podnetov vo vzťahu k územnej samospráve potvrdilo, že významným faktorom, ovplyvňujúcim nečinnosť stavebného úradu, je aj **nedostatočná odbornosť zamestnancov stavebných úradov**.

Vo veci **stavby novej súkromnej cesty** obec ako stavebný orgán tvrdila, že ide len o spevnenie cesty a konala **na základe ohlásenia drobnej stavby**.

Právnicki Kancelárie verejného ochrancu práv z dôvodu zistenia, či vo veci nebolo **potrebné stavebné povolenie**, sa rozhodli osobne sa stretnúť so starostom obce za účelom preskúmania podnetu a obhliadky miesta. **Starosta** pri prerokovaní veci, napriek oznámeniu termínu osobného preskúmania podnetu, **nemal spisový materiál, nevedel odpovedať na otázky**, tvrdil, že spis má iný pracovník úradu. Napriek tomu, že v písomnom stanovisku adresovanom

verejnému ochrancovi práv bola ako osoba vybavujúca vec uvedená pracovníčka, ktorá sa pri osobnom stretnutí vyjadrila, že **ona o veci tiež nič nevie**. Po upozornení na povinnosti zamestnancami kancelárie, sa starosta zmohol len na slová: „**Ja viem, ja nič nehovorím.**“

V záujme preskúmania veci právnici kancelárie osobne obhliadli stavbu, ktorej sa podnet týkal a zistili, že nejde o drobnú stavbu, na ktorej realizáciu stačí ohlásenie, ale **bolo potrebné požiadať o stavebné povolenie**. Po následnom upozornení starostu, že v takomto prípade ide o porušenie stavebného zákona, opakovane uviedol: „**Ja viem, ja nič nehovorím**“ a doplnil, že aj krajský stavebný úrad sa vyjadril, že nejde o drobnú stavbu. Starosta na otázku, prečo bola stavba posúdená ako drobná, odpovedal, že taká bola projektová dokumentácia predložená stavebníkom.

Po preskúmaní podnetu bolo preukázané, že projektová dokumentácia k ohláseniu predložená nebola. Na základe uvedeného podľa ustanovenia § 14 ods. 4 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv podnet **postúpil na vybavenie generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky**.

Zbytočné priet'ahy pri vybavovaní s'ťažností, petícií a žiadostí o informácie

Mestá a obce opakovane vo viacerých prípadoch nevybavili žiadosti podľa **zákona č. 211/2000 Z. z.** o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (**zákon o slobode informácií**) bez zbytočného odkladu, najneskôr **do ôsmich pracovných dní** odo dňa podania žiadosti alebo odo dňa odstránenia nedostatkov žiadosti. Neoznámili výsledok **vybavenia petície písomne do 30 dní** od doručenia petície alebo od odstránenia jej nedostatkov osobe, ktorá podala petíciu, alebo osobe určenej na styk s orgánom verejnej správy podľa **zákona č. 85/1990 Zb. o petičnom práve** v znení zákona č. 242/1998 Z. z.. Tiež nesplnili povinnosť **prešetriť a vybaviť s'ťažnosť do 30 dní** odo dňa, keď bola s'ťažnosť doručená podľa **zákona č. 152/1998 Z. z.** o s'ťažnostiach. Podľa ustanovenia § 9 zákona č. 152/1998 Z. z. o s'ťažnostiach v znení neskorších predpisov všetky orgány verejnej správy sú povinné prijímať s'ťažnosti. Prijaté s'ťažnosti, na ktorých vybavenie alebo prešetrenie nie sú príslušné, sú povinné **bezodkladne postúpiť orgánu príslušnému** na ich vybavenie a zároveň o tom upovedomiť s'ťažovateľa.

Podávateľka podnetu zo západného Slovenska namietala, že vopred zaplatený **účet za úkony, ktoré mali byť súčasťou smútočného obradu na pohrebe jej matky** nezodpovedali realite, preto na postup organizácie zabezpečujúcej smútočný obrad **upozornila orgány mesta**. Napriek písomným a telefonickým urgenciám nedostala odpoveď. Po roku, po smrti druhého z rodičov, s rovnakými skúsenosťami pri vybavovaní pohrebu, orgánom mesta zaslala **druhú s'ťažnosť** vo veci rozdielu medzi zaplatenými a poskytnutými službami **pri smútočnom obraze pohrebu otca**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **s'ťažnosť na poskytovanie pohrebných služieb bola mestu doručená v októbri 2005** na oddelenie sociálnych vecí. List bol pridelený príslušnej zamestnankyni, ktorá ho riešila ako žiadosť. Po zistení, že ide o s'ťažnosť, odoslala ju na ústrednú evidenciu s'ťažností, ktorá je príslušná na jej vybavenie. V januári 2006 bola s'ťažnosť doručená na ústrednú evidenciu s'ťažností a následne pohrebníctvu mesta, nakoľko táto organizácia má právnu subjektivitu, a je preto oprávnená s'ťažnosť podľa zákona č. 152/1998 Z. z. o s'ťažnostiach v znení neskorších predpisov vybaviť. Ešte **v januári 2006 riaditeľ organizácie s'ťažnosť vybavil a vyhodnotil ako neopodstatnenú**. Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv preukázal, že **mesto s'ťažnosť podávateľky podnetu nepostúpilo bezodkladne orgánu príslušnému na jej vybavenie, ani s'ťažovateľku neupovedomilo o postúpení s'ťažnosti**.

Nová sťažnosť podávateľky podnetu z októbra 2006 bola mestom vyhodnotená ako **opakovaná a z uvedeného dôvodu na ňu nereagovalo**. Podľa ustanovenia § 20 ods. 1 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov, ak sťažovateľ opakuje sťažnosť v tej istej veci, orgán verejnej správy prekontroluje, či pôvodná sťažnosť bola správne vybavená. Výsledok kontroly oznámi sťažovateľovi písomne, pričom postupuje podobne podľa ustanovenia § 19 uvedeného zákona. **Mesto však nepostupovalo správne, ak považovalo uvedenú sťažnosť za opakovanú sťažnosť**, pretože išlo o novú sťažnosť z dôvodu, že v nej sťažovateľka poukazovala na iné skutočnosti ako v prvej sťažnosti. Kým **prvá sťažnosť sa týkala pohrebu jej matky**, ktorá zomrela v roku 2005, **druhá sťažnosť sa týkala pohrebu otca**, ktorý jej zomrel v roku 2006.

Mesto po výzve verejného ochranca práv v júli 2007 informovalo o zaslaní stanoviska k vybaveniu sťažností podávateľke podnetu spolu s **ospravedlnením** za nedodržanie zákonného postupu. Okrem toho verejnemu ochrancovi práv oznámilo prijatie nasledovných opatrení, napr. bola zavedená **spätná kontrola vybavenia sťažností**, každý list súvisiaci so sťažnosťou bude **doručený na osobnú doručku**.

Záverom k zbytočným priet'ahom v konaní orgánov územnej samosprávy

Pri výkone územnej samosprávy občania najmä v malých obciach, kde je v nejednom prípade medzi zastupiteľstvom a starostom aj **rodinné prepojenie**, namietajú prístup starostov, ktorí sa cítia byť „**neobmedzenými pánmi obce, ktorí nemusia rešpektovať zákony a rozhodujú podľa vlastnej ľubovôle**“. Občania neraz vnímajú úradníkov, osobitne územnej samosprávy, ako „**nutné zlo**“. Pozitívne je obyvateľmi jednotlivých regiónov vnímané **postupné internetové prepojenie**, ktoré ich čiastočne **odbremeňuje od nutnosti osobnej návštevy** jednotlivých inštitúcií a najmä **neúmerneho čakania i neprijemných skúseností s arogantným správaním niektorých úradníkov**.

Vo vzťahu k územnej samospráve boli najčastejšie zistené nedostatky pri sťažnostiach, ktoré vybavujú **kontrolóri obcí a miest**. Podľa zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov ako kvalifikačný predpoklad na funkciu hlavného kontrolóra je ustanovené ukončené minimálne **úplné stredné vzdelanie**. Nízka znalosť príslušných právnych predpisov, ako aj ich uplatňovanie v aplikačnej praxi, je príčinou **porušenia všeobecne záväzných právnych noriem**, v nejednom prípade i porušenia základných práv a slobôd. Keďže ide o opakované problémy na základe **súčinnosti verejného ochranca práv so Združením miest a obcí Slovenska sa pripravuje ďalšie vzdelávanie** zamestnancov územnej samosprávy, vrátane kontrolórov vo vzťahu k vybavovaniu sťažností a petícií. Verejný ochranca práv pravidelne na snemoch a iných podujatiach Združenia miest a obcí Slovenska informuje o zisteniach pri preskúmaní podnetov namietajúcich porušenia základných práv a slobôd orgánmi samosprávy.

2.2.1.4 Zbytočné priet'ahy v konaní obvodných pozemkových úradov

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal zbytočné priet'ahy v **9 prípadoch** aj v konaní **obvodných pozemkových úradov**. Zistené porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v konaní obvodných pozemkových úradov sa týkali najmä konaní o navrátenie vlastníctva k pozemkom (reštitučné konania). Na konanie podľa **zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov** a podľa **zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene, doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov** sa vzťahujú **všeobecné predpisy o správnom konaní**.

K zbytočným priet'ahom v uvedených konaniach dochádza často **kumuláciou viacerých dôvodov**, najmä zložitou veci a nedostatkom súčinnosti účastníkov. Pri nedostatku v súčinnosti účastníkov konania orgány verejnej správy nevyužívajú možnosti, ktoré im dáva zákon, napr. možnosť **prerušiť konanie** a následne ho v prípade nedoplnenia požadovaných informácií alebo dokladov **zastaviť**.

O pomoc verejného ochrancu požiadal podávateľ zo severného Slovenska, pretože ako napísal „**na našom pozemku sa veselo stavia, aj keď sme si podali reštitučný nárok. Úrady na nás kašľú. Na naše pozemky dostávajú listy vlastníctva iné subjekty.**“

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že **konanie o nároku na navrátenie vlastníckeho práva k pozemkom** podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov bolo začaté na základe **žiadosti otca podávateľa podnetu doručenej obvodnému pozemkovému úradu v decembri 2004**. V dôsledku smrti otca podávateľa podnetu došlo počas konania k zmene účastníka konania. Do konania vstúpil podávateľ podnetu spoločne s bratom. Obvodný pozemkový úrad **listom z júna 2005** potvrdil súdному komisárovi uplatnenie nároku na navrátenie vlastníctva k pozemkom porúčiteľom, poskytol mu informáciu o skutočnosti, že konanie o uplatnenom nároku nebolo právoplatne ukončené a zároveň požiadal o zaslanie fotokópie právoplatného dedičského rozhodnutia po skončení konania o dedičstve. Obvodný pozemkový úrad tvrdil, že žiadosť z decembra 2004 neobsahovala všetky náležitosti potrebné na rozhodnutie o uplatnenom nároku. **V období rokov 2005, 2006 a 2007 však účastníci konania neboli Obvodným pozemkovým úradom vyzvaní na doplnenie žiadosti.**

Na základe uvedeného verejný ochranca práv preukázal, že v konaní o navrátení vlastníctva k pozemkom, vedenom na obvodnom pozemkovom úrade, došlo k zbytočným priet'ahom, a teda k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré je súčasťou práva na súdnu a inú právnu ochranu, zaručeného ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Následne **v januári 2008 obvodný pozemkový úrad listom vyzval splnomocnenú zástupkyňu oboch účastníkov konania na doplnenie žiadosti z decembra 2004**. Zároveň obvodný pozemkový úrad **prerušil konanie** do doby doplnenia žiadosti o požadované náležitosti, najdlhšie na dobu 180 dní od doručenia výzvy na doplnenie žiadosti. Obvodný pozemkový úrad verejnému ochrancovi práv potvrdil, že zabezpečuje niektoré doklady prostredníctvom príslušného archívu. Verejný ochranca práv požiadal riaditeľku obvodného pozemkového úradu o **dohľad nad plynulosťou tohto konania v záujme zamedzenia opakovaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.**

Zjavne neprimeraná je celková doba konania o reštitučnom nároku, ktoré trvá už **16 rokov**.

Osobne prišla verejnému ochrancovi práv podať podnet podávateľka zo západného Slovenska, ktorá požiadala odstrániť **nečinnosť v konaní obvodného pozemkového úradu**, nakoľko si **v decembri 1991** ako oprávnená osoba podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, **uplatnila nárok na navrátenie vlastníctva k pozemkom** ešte na bývalom pozemkovom úrade.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že podávateľka ako oprávnená osoba vyzvala povinnú osobu na uzavretie dohody o vydaní nehnuteľnosti. Keďže k dohode nedošlo, o vlastníctve rozhodol okresný úrad, odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného

hospodárstva, **rozhodnutím v júli 2003**. Podávateľke podnetu priznal vlastnícke právo k požadovanej nehnuteľnosti, jej **výmera však bola o 53 m² menšia ako rozloha pôvodnej nehnuteľnosti**. Nakoľko s uvedeným rozhodnutím nesúhlasila, podala **návrh na preskúmanie rozhodnutia na krajský súd**, ten **rozsudkom z októbra 2004**, ktorý nadobudol právoplatnosť v decembri 2004, uvedené rozhodnutie zrušil a vrátil vec na nové konanie za účelom zistenia, ako došlo k úbytku výmery pozemku. Spis bol z krajského súdu vrátený obvodnému pozemkovému úradu v januári 2005. Následne obvodný pozemkový úrad požiadal správu katastra o prešetrenie úbytku z výmery parcely. Keďže **správa katastra v konaní nepokračovala**, podávateľka urgovala pokračovanie konania v septembri 2005 a v júni 2006. Kópie urgencií doručila aj pozemkovému úradu. Správne orgány sa však k jej žiadam a urgenciám nevyjadrili. Nakoľko **pozemkový úrad konanie neprerušil**, ani **nepožiadaval odvolací orgán o primerané predĺženie lehoty, lehota ustanovená zákonom na vydanie rozhodnutia uplynula ešte v marci 2005**. Od tejto doby **až do januára 2007**, keď pozemkový úrad urgoval správu katastra, aby pokračovala v prerušenom katastrálnom konaní a tiež následne vydal rozhodnutie, ktorým konanie vo veci práva na navrátenie vlastníctva k pozemkom **prerušil** podľa ustanovenia § 29 ods. 1 správneho poriadku do vyriešenia predbežnej otázky, **nepostupoval pozemkový úrad podľa príslušných ustanovení správneho poriadku**.

Celková doba nečinnosti presiahla 21 mesiacov. V uvedenej veci verejný ochranca práv preukázal aj zbytočné prietahy v konaní správy katastra. Z vyžiadaného stanoviska riaditeľky správy katastra vyplývalo, že **príčina nečinnosti správy katastra je vo vysokej zaťažnosti pracovníkov vybavujúcich konania evidované v registri „X“, ako aj nedostatok personálneho zabezpečenia v pomere k počtu prijatých podaní**. Podľa vyjadrenia riaditeľky **za súčasnej situácie nie je v možnostiach správy katastra zabezpečiť vybavovanie vecí v zákonných lehotách**. Vzhľadom na výsledky preskúmania podnetu verejný ochranca práv vyzval štatutárne orgány obvodného pozemkového úradu a správy katastra **na prijatie opatrení** v súlade s príslušnými ustanoveniami správneho poriadku, ktoré povedú k ukončeniu zbytočných prietahov a vydaniu rozhodnutia vo veci samej a o ich oznámenie v zákonom stanovenej lehote. V júni 2007 mu bolo listom doručené oznámenie o výsledkoch prešetrenia úbytku parcely vypracované správou katastra, čím boli zároveň ukončené zbytočné prietahy zo strany tohto orgánu verejnej správy. Riaditeľka obvodného pozemkového úradu listom taktiež v júni 2007 oznámila, že pozemkový úrad prijal opatrenie, dá vyhotoviť geometrický plán a na základe zistených skutočností oboznámi oprávnenú osobu s výsledkom šetrenia a prerokuje s ňou zistené skutočnosti a ďalší postup. Následne **bola uzatvorená zmluva** o dielo so zememeračskou kanceláriou, podľa ktorej sa zhotoviteľ zaviazal odovzdať dielo do júla 2007.

Záverom k zbytočným prietahom v konaní obvodných pozemkových úradov

Verejným ochrancom práv preukázané zbytočné prietahy v konaní obvodných pozemkových úradov **boli odstránené**. V jednom prípade, v ktorom sa obvodný pozemkový úrad nestotožnil s názorom verejného ochrancu práv o zbytočných prietahoch vo veci, však došlo k náprave až v súčinnosti s nadriadeným orgánom verejnej správy.

Lehoty na uplatnenie reštitučných nárokov podľa **zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov** uplynuli 31. decembra 1992 (s výnimkou práva na vydanie nehnuteľnosti podľa osobitného predpisu, ak sa nachádzala na území vojenského obvodu Javorina, ktorá uplynula 31. decembra 2004). Právo na navrátenie vlastníctva k pozemku si mohla uplatniť oprávnená osoba podľa **zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach**

na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov do 31. decembra 2004. Ide o doriešenie zostávajúcich konaní, ktoré sa predpokladá v krátkej dobe.

Na základe preskúmaných podnetov rozsah zistených porušení základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov v uvedených konaniach **nie je veľkého rozsahu**. Keďže však **ide o nerozhodnuté reštitučné nároky uplatnené v 90-tych rokoch**, musí byť jednou z prioritných úloh riadiacich pracovníkov a ich nadriadených orgánov sledovanie vybavenosti reštitučných nárokov za účelom ich **bezodkladného ukončenia**.

2.2.1.5 Zbytočné prietahy v konaní štátnej správy na úseku katastra

Verejný ochranca práv preukázal zbytočné prietahy štátnej správy na úseku katastra **v 8 prípadoch**. Vo vzťahu k správam katastra bolo opakovane zistené nedodržanie lehôt na rozhodnutie o povolení vkladu vlastníckeho práva.

Podľa § 32 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (**katastrálny zákon**) v znení neskorších predpisov správa katastra rozhodne o návrhu na vklad **do 30 dní** odo dňa doručenia návrhu na vklad. Podľa § 32 ods. 3 katastrálneho zákona správa katastra môže rozhodnúť na základe žiadosti **o urýchlené konanie o návrhu na vklad a zaplatení správneho poplatku do 15 dní** odo dňa doručenia návrhu na vklad. Ak v tejto lehote nerozhodne, rozhodne v lehote podľa odseku 1 uvedeného ustanovenia.

Elektronický formulár na podanie podnetu verejnému ochrancovi práv využil podávateľ podnetu, ktorý namietal, že **napriek zákonnej 30-dňovej lehote nedošlo k zápisu jeho vlastníckeho práva. Po dvoch mesiacoch** od podania návrhu mu zamestnanec správy katastra zodpovedný za kontakty s občanmi v telefonickom rozhovore oznámil, že **jeho vec ešte nebola nikomu pridelená**.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že návrh na vklad podávateľa podnetu bol správe katastra doručený v polovici mesiaca február 2007. **Posledným dňom lehoty na vydanie rozhodnutia v jeho prípade bol teda 16. marec 2007**. O návrhu na vklad podávateľa podnetu však bolo rozhodnuté **až po zásahu verejného ochrancu práv v júni 2007**.

V mnohých prípadoch predchádza zápisu vlastníckeho práva neľahký aj časovo náročný postup, v nejednom prípade aj mnohoročné súdne konanie. Následné čakanie na zápis vlastníckeho práva vnímajú podávatelia podnetov ako „**neochotu všetkých úradníkov štátu**“.

Podľa ustanovenia § 43 ods. 1 písm. b) zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov správa katastra **vykoná zápis do 60 dní** od doručenia verejnej listiny alebo inej listiny spôsobilej na záznam, ktoré potvrdzujú alebo osvedčujú vznik, zmenu alebo zánik práva k nehnuteľnosti.

Osobne sa do Kancelárie verejného ochrancu práv prišiel sťažovať podávateľ, ktorý sa „**už viac ako 15 rokov nemôže domôcť svojej nehnuteľností**“. Po mnohých rokoch neúspešného súdenia **mimoriadnym dovolaním generálneho prokurátora** bolo napadnuté rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z roku 2003. V apríli 2006 Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní o mimoriadnom dovolaní rozhodol tak, že rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z februára 2003, ktorým podávateľ prišiel o svoje pozemky, zrušil. Následne podávateľ podnetu v januári 2007 žiadal správu katastra „o zapísanie zmeny vlastníka“ na liste vlastníctva. Keď mu **neprichádzala žiadna odpoveď**, na základe

informácie o katastrálnom konaní – Katastrálny portál zistil, že stav podania je „**v konaní po lehote**“. Preto sa k verejnému ochrancovi práv prišiel osobne domáhať odstránenia zbytočných priet'ahov v predmetnom konaní.

Správa katastra rozhodla až po zásahu verejného ochrancu práv. V júni 2007 konanie vo veci žiadosti o zápis zmeny vlastníka ukončila. Listinu tvoriacu prílohu žiadosti posúdila správa katastra ako nespôsobilú na vykonanie záznamu do katastra nehnuteľností, pretože išlo o procesný úkon vo veci konania na Najvyššom súde Slovenskej republiky a nie o listinu potvrdzujúcu vznik, zmenu, alebo zánik práva k nehnuteľnosti. Z dôvodu, že predmetná listina nespĺňala zákonom požadované náležitosti na zápis do katastra nehnuteľností, podávateľ podnetu musel **opäť čakať na právoplatné rozhodnutie súdu.**

Verejný ochranca práv odporučil podávateľovi podnetu podať na súd návrh na vydanie predbežného opatrenia, účelom ktorého je dočasne upraviť pomery účastníkov konania, aby súd odporcovi uložil nenakladať s nehnuteľnosťou, ktorá je predmetom súdneho sporu, respektíve zdržať sa akýchkoľvek právnych úkonov, ktoré by viedli k zmene vlastníctva nehnuteľnosti. Aktuálne je už súdne konanie ukončené úspešne pre podávateľa podnetu a Kancelária verejného ochrancu práv sleduje, aby **konanie správy katastra vo veci žiadosti o zápis zmeny vlastníka v prospech podávateľa bolo bez zbytočných priet'ahov.**

Záverom k zbytočným priet'ahom v konaní štátnej správy na úseku katastra

Zo stanovísk predkladaných jednotlivými správami katastra verejnému ochrancovi práv počas preskúmania podnetov vyplýva, že zbytočné priet'ahy sú spôsobené najmä **nedostatkami pracovných síl v pomere k veľkému objemu prijatých podaní**, najmä vo veľkých mestách. **Riaditelia správ katastra na uvedený problém vo viacerých prípadoch sami upozornili svoje nadriadené orgány.**

V preskúvaných prípadoch boli zbytočné priet'ahy rozhodnutím vo veci **po zásahu verejného ochrancu práv odstránené**, v dvoch prípadoch bolo nedostatky potrebné riešiť prostredníctvom nadriadeného katastrálneho úradu. Opakovane sa potvrdilo, že podávatelia podnetov upozorňujúcich na nečinnosť správ katastra patria medzi najaktívnejších, sami sa najmä telefonicky **domáhajú dodržiavania zákonných lehôt** ešte pred podaním podnetu verejnému ochrancovi práv, osobitne v prípadoch **žiadosti o urýchlené konanie o návrhu na vklad a zaplatení vyššieho správneho poplatku**. K zefektívneniu a zrýchleniu činnosti správ katastra prispieva prístupnosť informácií **prostredníctvom internetu**. Problém riešenia zbytočných priet'ahov v konaní orgánov štátnej správy na úseku katastra aktuálne vyžaduje **systemové zmeny**, ktoré sú v kompetencii príslušného rezortu.

2.2.1.6 Zbytočné priet'ahy v konaní iných orgánov verejnej správy

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal zbytočné priet'ahy aj v konaní **úradu justičnej a kriminálnej polície okresného riaditeľ'stva Policajného zboru, úradu práce, sociálnych vecí a rodiny i Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Úradu pre dohl'ad nad zdravotnou starostlivosťou i Ministerstva obrany Slovenskej republiky.**

Podľa článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a **záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Podľa odseku 3 tohto článku štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, **aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanovenými kompetentnými úradmi**, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia,

počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru. Podľa článku 4 Dohovoru štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, **urobia všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom.**

Výživnému osobitne na maloleté deti štát popri ostatných pohľadávkach prikladá zvýšenú dôležitosť a pozornosť. Možnosť domôcť sa výživného je relatívne posilnená Trestným zákonom a systémom náhradného výživného, ktoré vypláca štát podľa zákona č. 452/2004 Z. z. o náhradnom výživnom v znení neskorších predpisov. Verejný ochranca práv však preukázal zbytočné priet'ahy aj v **trestnom konaní vedenom vo veci zanedbania povinnej výživy**, v ktorom celková dĺžka vyšetrovania trvala **viac ako 4 roky**.

„Dovoľujem si obrátiť sa na Vás, snád' už ako na poslednú inštitúciu, so žiadosťou u a prosbou o pomoc pri vymáhaní výživného, o ktoré sa moja matka snaží pre mňa a môjho brata už takmer 10 rokov, stále však pre nečinnosť, resp. zdĺhavé vybavovanie orgánov činných v trestnom konaní, neúspešne.“ Napísala v podnete verejnému ochrancovi práv dcéra rozvedených rodičov.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že zápisnica o oznámení skutočností nasvedčujúcich tomu, že došlo k spáchaniu **trestného činu zanedbania povinnej výživy** bola na úrade justičnej a kriminálnej polície okresného riaditeľ'stva Policajného zboru úradne spísaná **vo februári 2003**, keď bolo v predmetnej veci začaté aj trestné stíhanie. Napriek **niekoľkokrát konštatovaným priet'ahom** zo strany príslušných orgánov (prokuratúra, nadriadený vyšetrovateľ) **vyšetrovanie stále nebolo ukončené.**

V júni 2003 bolo vznesené obvinenie proti otcovi podávateľky podnetu. V novembri 2003 bolo začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie (rozšírené obvinenie) pre ďalší skutok. V období od augusta 2006 do apríla 2007 bolo trestné stíhanie prerušené pre neprítomnosť obvineného. V marci 2007 vypočul obvineného sudca a prepustil ho na slobodu. V júni 2007 bol spisový materiál zaslaný dozorujúcemu prokurátorovi a po vykonaní previerky bol vrátený v júli 2007 s pokynmi na doplnenie vyšetrovania. Čo sa týka postupu úradu vo veci, možno konštatovať, že úrad postupoval pomerne plynulo a vykonával úkony smerujúce k naplneniu účelu trestného konania iba v období do rozšírenia obvinenia (v novembri 2003). V nasledujúcom období vykonal len výsluch svedkyne (v júni 2004) a **až po uplynutí takmer dvoch rokov** od tohto dátumu (v máji 2006) dal **podnet na podanie návrhu na vydanie príkazu na zatknutie**. Nečinnosť úradu, resp. konkrétneho vyšetrovateľa, v tomto období nie je odôvodnená žiadnym z objektívnych kritérií posudzovania výskytu zbytočných priet'ahov.

Riaditeľku okresného riaditeľ'stva Policajného zboru verejný ochranca práv žiadala, aby **dohliadla na plynulosť predmetného trestného konania** (resp. tzv. prípravného konania) a **prijala opatrenia**, ktoré povedú k jeho skončeniu v primeranej lehote. Zároveň požiadal o písomné informovanie o prijatých opatreniach vo veci. Správa o prijatých opatreniach potvrdzuje, že dokumentovanie predmetnej trestnej veci je kontrolované priamym nadriadeným vyšetrovateľom Policajného zboru. **V októbri 2007 vyšetrovateľ predložil okresnej prokuratúre návrh na podanie obžaloby.**

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal aj **zbytočné priet'ahy v konaní v súvislosti s vyšetrovaním zločinu sexuálneho zneužívania trojročného dievčatka.**

„Žiadam Vás o pomoc! Moja dcéra bola sexuálne zneužitá.“ Podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv ďalej uviedla, že **polícia, prokuratúra, súd a úrad práce, sociálnych vecí a rodiny nekonajú**. Napísala, že „vymenovaný kurátor a zároveň riaditeľ úradu, JUDr. ... (bývalý vyšetrovateľ) **do dnešného dňa ani raz nevidel dcéru**

ktorej záujmy má chrániť v trestnej veci sexuálneho zneužívania. Do dnešného dňa nevykonával žiadne opatrenia ani nepodal návrhy aby záujmy dieťa boli zabezpečené a chránené. Podľa môjho vedomia nepodal žiadne dôkazy do vyšetrenia pre ochranu dieťa a nevykonával žiadne kroky aby dieťa už nebolo vystavené psychickému týraniu zo strany otca.“

Právnicki Kancelárie verejného ochranca práv bezodkladne osobne preskúmali vec na príslušných orgánoch verejnej správy. V časti týkajúcej sa konania vedeného na úrade justičnej a kriminálnej polície okresného riaditeľstva Policajného zboru vykonávala dozorujúca prokurátorka okresnej prokuratúry previerku vyšetrovacieho spisu, čo bol zákonný dôvod na odloženie podnetu. Ďalej sa však verejný ochranca práv zaoberal námietkami proti **postupu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, konkrétne proti postupu opatrovníka** dcéry podávateľky podnetu v dotknutom konaní, vrátane osobného stretnutia s ním.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že v namietanej veci bol v máji 2007 vyšetrovateľkou úradu justičnej a kriminálnej polície okresného riaditeľstva Policajného zboru vypočutý ako svedok a uviedol, že „**čo sa týka samotnej veci, tak k tomu sa vyjadriť neviem, s prípadom som sa oboznámil len z vyšetrovacieho spisu.** Po oboznámení sa s predmetom vyšetrovania sa k trestnému konaniu pripájam a žiadam, aby páchatel' za svoj čin bol potrestaný.“ Zo zápisnice z výsluchu opatrovníka súčasne vyplýva, že sa výslovným vyhlásením pred orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom vzdal procesných práv, ktoré mu zákon ako poškodenému priznáva a vyhlásil, že svojho práva preštudovať vyšetrovací spis sa vzdáva. Iné úkony v namietanej veci **opatrovníkom neboli vykonané.** Preskúmaním tejto časti podnetu verejný ochranca práv preukázal, že úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v namietanej veci nevykonával v období od februára 2007 do dňa vybavenia podnetu **žiadne opatrenia za účelom ochrany práv maloletej zaručených článku 3 a článku 4 Dohovoru o právach dieťaťa.** Oprávnenie konať v predmetnej veci za účelom ochrany záujmov dcéry podávateľky podnetu (čo je v predmetnej veci to najobjektívnejšie vyšetrenie namietanej veci) vyplývalo z ustanovenia úradu ako opatrovníka (ustanovenie § 73 ods. 2 písm. b) bod 5 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele) do dotknutého trestného konania. Ako opatrovník mal v predmetnej veci procesné postavenie poškodeného, s dôrazom na ustanovenie § 46 ods. 1 Trestného poriadku mal teda v tomto konaní právo, v prípadoch ustanovených týmto zákonom, vyjadriť sa, či súhlasí s trestným stíhaním, mal právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, mal právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom.

Z vyššie uvedených skutočností je zrejmé, že do dňa vybavenia podnetu **opatrovník ani jedno z týchto procesných práv nevyužil a nevykonával ani iné úkony na ochranu záujmov dieťaťa,** pričom zo zápisnice z jeho výsluchu je zrejmé, že práva na preštudovanie spisu sa vzdal, čo verejný ochranca práv považuje z hľadiska ochrany záujmov dieťaťa v tomto konaní **za neprípustné.** Nazretie, resp. preštudovanie vyšetrovacieho spisu je totiž jediným spôsobom zistenia hodnoverných informácií o stave a priebehu vyšetrovania tejto veci, čo je pre prípadné využitie procesných oprávnení v záujme ochrany záujmov dcéry podávateľky podnetu rozhodujúcim faktorom.

Na základe uvedených skutočností verejný ochranca práv dospel k záveru, že nečinnosťou úradu práce, sociálnych vecí a rodiny došlo v namietanej veci k **porušeniu článku 3 a článku 4 Dohovoru o právach dieťaťa.** V súvislosti s výsledkami vybavenia tejto časti podnetu od riaditeľky úradu práce, sociálnych vecí a rodiny verejný ochranca práv žiadal, aby zabezpečila **aktívne sledovanie predmetnej veci mesačných intervaloch a prijala ďalšie konkrétne opatrenia.**

V ďalšom prípade verejný ochranca práv preukázal zbytočné priet'ahy **v odvolacom konaní proti rozhodnutiu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.**

Na verejného ochrancu práv sa elektronickou poštou obrátil podávateľ, ktorý namietal, že **na začiatku roka 2005** bol s ním „**nezákonným spôsobom skončený štátnozamestnanecký pomer** bývalým riaditeľom“ a „na rozhodnutie o odvolaní čaká **napriek maximálnej 60-dňovej lehote 5 mesiacov**“. V podnete ďalej uviedol, že vedúci služobného úradu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny je odvolacím orgánom vo veci rozhodovania **o odvolaní proti rozhodnutiu z marca 2006**, ktoré bolo vydané služobným úradom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, v ktorom pracoval. Posledným známym úkonom vo veci bolo zaslanie návrhu na prerušenie konania zo septembra 2006 do doby zriadenia funkčnej poradnej odvolacej komisie. Jej bývalá predsedníčka sa tejto funkcie vzdala. Podľa platných právnych predpisov vedúci úradu zriaďuje poradnú odvolaciu komisiu a určuje predsedu poradnej komisie.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že **nečinnosťou** vedúceho služobného úradu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny **došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov**. O uvedenom odvolaní vedúci druhostupňového služobného úradu **rozhodol v januári 2007**. Vedúceho služobného úradu verejný ochranca práv požiadal **prijat' také opatrenia, personálne a technické, aby k podobným priet'ahom v konaní už nedošlo**.

Podľa § 19 ods. 20 zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov o sporoch vyplývajúcich z ročného zúčtovania poisťného rozhoduje **Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou**. Na toto konanie sa vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní.

Listom verejného ochrancu práv požiadala o pomoc **dôchodkyňa, ktorá namietala nevybavenie žiadostí zo strany Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou v súvislosti so sporom so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou ohľadom ročného zúčtovania poisťného**.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sa podávateľka obrátila so žiadosťou o rozhodnutie o ročnom zúčtovaní **v auguste 2006** a následne i urgenciou z októbra 2006, avšak úrad do dňa podania podnetu v danej veci nerozhodol. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou v apríli 2007 zaslal vyjadrenie, v ktorom podávateľke objasnil dôvody oneskoreného vybavovania podania a zároveň sa ospravedlnil za omeškanie pri jeho vybavovaní. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou prisľúbil vec riešiť v priamej súčinnosti s príslušnou zdravotnou poisťovňou.

V auguste 2007 verejnému ochrancovi práv na základe urgencie predseda Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou oznámil, že v auguste 2007 bola Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., krajská pobočka, dodatočne listom vyzvaná na vyjadrenie sa k informáciám a dokladom, ktoré boli po predchádzajúcej výzve Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou podávateľkou doplnené. V septembri 2007 bola z Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou verejnému ochrancovi práv doručená na vedomie „**Žiadosť - rozhodnutie o výške platby - vyjadrenie**“ k žiadosti podávateľky týkajúcej nedoplatku z ročného zúčtovania poisťného za rok 2005. Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov podnet v tejto časti verejný ochranca práv **postúpil na vybavenie príslušnému prokurátorovi**. Prokurátor podľa § 21 ods. 1 písm a) bod 4. zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov vykonáva dozor nad

dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy preskúmaním zákonnosti postupu orgánov verejnej správy pri vydávaní opatrení a rozhodnutí.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv preukázal, že v konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a teda k **porušeniu základného práva podávateľky podnetu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.**

Zbytočné priet'ahy verejný ochranca práv preukázal aj **v konaní ministerstva obrany.**

Verejnému ochrancovi práv bol doručený podnet, s ktorým sa na neho obrátil občan vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov **v konaní o rozklade proti rozhodnutiu vo veci poskytnutia jednorazového peňažného príspevku** podľa zákona č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení neskorších predpisov. Listom ministerstva obrany mu bolo oznámené, že jeho rozklad bol postúpený rozkladovej komisii ministra a bude o ňom **rozhodnuté najneskôr do 6-tich mesiacov.** Do dňa podania podnetu mu však predmetné rozhodnutie nebolo doručené.

Na základe preskúmania podnetu verejný ochranca práv zistil, že **v priebehu v roka 2006 napadlo rozkladovej komisii ministra obrany Slovenskej republiky cca 800 rozkladov** proti rozhodnutiam prvostupňového orgánu, ktorými boli sčasti, prípadne v celom rozsahu zamietnuté žiadosti podané podľa zákona č. 726/2004 Z. z.. Zákonom č. 612/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách, došlo **k značnému rozšíreniu dôvodov preukazovania politickej nespôahlivosti.** To malo okrem iného za následok aj **nárast počtu návrhov** na preskúmanie už právoplatných rozhodnutí. Vzhľadom na takýto vysoký jednorazový nápad vecí došlo k situácii, že rozkladová komisia sa dostávala do čoraz väčšieho sklzu, ktorý sa podarilo znižovať len postupne. Vzhľadom na uvedený stav ani podanie podávateľ'a podnetu **nebolo vybavené v zákonom stanovenej 6-mesačnej lehote.** O rozklade podávateľ'a bolo rozhodnuté po zásahu **po trinástich mesiacoch.** Napadnuté rozhodnutie prvostupňového orgánu bolo zmenené a podávateľ'ovi bol **priznaný jednorazový peňažný príspevok.**

Záverom k zbytočným priet'ahom

Slovensko každoročne dopláca na jeden zo svojich najväčších problémov v oblasti ochrany základných práv a slobôd, ktorým sú **zbytočné priet'ahy v konaní orgánov verejnej moci.** Európsky súd pre ľudské práva tiež opakovane rozhodol, že **finančné zadost'účinenie priznané Ústavným súdom Slovenskej republiky bolo neprimerane nízke a jeho príkaz na konanie bez zbytočných priet'ahov neefektívny.**

Nevyhnutné je **posilňovanie pozície aktívneho občana,** pretože len od neho ako nositeľ'a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v rámci právneho poriadku Slovenskej republiky zaručeného v článku 48 ods. 2 veta prvá Ústavy Slovenskej republiky závisí, aké prostriedky právnej ochrany bude uplatňovať, teda či podá **sťažnosť na priet'ahy v konaní orgánu riadenia a správy príslušného súdu, podnet verejnému ochrancovi práv alebo sa rozhodne podať sťažnosť pre porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov na Ústavný súd Slovenskej republiky.**

O odstránenie právnej neistoty prostredníctvom rozhodnutia sa osoba uchádza nielen v konaní pred orgánmi súdnej moci, ale **aj v konaní pred inými orgánmi verejnej správy**. Preto aj v konaní pred týmito orgánmi má oprávnený subjekt právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov a využívať na to všetky dostupné právne kroky.

Zvyšovanie právneho vedomia občanov je **neodmysliteľným systémovým krokom** pri eliminácii porušení základných práv a slobôd. Verejný ochranca práv podávateľov podnetov po zistení zbytočných prietáhov v konaní informuje aj **o možnosti domáhať sa** na príslušnom orgáne konajúcom v mene Slovenskej republiky **náhrady škody**. Podávateľom podnetov verejnému ochrancovi práv je vo väčšine prípadov úplne neznáme, že problematika náhrady škody spôsobenej orgánom verejnej moci je upravená v osobitnom zákone. Týmto zákonom je predovšetkým **zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov**, ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. júla 2004 (ak ide o zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu, alebo jeho nesprávnym úradným postupom). Často nevedia, že podľa článku 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky **každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom**. Po získaní informácií pozitívne vnímajú, že za nesprávny úradný postup podľa uvedenej právnej normy sa považuje aj **porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné prietahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb**.

Napriek preukázaným nedostatkom v činnosti, resp. v nečinnosti uvedených orgánov, treba **pozitívne hodnotiť ich snahu prijať vo veci opatrenia navrhnuté verejným ochrancom práv s cieľom riešenia nielen konkrétneho prípadu, ale aj niektorých opatrení na predchádzanie podobným prípadom v budúcnosti**.

2.2.2 Právo domáhať sa svojho práva na súde

V uplynulom roku verejný ochranca práv preukázal nielen porušenie článku 48 ods. 2 **siedmeho oddielu Ústavy Slovenskej republiky**, ale aj **článku 46 ods. 1**, ktorý každému zaručuje **právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde** a v prípadoch ustanovených zákonom i na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa ods. 4 uvedeného ustanovenia podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon.

„Súrne žiadosť o pomoc“ poslal verejnému ochrancovi práv podávateľ z **ústavu na výkon trestu odňatia slobody**. Trestným rozkazom bol za krádež **odsúdený na dva roky nepodmienečne**. Ako sám uviedol, **proti trestnému rozkazu mal právo do osem dní podať odpor**, čo urobil hneď na druhý deň. Čakal, že súd trestný rozkaz zruší a vytýči pojednávanie, lenže **„v tunajšej väznici mi oznámili, že tie dva roky, čo mi vymeral okresný súd nadobudli právoplatnosť.“**

Verejný ochranca práv bezodkladným preskúmaním veci zistil, že podávateľ podnetu namietla postup okresného súdu **v trestnom konaní vedenom v roku 2006**. Vo veci okresný súd **v júli 2006 vydal trestný rozkaz**, ktorý si podávateľ podnetu prevzal ešte v júli 2006. Podľa stanoviska predsedu okresného súdu **v auguste 2006 nadobudol trestný rozkaz právoplatnosť**. Z predmetného písomného stanoviska tiež vyplynulo, že okresný súd neevidoval odpor podávateľa proti trestnému rozkazu. Pri osobnom preskúmaní veci právnikmi Kancelárie verejného ochrancu práv na okresnom súde bol podpredsedníčke okresného súdu **predložený**

podací lístok, ktorý preukazoval, že podávateľ okresnému súdu doručoval v mesiaci júl roku 2006 písomnosť. V následnom písomnom stanovisku podpredsedníčka okresného súdu konštatovala, že kontrolou v podateľni bolo zistené, že podávateľ v lehote podal proti trestnému rozkazu odpor. Tento odpor však nebol doručený do trestnej kancelárie a sudca nemal o tejto skutočnosti vedomosť, preto trestný rozkaz nadobudol právoplatnosť.

Vzhľadom na zistené skutočnosti bola podávateľovi podnetu navrátená lehota na podanie odporu a vo veci bol vytyčený termín hlavného pojednávania. Na základe odporúčania verejného ochranca práv podpredsedníčka okresného súdu prisľúbila vykonávať dôslednú evidenciu došlej pošty v podateľni v súčinnosti s jednotlivými spisovými kancelárkami.

Na základe uvedeného verejný ochranca práv konštatoval aj porušenie práva zaručeného článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Vo viacerých prípadoch namietané „stratenie môjho podania“ orgánom verejnej správy znamenalo v konkrétnom prípade jeden z najvážnejších zásahov do základných práv a slobôd zaručených Ústavou Slovenskej republiky i medzinárodnými dokumentmi. Dodržiavanie ustanovených prísnych odborných kritérií evidencie písomností je základom činnosti každého orgánu verejnej moci.

2.2.3 Právo na vzdelanie a nerovnaké zaobchádzanie pri jeho uplatňovaní

Podľa ustanovenia článku 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa **základné práva a slobody zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie**. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky vyjadreného v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 14/98 (str. 95 Zbierky nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999) „**porušenie zásady rovnosti v právach má charakter porušenia základného ústavného práva iba vtedy, ak je spojené zároveň s porušením aj iného základného práva.**“ Diskrimináciu je preto vždy potrebné hľadať v súvislosti s porušením iného základného práva.

Na základe doručeného podnetu verejnému ochrancovi práv bolo potrebné skúmať možnú diskrimináciu vo vzťahu k **právu na vzdelanie podľa ustanovenia článku 42 Ústavy Slovenskej republiky**. Právo na vzdelanie, v základnom rámci vymedzené v ustanovení článku 42 Ústavy Slovenskej republiky „**každý má právo na vzdelanie**“, dopĺňa ustanovenie článku 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa ustanovenia článku 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky domáhať sa práv ustanovených v článku 42 ústavy možno len **v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú**. Vo vzťahu k následnému podnetu bol takýmto právnym predpisom **zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon)**.

Na základe informácií získaných z doručeného podnetu ako aj z vlastnej iniciatívy verejný ochranca práv zistil, že **dôvodom diskriminácie pri poskytovaní vzdelávania bol nesprávny postup pri individuálnej integrácii žiaka, ktorému neboli vytvorené rovnaké podmienky na vzdelávanie**. Už správa o výsledkoch inšpekčnej činnosti uskutočnenej

Štátnou školskou inšpekciou v školskom roku 2003/2004 v sledovanej základnej škole uviedla, že v škole **nebolo dodržané Usmernenie k evidencii individuálne integrovaných detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do tried materských škôl, základných škôl a stredných škôl**, schválené Ministerstvom školstva Slovenskej republiky dňa 21. júna 2001 pod číslom 370/2001-44. Formálne nedostatky pri individuálnej integrácii by samé o sebe neboli dostatočným podkladom na konštatovanie o porušení základného práva na vzdelanie, potrebné bolo preto skúmať i reálny priebeh a dosah týchto nedostatkov formálneho charakteru na vzdelávanie žiaka (materiálnu stránku veci).

Preskúmanie podnetu viedlo verejného ochrancu práv k záveru, že **pri individuálnej integrácii žiaka nedošlo len k rýdzo formálnym nedostatkom týkajúcim sa jeho evidencie, ale škola v priebehu skúmaného obdobia nepreukázala, že by z jej strany došlo k reálnemu naplneniu obsahu a cieľov individuálnej integrácie žiaka**. Verejný ochranca práv na základe zistených skutočností konštatoval, že škola tým, že nepostupovala podľa ustanovení školského zákona, porušila základné právo na vzdelanie žiaka a v nadväznosti na nezabezpečenie rovnakých podmienok na vzdelávanie prostredníctvom školskej integrácie tiež porušila zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti vzdelávania. Posudzovanie podnetu bolo špecifické tým, že šlo o **súkromnú základnú školu so statusom experimentu**. Reagujúc na kritickú diskusiu (týkajúcu sa alternatívnych foriem výučby), ktorá prebiehala vo verejnosti v čase preskúmania podnetu, pristúpil verejný ochranca práv z vlastnej iniciatívy k preskúmaniu podnetu v širšom kontexte.

Pri posudzovaní a preskúmaní opodstatnenosti námietok voči **alternatívnej forme výučby** (konkrétne **waldorfskej pedagogike**), vychádzal verejný ochranca práv jednak z ustanovenia článku 2 Protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (**právo na vzdelanie**), podľa ktorého sa nikomu nesmie odoprieť právo na vzdelanie, pričom pri výkone akýchkoľvek funkcií v oblasti výchovy a výučby, ktoré štát vykonáva, sa rešpektuje právo rodičov zabezpečiť túto výchovu a vzdelanie v zhode s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením, a jednak zo znenia **Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike**, ktorý vychádza z potreby inovovať stratégie a metódy edukácie, zavádzať viac alternatívne koncepcie a školy, viac aktívnych, motivujúcich a kreatívnych metód, metód sústredených nielen na výkon žiaka, ale aj jeho prežívanie, city, motiváciu, hodnotový systém. **Objektívne ukazovatele dokazovali porovnateľné výsledky vzdelanostnej úrovne žiakov alternatívnej školy s výsledkami získanými na klasickej štátnej škole**, pričom existujúce rozdiely neboli štatisticky významné. Verejný ochranca práv však zdôraznil potrebu smerovania výučby v alternatívnej škole k štandardizácii výstupov, resp. ich kompatibilitu s požadovanými vzdelávacími výstupmi klasických základných škôl, samozrejme pri zachovaní a rešpektovaní osobitných metód výučby na škole alternatívneho typu.

Nakoľko fungovanie a činnosť školy bude po ukončení experimentálnej fázy (prirodzene v nadväznosti na kladné vyhodnotenie experimentu, čomu doterajšie správy nasvedčujú) prebiehať v štandardnom prostredí a v zákonom rámci, **odporučil verejný ochranca práv, aby experimentálne overované ukazovatele boli už vo fáze overovania podriadené platnej právnej úprave**, prípadne boli na ich základe **navrhnuté jej potrebné zmeny tak, aby výučba už dnes prebiehala v zákonom zaručenom rámci**. Zistenia verejného ochrancu práv totiž preukázali, že **kvalifikovanosť a odbornosť pedagogického personálu je síce v súlade s overovaným projektom, nie je však v súlade s platnou právnou úpravou**. V nadväznosti na svoje zistenia odporučil verejný ochranca práv okrem iného i **doplnenie projektu týkajúceho sa starostlivosti o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, odporučil aj v rámci overovaného projektu **venovať väčšiu a adresnejšiu pozornosť problému šikanovania a osobitnú pozornosť odporučil venovať príprave žiakov, ktorí prechádzajú**

z tejto školy do štandardných typov škôl. Odporučil tiež kladenie väčších nárokov na obsahovú stránku správ garanta projektu v záujme zabezpečenia väčšej transparentnosti a informovanosti verejnosti (ktorá je v konečnom dôsledku priamym adresátom realizovaného projektu). Verejný ochranca práv navrhol **zverejnenie všetkých doteraz predložených správ z experimentálneho overovania projektu na stránke Ministerstva školstva Slovenskej republiky.**

V tejto súvislosti je opätovne potrebné zdôrazniť, že **Slovenská republika ako zmluvná strana Dohovoru o právach dieťaťa** sa zaviazala, že **záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Zaviazala sa zabezpečiť dieťaťu takú **ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berúc ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robiť pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.** Štát zodpovedá za zabezpečenie toho, aby **inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí, zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi**, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru. Tiež sa zaviazal urobiť **všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných Dohovorom.** Osobitne zabezpečiť práva ustanovené Dohovorom **každému dieťaťu nachádzajúcemu sa pod ich jurisdikciou bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov**, a tiež urobiť všetky potrebné opatrenia na to, **aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestania**, ktoré vyplývajú z postavenia, činnosti, vyjadrených názorov alebo presvedčenia jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

2.2.4 Právo na informácie

Článkom 26 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky zaručuje **právo na informácie** ako jedno z politických práv. **Obmedziť prístup k informáciám** podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov **možno len z dôvodov vymedzených v zákone.** V prípade obmedzenia prístupu k informáciám podľa § 18 ods. 2 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov, ak povinná osoba žiadosti nevyhovie hoci len sčasti, vydá o tom v zákonom stanovenej lehote písomné rozhodnutie. Rozhodnutie nevydá v prípade, ak žiadosť bola odložená podľa § 14 ods. 3 uvedeného zákona.

Podávateľka z južného Slovenska namietala **nečinnosť a nesprávne vybavovanie žiadostí o sprístupnenie informácií samosprávnym krajom.** V podnete uviedla, že v júni 2006 zaslala samosprávnemu kraju poštou žiadosť o sprístupnenie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov, konkrétne žiadala „zaslanie kópie Zápisnice o prešetrení sťažnosti z mája 2006“, požadované informácie ani inú **odpoveď však od samosprávneho kraja neobdržala.**

Podľa stanoviska predsedu samosprávneho kraja ich úrad uvedenú žiadosť neevidoval. Preto verejný ochranca práv požiadal podávateľku o zaslanie fotokópie uvedenej žiadosti o sprístupnenie informácie a podacieho lístka, preukazujúceho odoslanie predmetnej žiadosti. Po ich predložení samosprávny kraj opätovne preveril došlú poštu, na základe čoho bolo zistené doručenie iného podania podávateľky z novembra 2006, na ktoré jej bolo odpovedané listom v zákonnej lehote, v novembri 2006. Podanie z júna 2006 úrad samosprávneho kraja ani po opätovnom preverovaní došlej pošty nenašiel. V stanovisku predseda samosprávneho kraja tiež uviedol, že predmetné podanie s najväčšou pravdepodobnosťou nebolo úradu doručené, nakoľko je na podacom lístku neúplná adresa, ako aj z dôvodu, že v danom období došlo k presťahovaniu úradu samosprávneho kraja. V doplnení podnetu podávateľka namietala aj spôsob vybavenia novej žiadosti o sprístupnenie informácie z novembra 2006. V žiadosti o sprístupnenie informácie žiadala o zaslanie kópie podrobnej zápisnice, ktorá bola vyhotovená v súvislosti s kontrolou vykonanou samosprávnym krajom na strednej škole, ktorej je zriaďovateľom, v máji 2006. Nezrovnalosti pri vybavovaní vznikli z dôvodu, že v rovnakom čase ako kontrolu hospodárenia strednej školy, vykonával samosprávny kraj aj prešetrovanie sťažnosti podávateľky na riaditeľku tejto strednej školy, preto z doručenej žiadosti o sprístupnenie informácie nebolo jednoznačné, o zápisnicu v súvislosti s ktorou vykonanou „kontrolou“ ide. **Samosprávny kraj prisľúbil, že po spresnení požadovaných informácií budú tieto podávateľke bezodkladne poskytnuté.** Na základe toho prostredníctvom elektronickej pošty podala podávateľka novú žiadosť o sprístupnenie informácií, v ktorej presne vymedzila požadované informácie. Táto žiadosť bola samosprávnemu kraju doručená v prvej polovici marca 2007. Po jej vybavení namietala aj spôsob vybavenia tejto žiadosti z dôvodu, že bol vynechaný najdôležitejší údaj, t. j. v akej sume riaditeľka školy porušila až niekoľkokrát zákon o rozpočtových pravidlách tým, že nezabezpečila hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť použitia finančných prostriedkov pridelených z rozpočtu samosprávneho kraja.

Vynechanie číselných údajov v dokumentoch týkajúcich sa kontroly nakladania s finančnými prostriedkami verejný ochranca práv považoval za porušenie práva na informácie o činnosti orgánov verejnej moci. Príslušní zamestnanci samosprávneho kraja po oznámení výsledkov vybavenia podnetu verejným ochrancom práv **prisľúbili bezodkladné zaslanie informácií bez predtým vykonaných obmedzení.**

V ďalšom prípade verejný ochranca práv zistil porušenie práva na informácie pri preskúmaní podnetu v inej veci.

Pri osobnom preskúmaní podnetu na inšpektoráte práce vo veci vybavenia sťažnosti na postup zamestnávateľa právnicki Kancelárie verejného ochranca práv zistili, že **podávateľ podnetu vo veci podal aj žiadosti o poskytnutie informácií podľa zákona o slobode informácií.** Na žiadosti o poskytnutie informácií z júla 2007 a z augusta 2007 **príslušný inšpektorát práce nereagoval.**

Na základe uvedeného mal verejný ochranca práv za preukázané, že neposkytnutím informácií na základe predmetných žiadostí o poskytnutie informácií došlo zo strany inšpektorátu práce k porušeniu základného práva podávateľa podnetu na informácie podľa článku 26 Ústavy Slovenskej republiky.

Inšpektorát práce na základe výsledkov vybavenia podnetu **prijal opatrenia smerujúce k odstráneniu nedostatkov,** v dôsledku ktorých došlo k porušeniu práva podávateľa na informácie.

Právo na informácie je základným právom neodňateľne spojeným s demokratickým systémom. K dobrému a zodpovednému fungovaniu verejnej správy mimoriadne prispieva práve informovanosť občanov. **Otvorenosť a transparentnosť verejnej správy** sú odpoveďou aj na častokrát podávateľmi podnetu naznačované **korupčné správania úradníkov**. Napriek medializácii „zneužívania“ práva na informácie v konkrétnych prípadoch, politické úvahy by sa **nemali uberať cestou jeho obmedzenia.**

2.2.5 Právo vlastníť majetok

Podľa článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa nálezU Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 33/95 sa článkom 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **vlastníkovu priznáva ochrana majetku, ktorý nadobudol v súlade s platným právnym poriadkom.**

Prostredníctvom elektronickej pošty požiadal o pomoc podávateľ podnetu, ktorý po smrti starého otca **zistil pri dedičskom konaní, že „na našich pozemkoch v intraviláne obce je obecným úradom (predtým MNV) zriadený obecný cintorín.“** Poukázal na tú skutočnosť, že „pred obecným zastupiteľstvom sa spustil **kolotoč nekonečných prietahov...** Zastupiteľstvo teraz asi úmyselne vyvoláva medzi občanmi obce nepriaznivé nálady voči nám vlastníkom pozemku. **A určite si viete predstaviť, ako sa nám žije na malej obci...** Nie sme tak finančne zabezpečení, aby sme mohli niekomu darovať nie zanedbateľnú výmeru pozemku, ale chceme sa dohodnúť ako slušní ľudia a obyvatelia obce, ktorí taktiež užívajú uvedený cintorín.“

Po komplexnom preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že **dnešné pohrebisko v obci bolo zriadené ešte v roku 1957** prekládkou pozostatkov pôvodného cintorína, ktorý bol zrušený v rámci vtedajšej výstavby vodného diela a s ním súvisiacich stavieb. Investor výstavby vykonával výkupy parciel, resp. prideľoval náhradné pozemky vtedajším vlastníkom. Týmito úkonmi bola majetkovo vysporiadaná (či už finančne alebo za náhradu) prevažná časť plochy, na ktorej sa cintorín nachádza. Vlastnícke právo bolo zapísané Československému štátu v správe Miestneho národného výboru. **V súčasnosti je vlastníctvo zapísané na obec.**

Podľa stanoviska orgánu verejnej správy **zrejme len nedopatrením sa stalo,** že v tom čase nebola vysporiadaná i ostatná časť cintorína – v súčasnosti parcela – ostatné plochy s výmerou 3 211 m². Po zistení vyššie uvedených skutočností boli **zo strany obce vykonané viaceré šetrenia na správe katastra.** Orgán verejnej správy zvolal na rokovanie dotknutých podielových spoluvlastníkov, aby ich informoval o záujme predmetnú vec urovnať. Podieloví spoluvlastníci boli taktiež prizvaní na zasadnutie obecného zastupiteľstva. Na zasadnutí jednotliví podieloví spoluvlastníci predložili svoje požiadavky odpredať obci svoje spoluvlastnícke podiely predmetnej nehnuteľnosti. Zo stanoviska orgánu verejnej správy vyplýva, že výšku kúpnej ceny spoluvlastníci stanovili na 100,- Sk/m². Za účelom zistenia skutočného stavu vecí si obec nechala vypracovať geometrický plán. O ustálení výšky kúpnej ceny a jej splatnosti sa uskutočnili následné rokovania. V súčasnosti sú pripravené návrhy kúpnych zmlúv.

Verejný ochranca práv dospel k záveru, že orgán verejnej správy prevádzkovaním pohrebiska (podľa ustanovenia § 2 ods. 6 zákona č. 470/2005 Z. z. o pohrebiskách je cintorín pohrebiskom) na časti, kde je podielovým spoluvlastníkom aj svokra podávateľa, **porušuje jej základné právo, ktoré jej zaručuje článok 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.** Prevádzkovaním pohrebiska sa totiž svokra podávateľa podnetu od momentu nadobudnutia spoluvlastníckeho podielu do súčasnosti odňalo právo predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať

jeho plody a úžitky a nakladať s ním. V predmetnej veci sa svokra podávateľa podnetu stala podielovým spoluvlastníkom predmetného pozemku okamihom smrti poručiteľa v spojení s dedičským rozhodnutím. Z hľadiska objektívneho posúdenia tejto veci je však potrebné uviesť, že k zriadeniu (a následnému prevádzkovaniu pohrebiska) na majetkovo nevysporiadanom pozemku nedošlo počas funkčného obdobia terajšieho orgánu verejnej správy (ide teda o problém, ktorý bol „zdedený“ z funkčných období predchádzajúcich starostov). Súčasný stav je však taký, že orgán verejnej správy prevádzkovaním pohrebiska na majetkovo nevysporiadanom pozemku aj **nad'alej porušuje vlastnícke právo** dotknutých spoluvlastníkov.

Verejný ochranca práv očakáva, že tento problém **bude v primeranej dobe orgánmi obce doriešený** tak, aby sa nemusel stať predmetom konania všeobecného súdu či konania Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Okrem obce do vlastníckeho práva občana zasiahla aj **správa katastra**.

Na verejného ochrancu práv sa s podnetom namietajúcim **správnosť zápisov v katastri nehnuteľností** obrátil podávateľ z východného Slovenska. V podnete uviedol, že jeho problém sa týka vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré jeho rodina získala po druhej svetovej vojne počas presídlenia na územie Slovenskej republiky v rámci repatriácie. Nehnuteľnosti, ktorých sa podnet podávateľa týkal, **nadobudol jeho otec ešte v roku 1950** na základe prídela podľa vtedy platných a účinných právnych predpisov. Podávateľ zistil chybný zápis v katastri nehnuteľností **až po viac ako 50 rokoch**, keď sa nehnuteľnosti spoločne s bratom ako druhým spoluvlastníkom rozhodli predat'. So záujemcom o kúpu nehnuteľností uzatvorili kúpnu zmluvu a počas konania o návrhu na vklad vlastníckeho práva im bolo správou katastra oznámené, že k jednej z nehnuteľností je v katastri nehnuteľností vedený duplicitný zápis vlastníka. Zároveň mu bolo správou katastra odporúčené, aby duplicitný zápis vlastníckeho práva riešil súdnym konaním, čo podávateľa prekvapilo. Vyjadroval počudovanie, prečo údajná duplicita vlastníckeho práva nebola zistená už v minulosti, a to počas dedičského konania po jeho otcovi ako pôvodnom vlastníkovi, v ktorom nehnuteľnosti nadobudla matka podávateľa alebo počas zápisu darovacej zmluvy, po ktorom jemu a jeho bratovi uvedené nehnuteľnosti darovala ich matka. Ako uviedol: „To ma aj s bratom šokovalo, lebo doposiaľ nebola vedená ťarcha. Ani v minulosti nebola podľa listov vlastníctva na majetok vedená ťarcha. Nieкто urobil chybu a my máme znášať tieto nezrovnalosti? **Kto to spôsobil, nech to aj napraví!**“.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že parcela, ktorá bola pridelená do vlastníctva otca podávateľa podnetu vznikla rozdelením pôvodnej väčšej pozemkovoknižnej parcely. V katastri nehnuteľností pri zosúladovaní údajov z pôvodnej evidencie nehnuteľností v pozemkovej knihe a súčasnej evidencie v katastri nehnuteľností nastala situácia, že časť uvedenej pôvodnej pozemkovoknižnej parcely, ktorá bola pridelená do vlastníctva jeho otcovi, bola zapísaná na liste vlastníctva v prospech podávateľa a jeho brata. Zároveň došlo k zápisu celej pôvodnej pozemkovoknižnej parcely, vrátane prídela do vlastníctva podávateľovmu otcovi pridelenej časti na iný list vlastníctva v prospech iných vlastníkov. Už **na základe žiadosti verejného ochrancu práv o predloženie písomného stanoviska došlo zo strany správy katastra k odstráneniu duplicitného zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti**.

Vlastník má právo na ochranu proti tomu, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje. Aj uvedený prípad potvrdzuje, že **okrem legislatívnych podmienok na ochranu súkromného vlastníctva je nevyhnutné aj zlepšenie vymáhateľnosti práva**.

2.2.6 Právo na súkromie, právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním a zverejňovaním údajov a ochrana osobnosti

Právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena zaručuje Ústava Slovenskej republiky v článku 19 ods. 1. Podľa článku 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky má **každý právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Každý má tiež právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe** podľa článku 19 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

Aj **Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd** zdôrazňuje, že každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie. Právo na súkromie je (čo dokazuje závažnosť tejto problematiky) upravené aj v článku 16 ods. 1 **Dohovoru o právach dieťaťa**, podľa ktorého žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie, ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť. **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach** (článok 17) taktiež venuje pozornosť súkromiu, keď ustanovuje, že nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť.

Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom I. ÚS 13/2000 vyslovil k tejto problematike právny názor, že Ústava Slovenskej republiky v článku 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len **pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené**. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické a právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Pod neoprávneným zasahovaním treba rozumieť také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa. Z uvedeného je zrejmé, že jedným z atribútov pojmu „oprávnený zásah“ je jeho základ v zákonnej úprave.

Matka dcéry, žiačky základnej školy v menšej obci na strednom Slovensku, podala podnet, v ktorom namietala, že **riaditeľ školy inštaloval kamerový systém na chlapčenské toalety**. Po jeho doručení v máji 2007 boli opísané skutočnosti preverené počas osobnej návštevy základnej školy zamestnancami Kancelárie verejného ochrancu práv. Obhliadkou predmetnej chlapčenskej toalety bola zistená **prítomnosť dvoch kamier**. Jedna z nich bola umiestnená **nad vchodom do toalety**, druhá v časti toalety, kde sa nachádzajú kabínky a pisoáre.

Vzhľadom na skutočnosť, že otázka monitorovania priestorov je upravená najmä v zákone č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov, v predmetnej veci sa verejný ochranca práv obrátil na **predsedu Úradu na ochranu osobných údajov Slovenskej republiky**.

Podľa ustanovenia § 10 ods. 7 zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov priestor prístupný verejnosti možno monitorovať pomocou videozáznamu alebo audiozáznamu len na účely verejného poriadku a bezpečnosti, odhaľovania kriminality alebo narušenia bezpečnosti štátu, a to len vtedy, ak je priestor zreteľne označený ako monitorovaný. Označenie monitorovaného priestoru sa nevyžaduje, ak tak ustanovuje osobitný zákon. Vyhotovený záznam možno využiť len na účely trestného konania alebo konania o priestupkoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

Priestorom školskej toalety však chýba práve znak „priestor prístupný verejnosti“. Priestor prístupný verejnosti je miesto, kam môže vstúpiť ktokoľvek bez akéhokoľvek obmedzenia, kedykoľvek a za akýchkoľvek okolností. Školskú toaletu preto nemožno považovať

za priestor verejnosti voľne prístupný a teda ustanovenie § 10 ods. 7 zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov nie je na monitorovanie týchto priestorov aplikovateľné.

Nakoľko jedna z podmienok oprávneného zásahu do súkromia, a to „**základv zákonnej úprave**“ **nebola v dotknutej veci splnená**, verejný ochranca práv dospel k názoru, že v predmetnej veci došlo umiestnením kamerového systému na chlapčenskej toalete k **porušeniu článku 19 ods. 2 a ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky**. Na žiadosť verejného ochrancu práv riaditeľ základnej školy **prijal opatrenie na odstránenie tohto nielen protizákonného, ale aj protiústavného stavu a kamery z chlapčenskej školskej toalety odstránil**.

V súvislosti s vybavovaním tohto podnetu vystupuje do popredia taktiež **právo na ľudskú dôstojnosť**, ako aj **morálna stránka problému**, nakoľko takéto snímanie **je v rozpore nielen so základnými ľudskými právami, ale aj zo zásadami slušnosti**. Z objektívneho hľadiska chápeme účel, ktorý sa kamerovým systémom sledoval, t. j. predovšetkým zabránenie šikanovaniu a ničeniu majetku školy. Verejný ochranca práv a ani štát ako taký však nemôžu akceptovať riešenie tohto problému (aj keď z praktického hľadiska účinného) spôsobom, ktorý je nielen protizákonný, ale aj protiústavný.

V nasledujúcom prípade sa **ochrana osobnosti a právo na ochranu pred neoprávneným zverejňovaním údajov** zatiaľ nedosiahli, a to aj napriek povinnosti prijať všeobecné opatrenia uložené Slovenskej republike rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu.

O pomoc verejného ochrancu práv požiadal podávateľ podnetu, ktorý namietal, že Ústav pamäti národa sa odmieta zdržať ďalšieho zverejňovania údajov o jeho osobe napriek tomu, že mu predložil **právoplatné rozhodnutie Mestského súdu v Prahe z októbra 1997 vo veci ochrany osobnosti, podľa ktorého bol v materiáloch bývalej Štátnej bezpečnosti evidovaný ako tajný spolupracovník v kategórii § 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 451/1991 Sb. (rezident, agent, držiteľ požičaného bytu, držiteľ konšpiračného bytu, informátor alebo ideový spolupracovník Štátnej bezpečnosti) neoprávnene**.

Podávateľ podnetu v minulosti požiadal Ústav pamäti národa, aby na základe uvedeného súdneho rozhodnutia jeho osobu a jeho osobné údaje **nezverejňoval** prostredníctvom žiadneho verejne prístupného formátu či média (osobitne na internete) z dôvodu, aby jeho osoba nebola naďalej spájaná so Štátnou bezpečnosťou. Ústav pamäti národa jeho požiadavku odmietol s odvolaním sa na znenie ustanovenia § 19 zákona o pamäti národa (Zverejnenie evidenčných podkladov a zoznamov personálnych spisov), podľa ktorého je povinnosťou Ústavu pamäti národa tieto údaje zverejňovať.

Preskúmaním podnetu **verejný ochranca práv dospel k záveru, že výklad a aplikácia ustanovenia § 19 zákona o pamäti národa, ktorá nezohľadňuje existenciu právoplatného súdneho rozhodnutia vo veci podávateľa podnetu, nie je v spravodlivej rovnováhe s Ústavou Slovenskej republiky zaručenými základnými právami a je v rozpore so základnými dokumentmi na ochranu ľudských práv**. Požiadal preto Ústav pamäti národa **o nápravu vo veci**.

Prihliadajúc na argumenty Ústavu pamäti národa, podľa vyjadrenia ktorého Ústav pamäti národa nie je oprávnený pozmeňovať ním zverejňované údaje, **navrhol verejný ochranca práv ako možné riešenie, ktoré by zabezpečilo dosiahnutie spravodlivej rovnováhy medzi ochranou legitímneho cieľa vo verejnom záujme** (t. j. účel zákona o pamäti národa) **a zaručenými základnými právami a slobodami jednotlivca** (t. j. právo na ochranu osobnosti a právo na ochranu osobných údajov), **zverejnenie odkazu** (hyperlinkovým odkazom v prípade elektronicky zverejňovanej informácie, resp. odkazom

v poznámke v prípade tlačenej verzie zverejňovaných údajov) **na súdne rozhodnutie podávateľa podnetu v mieste zverejnenia údajov o jeho osobe.**

Osobitne závažnou okolnosťou, pre ktorú uvedený prípad neznesie ďalší odklad riešenia, je **povinnosť Slovenskej republiky prijať všeobecné opatrenia uložené Slovenskej republike rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu vo veci Turek v. Slovenská republika** (57986/00, rozsudok zo dňa 14. februára 2006 sa stal konečný dňa 14. septembra 2006). Ich prijatím sa má zabrániť opakovaniu situácie, ktorá nastala v prípade sťažovateľa Tureka. Aj keď nejde o totožné prípady, podstata použitých argumentov Európskeho súdu pre ľudské práva je aplikovateľná aj v prípade terajšieho podávateľa podnetu. Dá sa predpokladať, že v rámci všeobecných opatrení, ktoré Slovenská republika prijala, bude Výbor ministrov Rady Európy posudzovať tento prípad aj vo svetle možného výskytu nových porušení Dohovoru. **Európsky súd pre ľudské práva konštatoval v prípade sťažovateľa Tureka porušenie základného práva na ochranu súkromia (porušenie článku 8 Dohovoru) bez toho, aby sťažovateľ Turek disponoval právoplatným súdnym rozhodnutím národného súdu (ako je to v prípade terajšieho podávateľa podnetu) o tom, že nebol spolupracovníkom bývalej Štátnej bezpečnosti.** Európskemu súdu pre ľudské práva postačovala na konštatovanie o porušení základného práva na ochranu súkromia skutočnosť, že v súdnom konaní, ktorým sa sťažovateľ Turek domáhal výroku súdu o neoprávnenosti svojej evidencie vo zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti, nebol dodržaný princíp rovnosti prostriedkov. Súd sa pritom v prípade sťažovateľa Tureka neobmedzil len na konštatovanie, že nedodržaním princípu rovnosti „zbraní“ došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu, ale odvodil z tejto skutočnosti i záver (dokonca bez ohľadu na výsledok súdneho konania, ktoré sťažovateľ Turek pred národným súdom neúspešne inicioval), že došlo k zásahu do jeho práva na súkromie.

Porušenie práva na ochranu súkromia podľa článku 8 Dohovoru v prípade terajšieho podávateľa podnetu je v kontexte vyššie uvedeného o to zjavnejšie, že terajší **podávateľ podnetu disponuje právoplatným súdnym rozhodnutím (podľa ktorého bol neoprávnené evidovaný ako tajný spolupracovník vo zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti) už od roku 1997.**

Po niekoľkomesačnej písomnej korešpodencii a osobnej návšteve verejného ochrancu práv v Ústave pamäti národa sa očakáva, že samotný Ústav pamäti národa **preukáže, že je inštitúciou demokratického právneho štátu, rešpektujúcou základné práva a slobody.** Verejný ochranca práv stále verí, že dosiahnutie **spravodlivej rovnováhy medzi ochranou legitímneho cieľa vo verejnom záujme (t. j. účel zákona o pamäti národa) a zaručenými základnými právami a slobodami jednotlivca (t. j. právo na ochranu osobnosti a právo na ochranu osobných údajov)** sa podarí doriešiť na úrovni oboch inštitúcií. Ak sa tak bezodkladne nestane, podľa § 19 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov vyrozumie o svojom nesúhlase so stanoviskom Ústavu pamäti národa vládu Slovenskej republiky.

Ak malo byť **účelom zákona o pamäti národa odhalenie praxe komunistického režimu** pri potlačovaní predovšetkým politických práv a slobôd, vykonávanej prostredníctvom tajných, represívnych zložiek totalitného štátu a zverejnenie údajov o týchto vykonávateľoch, potom prirodzene nemožno naopak odvodzovať, že jeho účelom by bolo i zverejňovanie údajov o osobách, ktoré boli **fakticky postihnuté touto represiou tým, že boli neoprávnené evidované (tajným spôsobom).**

Snahou verejného ochrancu práv je hľadať pri riešení individuálnych podnetov aj **systémové riešenia** v prípadoch, ktoré si to z hľadiska prevencie možného zásahu do základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb vyžadujú. V tomto zmysle je potrebné vnímať i jeho snahu o to, **aby v právnom štáte boli rešpektované právoplatné súdne rozhodnutia a štátne inštitúcie, resp. inštitúcie štátom poverené, samé aktívne pristupovali k riešeniu prípadov, v ktorých svojím konaním, rozhodovaním či nečinnosťou spôsobili, že došlo k porušeniu základných práv a slobôd.**

2.2.7 Osobná sloboda

Osobná sloboda je zaručená článkom 17 Ústavy Slovenskej republiky. Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a **spôsobom, ktorý ustanoví zákon.** Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok. Obvineného alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu. Sudca musí zadržanú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu. Obvineného možno zatknúť iba na odôvodnený písomný príkaz sudcu. Zatknutá osoba musí byť do 24 hodín odovzdaná súdu. Sudca musí zatknutú osobu do 48 hodín a pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín od prevzatia vypočuť a rozhodnúť o väzbe alebo o jej prepustení na slobodu. **Do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.** Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej zdravotníckej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu. Takéto opatrenie sa musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní. Skúmanie duševného stavu osoby obvinenej z trestného činu je možné iba na písomný príkaz súdu.

Osobná sloboda ako aj právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, teda v primeranej lehote, patria medzi základné práva a slobody, na ktorých ochrane sa verejný ochranca práv podieľa. Článok 17 Ústavy Slovenskej republiky obsahuje základné garancie pre rôzne formy pozbavenia osobnej slobody, vrátane trestného konania. Vo vzťahu k väzbe obsahuje práva, akými sú napríklad právo byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu a na základe rozhodnutia sudcu alebo súdu, právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná, právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po nevyhnutnú dobu alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie môže byť v zákonom určených prípadoch podmienené zárukou. Právo byť vo väzbe len na nevyhnutnú, resp. primeranú dobu alebo byť prepustený počas konania predstavuje odlišné základné právo, akým je právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré sa vzťahuje na konanie vo veci samej. V konaní o väzbe právo na rýchlosť konania je prísnejšie ustanovené práve v článku 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.

Z výkonu väzby sa na verejného ochranca práv obrátil podávateľ s podaním označeným ako „**podnety-sťažnosti**“, v ktorých namietal postup Zboru väzenskej a justičnej stráže a podmienky výkonu väzby, konanie a rozhodovanie vyšetrovateľov, prokuratúry a súdov v jeho trestnej veci a nečinnosť súdu pri rozhodovaní o sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby a o žiadosti o navrátenie lehoty.

Preskúmaním verejný ochranca práv zistil, že časť podávateľovho podnetu smerovala proti orgánom, na ktoré sa nevzťahuje jeho pôsobnosť a časťou podávateľovho podnetu sa zaoberal súd, preto v týchto častiach podnet podávateľa verejný ochranca práv odložil. V časti podnetu, v ktorej podávateľ namietal zbytočné priet'ahy v konaní krajského súdu, verejný ochranca práv zistil, že **okresný súd v auguste 2004 rozhodol o vzatí podávateľa do väzby.** Následne sa uznesením rozhodlo o nariadení väzby. Súd prijal peňažnú záruku a stanovil jej výšku a **prepustil podávateľa podnetu na slobodu. Proti predmetnému uzneseniu podal sťažnosť prokurátor.** Krajský súd v septembri 2004 **zrušil uznesenie okresného súdu a rozhodol tak, že podávateľa naďalej ponechal vo väzbe.** Krajskému súdu bola v septembri 2004 doručená aj **žiadosť podávateľa o navrátenie lehoty na podanie sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby spolu so sťažnosťou proti uzneseniu o vzatí do väzby.**

Krajský súd spolu s prípisom zo septembra 2004 vrátil spis okresnému súdu aj so žiadosťou o navrátenie lehoty s tým, aby mu predmetný spis bol opätovne zaslaný s novou predkladacou správou. **Krajskému súdu však opätovne predložený nebol.** Spis bol vrátený okresnému súdu i okresnej prokuratúre v októbri 2004. Následne bol vrátený prokuratúre. Okresný prokurátor podal v decembri 2004 obžalobu a súdu zaslal spis aj žiadosť obvineného o navrátenie lehoty.

V postupe **okresného súdu došlo k pochybeniu, keďže nepredložil spis krajskému súdu ako súdu príslušnému na rozhodnutie o žiadosti o navrátenie lehoty. V dôsledku toho krajský súd vo veci nekonal.** Následne o žiadosti o navrátenie lehoty rozhodol okresný súd v novembri 2005 tak, že žiadosti o navrátenie lehoty pre podanie sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby z augusta 2004 **nevyhovuje.** Proti tomuto uzneseniu podal sťažnosť prokurátor aj podávateľ podnetu. Okresný súd uznesenie zrušil, pretože **sťažnosti boli dôvodné. Proti tomuto podal v zákonnej lehote podávateľ sťažnosť, ktorú krajský súd uznesením z júna 2006 zamietol.** V odôvodnení uviedol, že **po právoplatnosti predmetného uznesenia bude povinnosťou okresného súdu z dôvodu podanej žiadosti o navrátenie lehoty vec predložiť na konanie krajskému súdu.** Spis bol postúpený krajskému súdu v novembri 2006. Vo veci bolo krajským súdom **rozhodnuté v decembri 2006.**

Verejný ochranca práv dospel k záveru, že **zo strany krajského súdu došlo k porušeniu základných práv podávateľa zaručených v článku 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.** K takému záveru dospel aj **Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom náleze č. III. ÚS 215/05.**

V podnete bol namietaný aj procesný postup **pri disciplinárnom konaní počas výkonu väzby.**

Verejný ochranca práv zistil, že bežne zaužívanou praxou bolo, že rozhodnutie o uložení disciplinárneho trestu ako aj rozhodnutie o odvolaní sa uskutočňovali len zápisom do „**Záznamu o disciplinárnom priestupku**“. Podľa § 22 ods. 1 vtedy platného a účinného Zákona o výkone väzby proti rozhodnutiu o uložení disciplinárneho trestu alebo zhabaní veci má obvinený alebo osoba, ktorej sa toto rozhodnutie týka, právo do troch dní od oznámenia rozhodnutia podať písomné odvolanie, ktoré má odkladný účinok. Odvolanie nemá odkladný účinok, ak bol uložený trest umiestnenia do samoväzby a ak udržanie poriadku a disciplíny v ústave vyžaduje, aby bol trest ihneď vykonaný. Podľa § 22 ods. 2 citovaného zákona platilo, že o odvolaní rozhoduje riaditeľ ústavu najneskôr do 14 dní. Vzhľadom na to, že **rozhodnutie o odvolaní bolo len zápisom do „Záznamu o disciplinárnom priestupku“, verejný ochranca práv preukázal, že takéto rozhodnutie nemá zákonné formálne náležitosti.** Na uvedenú skutočnosť bol **upozornený generálny riaditeľ Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorý uvedený nedostatok uznal a prijal príslušné opatrenia.**

V ďalšom prípade, ktorý bol vybavený **podľa § 14 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv** upovedomením príslušných orgánov, došlo **k nezákonnej väzbe.**

Na verejného ochrancu práv sa obrátil **podávateľ podnetu nachádzajúci sa vo výkone väzby, ktorý namietal zákonnosť a trvanie väzby.**

Podľa ustanovenia **§ 14 ods. 3 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, ak verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce**

tomu, že v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, disciplinárne tresty vojakov, ochranné liečenie, ochranná výchova, ústavné liečenie alebo ústavná výchova, alebo v cele policajného zaistenia **je nezákonne držaná osoba**, túto skutočnosť bezodkladne oznámi príslušnému prokurátorovi ako podnet na postup podľa osobitného zákona a upovedomí správu takého miesta a dotknutú osobu.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že o vzatí podávateľa podnetu do väzby rozhodol príslušný okresný súd dňa **5. augusta 2005** s tým, že väzba sa započítava počnúc dňom 4. augusta 2005. Proti uzneseniu okresného súdu o vzatí do väzby podal podávateľ sťažnosť, ktorú krajský súd zamietol. Dňa 17. januára 2006 rozhodol okresný súd o predĺžení lehoty trvania väzby do 4. júla 2006. Proti tomuto uzneseniu podal podávateľ podnetu sťažnosť, ktorú krajský súd zamietol. Dňa 19. júna 2006 podal prokurátor okresnému súdu obžalobu zo dňa 14. júna 2006. V priebehu výkonu väzby podávateľ podnetu viackrát žiadal o prepustenie z väzby, jeho žiadosti boli okresným súdom zamietnuté a jeho sťažnosti proti rozhodnutiam okresného súdu boli zamietané krajským súdom. Dňa 12. júna 2007 bol vo veci vyhlásený rozsudok, proti ktorému podal podávateľ podnetu odvolanie. K výkonu väzby boli vyžiadané stanoviská z ústavu na výkon väzby, kde podávateľa umiestnili. Podľa stanoviska riaditeľa ústavu na výkon väzby **mala lehota trvania väzby uplynúť dňa 19. decembra 2007**. V uvedený deň zamestnanec ústavu na výkon väzby telefonicky kontaktoval pracovníčku trestnej kancelárie krajského súdu vo veci overenia informácie o pravdepodobnom uplynutí lehoty trvania väzby. Aj napriek tejto telefonickému intervencii **príkaz na prepustenie podávateľa podnetu nebol ústavu doručený, resp. súdom vydaný**. Podľa stanoviska pracovníčky trestnej kancelárie lehota trvania väzby naďalej trvala.

Skutočnosť, že obvinenému uplynula zákonná lehota trvania väzby, **zistil dňa 4. januára 2008 prokurátor a na základe tejto skutočnosti rozhodol o okamžitom prepustení podávateľa podnetu z väzby**. Verejný ochranca práv zistené skutočnosti oznámil generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky, ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky, generálnej riaditeľke Zboru väzenskej a justičnej stráže a riaditeľovi ústavu na výkon väzby, v ktorom podávateľ vykonával väzbu. Skutočnosť, že podávateľ podnetu vykonával väzbu na základe telefonického informácie pracovníčky trestnej kancelárie, považuje verejný ochranca práv za **vážny zásah do jeho práva na osobnú slobodu zaručenú Ústavou Slovenskej republiky, ako aj za porušenie základných princípov trestného práva**.

Je nevyhnutné si uvedomiť, že **nikoho nemožno bezdôvodne pozbaviť osobnej slobody**. Takýto závažný zásah je možné uskutočniť **len z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon**. Ide o jediný prostriedok, ktorým sa môže uskutočniť legitímny obmedzujúci zásah do voľného, neobmedzeného pohybu človeka, ktorý sa môže podľa vlastného rozhodnutia zdržiavať na určitom mieste alebo slobodne z tohto miesta odísť.

Osobitnú pozornosť v súvislosti s výkonom väzby si zaslúži **zásada prezumpcie nevinny**. Jej dodržiavanie práve v súvislosti s väzbou veľmi pozorne sledujú aj orgány a inštitúcie Európskej únie a Rady Európy. Rozhovory a rokovania s nimi jednoznačne potvrdzujú, že ich postoj k zachovávaniu a uplatňovaniu prezumpcie nevinny je nekompromisný a časté sú ich pripomienky, že v Slovenskej republike je potrebné prijať ešte viacero úprav, aby uplatňovanie tejto zásady v procese výkonu väzby nevyvolávalo námietky či rozpaky.

2.3 Návrh opatrení

Záverom k preukázaným porušeniam základných práv a slobôd uvádzame možnosti odstránenia zistených nedostatkov vyskytujúcich sa v činnosti orgánov verejnej správy.

Moderný štát, novodobé mechanizmy vzťahov si vyžadujú novú, modernú verejnú správu a aj novodobý účinný kontrolný systém. Medzi orgány vonkajšej kontroly orgánov verejnej správy sa aj v podmienkach Slovenskej republiky etabloval verejný ochranca práv. **Verejný ochranca práv ako sprostredkovateľ medzi občanom a štátom prispieva kontrolnou činnosťou k upevňovaniu legality konania a rozhodovania orgánov verejnej správy vo vzťahu k fyzickým osobám a právnickým osobám. Významný je jeho podiel aj na zvyšovaní transparentnosti a efektívnosti verejnej správy a v neposlednom rade i prevencii korupcie.** Prevenčné pôsobenie verejného ochrancu práv pred negatívnymi javmi je oveľa **pružnejšie** v porovnaní so súdmi. Pri samotnom vybavovaní podnetov sa **formuje právne vedomie zamestnancov orgánov verejnej správy**, aby si uvedomovali vlastnú zodpovednosť a povinnosti, ktoré sú im v rámci ich pôsobnosti a právomoci zverené v oblasti verejnej správy. Špecifikujú totiž a na konkrétne prípady individualizujú ústavné práva zaručené určitej skupine ľudí (občanom, každému, osobám v hmotnej núdzi a pod.). Osobitne pri iných orgánoch ako súdoch je dôležitý tento „výchovný“ charakter výkonu pôsobnosti verejného ochrancu práv. Významný pozitívny vplyv, ktorého dôsledkom býva uvedomenie si podstaty toho, čo je **povinnosťou orgánu verejnej správy a konkrétneho úradníka voči občanovi**, aké podmienky a obmedzenia má, vrátane povinnosti konať v ustanovenej lehote a v neposlednom rade aj uvedomenie si činnosti ex offio, teda nečakať iba na aktivitu účastníkov konania. **Úradník musí pri svojej každodennej činnosti vychádzať z princípu, že ak sa účastník konania na neho obracia, nie je to preto, že ho chce zaťažovať, ale preto, že riešenie problému účastníka konania je jeho povinnosťou. Konať v prospech účastníka konania** znamená zohľadniť všetky jeho práva i povinnosti, riešiť jeho problém tak, aby sa aj vyriešil, nielen „odkázal“ na iného úradníka, pričom vybavenie (rozhodnutie) musí byť zákonné, v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, **spravodlivé i morálne, zrozumiteľné a hodnoverne odôvodnené.** Aj vo vzťahu k súdom je dôsledkom činnosti verejného ochrancu práv aj formovanie právneho vedomia. Nie podaním novej informácie, ale neustálym zdôrazňovaním princípov a zásad zaručených ústavou, ktoré sa musia dodržiavať v plnom rozsahu. K formovaniu právneho vedomia orgánov verejnej správy dochádza v širšom kontexte aj na konferenciách a iných podujatiach, ktoré organizuje verejný ochranca práv, prípadne sa na nich zúčastňuje.

Občania takmer vždy vybavovanie svojej veci na ktoromkoľvek orgáne verejnej správy vnímajú ako mimoriadne nepríjemný úkon, ktorému by sa najradšej vyhli a od úradníkov už vopred neočakávajú nič dobré. Jednou z príčin konfliktov medzi občanmi a orgánmi verejnej správy je aj **nízke právne vedomie nielen občanov. Problémom zostáva aj neznalosť zákonov a ďalších právnych predpisov, ktoré zamestnanci orgánov verejnej správy pri svojej činnosti uplatňujú.** Medzi opatrenia, ktoré zabezpečia predchádzanie konfliktom medzi občanmi a úradníkmi orgánov verejnej správy, a tým aj **zvýšenie dôvery k štátu a jeho orgánom** by mal patriť **výber zamestnancov orgánov verejnej správy.** Je namieste zdôrazniť **dôležitosť výberu kvalitných zamestnancov, ich vzdelania a získavania ďalších zručností, vrátane psychologického výcviku.** Opätovne sa prejavil **nedostatok potrebných metodických usmernení vydaných nadriadenými orgánmi**, osobitne v prípade nejasností pri výklade právnych noriem. Je mimoriadne dôležité, aby orgány verejnej správy a ich zamestnanci dôsledne postupovali v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi, chránili záujmy štátu a spoločnosti, ako aj práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb. Na základe poznatkov a skúseností verejného ochrancu práv **je nevyhnutné, aby si orgány**

verejnej správy jasne a presne uvedomovali svoj podiel zodpovednosti za výkon verejnej moci, a to nielen z pohľadu prísneho rešpektovania zásady legality, ale tiež štandardov výkonu moci, ktoré prispievajú ku kvalite verejnej správy, posilňujú dôveru občanov vo verejnú správu, v každého úradníka. Návrhom je aj dôsledné uplatňovanie **Princípov dobrej správy**, ktoré verejný ochranca práv **predložil ako prílohu Správy o činnosti za predchádzajúci rok**.

Celá verejná správa sa musí riadiť **jednotnými pravidlami**, musí rozhodovať a správať sa nielen **korektne, eticky, ale v záujme občana i predvídateľným spôsobom**. Riešeniu problémov pri ochrane práv **neustále chýba komplexnosť**. Tiež **súčinnosť úradníkov orgánov verejnej správy** navzájom pri vybavovaní podaní občanov je neodmysliteľná. **Chýba najmä poznanie objektívnej reality**, osobitne pred prijímaním legislatívnych zmien, ktoré by vopred neodsúdili občana na prídlhé čakanie pri realizácii jeho práv.

Každodenné preskúvanie podnetov občanov, osobitne uplatňovanie opatrení pri odstraňovaní preukázaných porušení základných práv a slobôd aj v uplynulom období potvrdilo, že **predstavitelia orgánov verejnej správy kontrolnú činnosť verejného ochrancu práv sui generis vnímajú ako plnenie zákonných povinností, rešpektujú jeho návrhy a opatrenia, ktoré vnímajú prevažne ako aktívnu pomoc pre neraz „zúfalého“ občana, ale aj pri zefektívnení ďalšej činnosti verejnej správy**. Verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie sa v rámci preskúvania podnetov snažia získať **informácie nielen ku konkrétnemu podnetu občana, ale zistiť aj dôvody nečinnosti či iného pochybenia orgánu verejnej správy komplexne**.

Za uplynulé obdobie je **možné hodnotiť súčinnosť** verejného ochrancu práv s orgánmi verejnej správy ako veľmi dobrú. Výnimočne sa verejný ochranca práv stretáva s tým, že stanovisko, o ktoré požiadal, mu príslušný orgán neposkytol v zákonnej lehote alebo v požadovanom rozsahu. Počas osobných stretnutí sa právnici Kancelárie verejného ochrancu práv nestretávajú so zásadnými problémami a práve **prioritu osobného preskúmania veci**, či už na orgáne verejnej správy, u podávateľa (vrátane ústavov na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody), alebo na mieste samom, hodnotí verejný ochranca práv ako rýchle a operatívne riešenie veci. Význam osobného preskúmania veci sa odzrkadľuje v kvalite získaných informácií a vzniku osobných kontaktov, ktoré sú predpokladom na zefektívnenie spolupráce s jednotlivými orgánmi verejnej správy do budúcnosti. Osobnými stretnutiami sa zároveň **zvyšuje prezentácia činnosti verejného ochrancu práv, zamestnanci orgánov verejnej správy i občania ich vnímajú mimoriadne pozitívne, ako dôkaz, že zo strany verejného ochrancu práv nejde len o formálne preskúmanie podnetu „od stola“**. V menšom rozsahu ako v uplynulom roku sa verejný ochranca práv a právnici kancelárie stretli s neznalosťou problematiky, ktorú orgán verejnej správy vybavuje, a to najmä pri sťažnostiach a žiadostiach o poskytnutie informácií. **Celkovo je kvalita výstupov orgánov verejnej správy omnoho vyššia ako v predchádzajúcich obdobiach**.

Zo správ o činnosti verejného ochrancu práv vyplýva, že **jedným z najväčších nedostatkov činnosti orgánov verejnej správy je absencia systémového riešenia problémov**, osobitne vo vzťahu k zbytočným priet'ahom v konaní. **Dôvody preukázaných zbytočných priet'ahov v konaní orgánov verejnej správy sú v mnohých prípadoch zjavné a kompetentným známe**. Opakovane sa potvrdilo, že aj legislatívny proces nebral dostatočný ohľad na personálne i technické možnosti orgánov verejnej správy (príkladom je činnosť Sociálnej poisťovne).

Napriek tomu **767 verejným ochrancom práv preukázaných porušení základných práv a slobôd** za takmer šesť rokov jeho činnosti nepôsobí mimoriadne alarmujúco. **Za každým porušením ústavného práva či slobody je však potrebné vidieť mimoriadny zásah do života človeka**. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že **Slovenská republika je plnoprávnym členom Európskej únie, kde je ochrana ľudských práv a slobôd považovaná za jednu z priorít**. Povinnosťou štátu, každého orgánu verejnej moci je chrániť práva všetkých v súlade s Ústavou Slovenskej republiky i medzinárodnými dohovormi.

Verejný ochranca práv a jeho spolupracovníci podávateľom podnetov pomáhajú aj nad rámec ustanovenej pôsobnosti. Prijatím návrhu **rozšíriť pôsobnosť verejného ochrancu práv na všetky práva a slobody** by sa Slovenská republika nielen priblížila k právnej úprave väčšiny štátov Európskej únie, ale **zabezpečila by každej fyzickej osobe a právnickej osobe aj väčšiu mieru ochrany všetkých práv a slobôd**, čo by reálne zodpovedalo aj obsahu pomenovania verejný ochranca práv.

3. Vlastná iniciatíva verejného ochrancu práv

3.1 Poskytovanie právnych usmernení

Skúsenosti verejného ochrancu práv už od vzniku tohto inštitútu potvrdzujú, že občania ho osobne nevyhľadajú len v prípade, ak namietajú konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť orgánov verejnej správy v jeho pôsobnosti. Súvisí to najmä s **nízkym právnym vedomím širokej verejnosti**, ktoré podporuje aj slabá informovanosť o pôsobnosti orgánov štátu i ďalších orgánov verejnej moci a podmienkach ochrany práv a slobôd občanov jednotlivými inštitúciami. Nezanedbateľnou skutočnosťou je, že občan v prípade problémov hľadá pomoc všade tam, kde nájde **ochotu pomoc poskytnúť**, osobitne, ak verejný ochranca práv ponúka svoje „služby“ **bezplatne**. Verejný ochranca práv vyžaduje **komplexnú „službu pre občana“** od orgánov verejnej správy, ale ponúka ju aj sám. Z vlastnej iniciatívy spolu s právnikmi svojej kancelárie poskytoval aj v uplynulom roku bezplatné právne usmernenia každý pracovný deň **vo svojom sídle v Bratislave** a v presne stanovených termínoch **aj v 11-tich regionálnych pôsobiskách na celom Slovensku**. Opätovne sa potvrdil veľký záujem občanov o túto „službu“, ale aj orgánov verejnej správy bezplatne poskytnúť priestory svojich úradov na zriadenie regionálneho pracoviska verejného ochrancu práv.

Verejný ochranca práv sa riadi vo svojej činnosti základným princípom, **aby každý mal možnosť domáhať sa svojich práv a slobôd, nezabúdajúc ani na občanov s telesným zdravotným postihnutím i tých, ktorým sociálna a ekonomická situácia bráni cestovať „na úrady do Bratislavy“**. Regionálne pôsobiská Kancelárie verejného ochrancu práv **aj v 80-tich percentách navštevujú seniori, ale osobne prichádzajú aj mamičky na rodičovskej dovolenke a nezamestnaní**. Občanom je vždy poskytnuté právne usmernenie v ich veci, najmä informácia o právnej úprave, o možnostiach riešenia ich problému, v akej lehote a na ktorý orgán je potrebné sa obrátiť i aké sú ich práva, ale aj povinnosti.

Verejný ochranca práv spolu s právnikmi Kancelárie verejného ochrancu práv poskytli **celkom 26 343 bezplatných právnych usmernení**, z toho **v uplynulom roku 5 004**.

Pri bezplatnom právnom usmerňovaní prevládajú problémy **občianskoprávneho charakteru**, najmä spory týkajúce sa pozemkov, dedičstva, rodinné spory vrátane vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov i zverenia detí do starostlivosti jedného z rodičov, ďalej pracovnoprávne problémy a v poslednom období pribudla oblasť správy bytov. **S pocitmi krivdy i diskriminácie prichádzajú za verejným ochrancom práv a právnikmi Kancelárie verejného ochrancu práv občania**, ktorí nespĺnili podmienky na priznanie invalidných i starobných dôchodkov a peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia či dávok v hmotnej núdzi. Početné sú tiež problémy v **susedských sporoch**, ktoré neraz vyústia do neriešiteľnej situácie, keď je jedinou možnosťou pre dotknutú osobu predaj nehnuteľnosti. **Občania sa nevedia domôcť rýchlejšie a účinnejšie ochrany ani na obci ani u orgánov činných v trestnom konaní**. Činnosť obce i polície považujú za ovplyvnenú rôznymi príbuzenskými vzťahmi. Aj skúsenosti verejného ochrancu práv potvrdzujú, že obce veľmi málo využívajú oprávnenie podľa ustanovenia § 5 Občianskeho zákonníka, ktoré dáva občanom možnosť v prípade bezprostredného zásahu do pokojného stavu domáhať sa ochrany na obci. Obec môže takýto zásah predbežne zakázať alebo nariadiť obnovenie predošlého stavu. Vo väčšine prípadov, s ktorými sa občania na verejného ochrancu práv obrátia nad rámec jeho pôsobnosti, **je možné zabezpečiť ochranu práv len súdnou cestou**, avšak táto je občanomv mnohých prípadoch **nedostupná, vzhľadom na vysokú finančnú náročnosť**. Aj v prípadoch, ak je rozhodnutie súdu v ich prospech, zostane často nútený výkon rozhodnutia neúspešný. Občania namietajú **praktickú nevyhľadateľnosť práva v Slovenskej republike**. Sú **nespokojní s činnosťou advokátov**, ktorí podľa nich neposkytujú kvalifikované právne služby, pričom ich odmenu považujú za neprimerane vysokú. **Väčšina občanov však služby advokátov vôbec nevyužíva z dôvodu finančnej náročnosti**. Ojedinelé nie sú ani prípady, keď ľudia s cieľom

obísť zákon, prevádzajú nehnuteľnosti na svojich príbuzných a nevedomujú si, že v prípade zmenypomerov, či už v dôsledku rozvodu alebo smrti člena rodiny, môžu o tieto nehnuteľnosti prísť. Právnicki Kancelárie verejného ochrancu práv sa často stretávajú aj s námietkami týkajúcimi sa prvej vlny kupónovej privatizácie, činností poisťovní, bánk, akcií a dlhopisov. Dôkazom nízkeho právneho vedomia verejnosti je aj v poslednom období stále aktuálnejšia problematika **úverov a pôžičiek od nebankových subjektov**. S vidinou rýchlo a jednoducho získaných peňazí podpíšu občania zmluvy, veľakrát si ich ani neprečítajú, neporadia sa, nerozumejú ich obsahu. Nízke právne vedomie je dôvodom podpisovania absolútne nevýhodných zmlúv, čo následne v mnohých prípadoch vedie k sociálnemu a finančnému kolapsu celej rodiny, v dôsledku čoho niekedy prichádzajú aj o strechu nad hlavou. Nárast dopytu v oblasti poradenstva sa prejavil aj pri **nútenej exekúcii** - vypratani z bytov i domov. Na základe **pôžičiek od nebankových subjektov** vo viacerých prípadoch v dôsledku nezaplatenia jednej-dvoch splátok sú občania vypratani z bytu či domu. Z dôvodu presnosti je však potrebné uviesť, že informácia o tejto skutočnosti sa v predmetných zmluvách nachádza. Následne ide o exekúciu majetku, neraz končiacu aj predajom samotnej nehnuteľnosti, v ktorej býva dlžník a celá jeho rodina. Ten sa potom dostane do veľmi nepriaznivej situácie, ktorá má dosah nielen na neho, ale pochopiteľne aj na členov jeho rodiny, osobitne na nezaopatrené deti. K verejnému ochrancovi práv prichádzajú občania väčšinou až vtedy, keď je ich právna vec v záverečnej fáze exekúcie (dražba, či neskôr už vypratanie bytu alebo domu). **Vinia zo svojej situácie všetky orgány verejnej správy Slovenskej republiky a aj verejného ochrancu práv, že im nevedel pomôcť, pričom uvedomenie si vlastnej zodpovednosti za situáciu, v ktorej sa ocitli, je minimálna, resp. často žiadna. Za veľký nedostatok občania považujú to, že pomoc podľa zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi sa netýka správneho konania a sociálnych vecí. Problémom je aj splnenie podmienok materiálnej núdze.**

Možno konštatovať, že občania v regiónoch, v ktorých pôsobia právnicki Kancelárie verejného ochrancu práv pravidelne, si už na služby verejného ochrancu práv zvykli a využívajú ich. Tým sa naplňa základný cieľ, priblížiť sa k občanovi, k jeho problémom, byť flexibilnejším a ústretovejším orgánom. Osvedčili sa aj časové intervaly poskytovania týchto služieb, dostatočne zohľadňujúce na jednej strane záujem o stretnutie pri zachovaní efektívnosti využívania služobného času zamestnancami Kancelárie verejného ochrancu práv na druhej strane. **Pozitívny ohlas na zachovanie súčinnosti** pôsobenia verejného ochrancu práv v konkrétnych mestách a obciach každoročne potvrdzujú aj ich predstavitelia.

Vážnou úlohou Slovenskej republiky stále ostáva **zvyšovanie právneho vedomia verejnosti a potreba právnej prevencie** v zmysle uvedomenia si vlastných možností, právnych následkov, viazucich sa k určitému právnemu úkonu. Zvyšovanie právneho vedomia musí zohľadňovať osobnostné a inteligenčné schopnosti občana, vrátane jeho emócií, čo si v kontexte s nespokojnosťou s pôsobením advokátov, prípadne ich nedostupnosťou a rovnako aj nedostupnosťou poskytovania právnej pomoci podľa zákona o právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, vyžaduje zásadné **systémové riešenie**.

3.2 K legislatívnej činnosti

Na základe poznatkov z aplikačnej praxe, z podnetov fyzických osôb a právnických osôb, ako aj z vlastnej iniciatívy **upozorňuje verejný ochranca príslušných ministrov i výbory Národnej rady Slovenskej republiky** na legislatívne nedostatky, poskytuje poznatky o názoroch občanov o „nespravodlivej“ právnej úprave. **Verejný ochranca práv právo zákonodarnej iniciatívy nemá**. Kompetentných najčastejšie upozorňuje na **právnú úpravu, ktorá negatívnym spôsobom zasahuje do života maloletých detí a dôchodcov, osobitne invalidných**.

3.2.1 Iniciatíva vo vzťahu k výborom Národnej rady Slovenskej republiky a ministerstvám

3.2.1.1 Rozdielny prístup k starobným dôchodcom a invalidným dôchodcom

Ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny a následne aj Výbor Národnej rady pre sociálne veci a bývanie a Výbor Národnej rady pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien upozornil verejný ochranca práv na problém, s ktorým sa stretáva pri preskúmaní podnetov občanov - invalidných dôchodcov.

Verejný ochranca práv sa na základe podnetov invalidných občanov stretol s problémom v súvislosti s ustanovením § 293k ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. augusta 2006 (zákon č. 310/2006 Z. z., ktorý menil a doplnil zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov). Pri **invalidných dôchodcoch** podľa právnych predpisov, účinných do 31. decembra 2003, pre výpočet sumy invalidného dôchodku **platili tie isté princípy** ako pre určenie sumy starobného dôchodku. Táto skutočnosť v súvislosti s vyššie uvedenou **novelou zákona** spôsobila, že došlo k **znevýhodneniu jednej skupiny dôchodcov**. Novela zákona zasiahla do určovania výšky starobných dôchodkov tým, že **odstránila obmedzenia**, viažuce sa na určenie najvyššej výmery dôchodku, ako aj na upravenie priemerného mesačného zárobku 4 067 Sk, **len pre jednu skupinu dôchodkov**, a to starobných dôchodkov. Článok 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky však ustanovuje **zásadu rovnosti ľudí v dôstojnosti a v právach**. Dôsledky prechodu zo zabezpečovacieho systému na poistný systém sa predmetnou novelou zákona zmiernili **len pre jednu skupinu dôchodcov**. Invalidných dôchodcov sa táto úprava netýka. Osobitne na základe stanoviska ministerky do popredia vystúpila problematika miery solidarity u občanov, ktorí sa stali invalidnými v mladom veku. V týchto prípadoch ide o invaliditu, ktorá vznikla pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka, tzv. invalidita z mladosti. Z uvedeného dôvodu títo občania **nemohli byť vôbec zamestnaní**. Preto v tomto prípade je určitá miera solidarity nevyhnutne potrebná a takto ponímanú mieru solidarity musí niesť aj systém sociálneho poistenia. Dá sa predpokladať, že nové určenie výšky sumy invalidných dôchodkov by sa týkalo menšej skupiny občanov ako je to pri starobných dôchodkov. Poberatelia invalidných dôchodkov sú však **vzhľadom na svoj zdravotný stav** často v horšej sociálnej situácii ako poberatelia starobných dôchodkov. Nové určovanie sumy invalidného dôchodku by **aspoň sčasti túto sociálnu situáciu pomohlo riešiť**.

3.2.1.2 Poistenie v nezamestnanosti a invalidní dôchodcovia

Aj ďalší problém invalidných dôchodcov avizoval verejný ochranca práv **ministerke práce, sociálnych vecí a rodiny a následne aj Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie a Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien**.

Na problém platenia poistenia v nezamestnanosti invalidnými dôchodcami verejného ochrancu práv upozornila i mimovládna organizácia združujúca osoby so zdravotným postihnutím. Ide o problém **poberateľov starobných dôchodkov, predčasných starobných dôchodkov a invalidných dôchodkov**, osobitne invalidov z mladosti, ktorí poberali dôchodok a zároveň

mnohé roky **pracovali na plný úväzok**, pričom v súlade s platnou právnou úpravou aj platili **poistné na poistenie v nezamestnanosti**. K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty neoddeliteľne patrí **princíp právnej istoty** (článok 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, judikáty Ústavného Slovenskej republiky napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je **predvídateľnosť práva**. Novelizované znenie ustanovenia § 19 ods. 3 a § 105 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení nezohľadňuje tento princíp. Neprihliada na nároky tých osôb, ktoré si poistné na poistenie v nezamestnanosti z titulu ich zamestnaneckého pomeru **boli povinní plniť**. Uvedeným poberateľom dôchodkov, ktorí sa od augusta roku 2006 stali nezamestnanými, výplata dávky v nezamestnanosti nemôže byť priznaná (napriek tomu, že inak by podmienky nároku na výplatu tejto dávky spĺňali). Novela zákona ich z okruhu oprávnených osôb vylúčila. Preto sa domnievajú, že novelou zákona došlo k **diskriminácii** pracujúcich fyzických osôb - dôchodcov, ktorí majú záujem plniť si povinnosti súvisiace s poistením v nezamestnanosti. V tejto súvislosti je potrebné upriamiť pozornosť na ustanovenie **článku 35 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky**, podľa ktorého štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí **nie z vlastnej viny nemôžu právo na prácu vykonávať**. Neposudzuje sa ich celková finančná situácia, ani to, či sú ešte nejakým spôsobom zabezpečení. Akonáhle sú poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku s poklesom schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, **zákon im toto právo nepriznáva**. Títo občania sa domnievajú, že poistné na poistenie v nezamestnanosti **platili zbytočne**. Verejný ochranca práv navrhol riešenie situácie, ktorá vznikla z dôvodu, že uvedení občania **odvádzali do systému sociálneho poistenia príslušné poistné v nezamestnanosti**, ktoré v systéme zostalo, ale účel platenia poistného sa pre túto skupinu občanov **nenaplnil**. Podľa ustanovenia **článku 39 Ústavy Slovenskej republiky** občania majú **právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu a pri strate živiteľa**. Z uvedeného vyplýva, že nároky na dávky sociálneho poistenia **má každý** v prípade vzniku príslušnej poistnej sociálnej situácie.

3.2.1.3 Rovnosť v právach „prekvalifikovaných“ dôchodcov

Na verejného ochrancu práv sa opakovane obrátili viacerí dôchodcovia vo veci odňatia peňažného príspevku za opatrovanie v **súvislosti s „prekvalifikovaním“ ich dôchodkovej dávky**. Na uvedený problém verejný ochranca práv podrobne upozornil už v predchádzajúcich správach o činnosti.

Konkrétne v minuloročnej správe o činnosti verejný ochranca práv analyzuje problém dôchodcu, ktorý si ešte **v máji 2001 podal žiadosť o priznanie peňažného príspevku za opatrovanie svojej matky** podľa ustanovení zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Táto forma kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia mu bola rozhodnutím príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny **z apríla 2002 priznaná**. **Po tom, čo v novembri 2003** podávateľ splnil zákonom určené podmienky na výplatu invalidného dôchodku ako aj starobného dôchodku, v súlade s platnou právnou úpravou sa mu vyplácal len vyšší **dôchodok**. **V danom prípade išlo o invalidný dôchodok**. Peňažný príspevok za opatrovanie mu bol rozhodnutím príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny **vo februári 2004** v súvislosti s nadobudnutím účinnosti nových právnych predpisov, ktoré menili a dopĺňali zákon o sociálnej pomoci, **odobraný**.

Verejný ochranca práv konštatoval, že príslušným usmernením a odporúčaným postupom, ako aj metodickým usmernením ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, **došlo k porušeniu práva definovaného v článku 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach, keďže jedna skupina starobných dôchodcov sa bez racionálneho zdôvodnenia ocitla v nerovnakom postavení voči inej skupine starobných dôchodcov.** Výsledkom preskúmania uvedených podnetov bolo taktiež **zistenie porušenia základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živila, ktoré definuje článok 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.** Ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci opatrení na žiadosť verejného ochrancu práv prisľúbila vykonať komplexné analýzy, zvážiť riziká možných riešení a zabezpečiť finančné zdroje, ako aj podmienky na realizáciu a nové **návrhy predložiť do legislatívneho procesu v III. štvrtroku roku 2007.**

Aktuálne na základe doplnenia vyššie uvedeného podnetu jeho podávateľom verejný ochranca práv upozornil na problém „prekvalifikácie dôchodkov“ aj **predsedu Národnej rady Slovenskej republiky a predsedu vlády Slovenskej republiky.** Skutočnosť, že na nezrovnalosti zákona o sociálnom poistení poukazuje verejný ochranca práv aj v súčasnosti, nie je motivovaná snahou o vyvolávanie polemiky o formálnych pojmoch a definíciách. Na nedostatky v právnych predpisoch upozorňuje najmä z dôvodu potreby **odstránenia deformácií,** ktoré naďalej vznikajú pri aplikácii jednotlivých zákonných ustanovení. Snahou verejného ochrancu práv je **zachovanie právnej istoty občanov** tak, aby sa dávky dôchodkového poistenia, ktorých sú občania poberateľmi, nemerili bez možnosti využiť opravné prostriedky.

Dôchodca vo vyššie uvedenom prípade napísal verejnému ochrancovi práv aj koncom roka 2007. Uviedol, že úspešne investoval svoje úspory do podielového fondu. Na základe toho požiadal daňový úrad o vrátenie vyrubenej dane. **Vychádzal zo skúsenosti, že na účely poskytnutia peňažného príspevku za opatrovanie ho úrad považoval za invalidného dôchodcu.** Daňový úrad jeho žiadosť zamietol z dôvodu, že je starobným dôchodcom. Tiež uviedol, že stále cíti krivdu, pretože mu prestali vyplácať peňažný príspevok za opatrovanie. Na verejného ochrancu práv sa opakovane obrátil najmä preto, že, ako napísal, **„vlastne neviem, čo som.“ Domnieva sa, že ak je starobný dôchodca, štát by mu mal vrátiť peňažný príspevok za opatrovanie, ak je invalidným dôchodcom, mali by mu vrátiť vyrubenú daň.**

Z vyššie uvedeného vyplýva, že osobitne **citlivo posudzujú problém „prekvalifikácie dôchodkov“ tí občania, ktorých „získaný“ status starobného dôchodcu nebol v plnej miere rešpektovaný na účely priznania peňažného príspevku za opatrovanie** (keď sa na nich naďalej hľadelo ako na invalidných dôchodcov), **na druhej strane je im však status starobného dôchodcu** (ktorý nemali možnosť ovplyvniť na rozdiel od iných občanov, u ktorých je priznanie starobného dôchodku podmienené podaním žiadosti o jeho priznanie a dávkovým konaním, ktoré dáva možnosť využiť opravné prostriedky) **na ťarchu v prípade nemožnosti uplatniť si zníženie základu dane podľa ustanovenia § 11 ods. 7 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.** Dotknutí občania sa dostávajú do paradoxnej situácie, keď si orgány verejnej správy vykladajú obsah „prekvalifikovaného“ starobného dôchodku raz ako dôchodok starobný a inokedy ako dôchodok invalidný – odôvodňujúc tak buď nemožnosť vyhovieť ich žiadostiam o poskytnutie pomoci (v podobe peňažného príspevku za opatrovanie), resp. úľavy zo strany štátu (v podobe zníženia základu dane). Z podnetov doručených verejnému ochrancovi práv však zároveň dlhodobo vyplýva, že **„prekvalifikácia“ dôchodkov nepriaznivo zasiahla aj do ďalších oblastí života občanov (napr. vyplácania náhrady za stratu na zárobku, poskytovanú zamestnávateľmi so sídlom v Českej republike či nedostupnosti osobitných úľav zo strany samosprávy).**

3.2.1.4 Nedostatky pri rozhodovaní o predosvojiteľskej starostlivosti

Pri vybavovaní podnetov týkajúcich sa problematiky **rozhodovania o predosvojiteľskej starostlivosti** sa verejný ochranca práv stretol s tým, že súdy lehotu, v ktorej podľa príslušného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku majú rozhodnúť, nedodrжали, aj keď predmetnej veci majú venovať zvýšenú pozornosť. Túto problematiku Kancelária verejného ochrancu práv prekonzultovala so zástupcami Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ako aj so zástupcami občianskeho združenia venujúcemu sa uvedenej problematike. Aktuálne legislatívne riešenie veci verejný ochranca práv navrhol ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky.

Verejnému ochrancovi práv bol doručený v tejto súvislosti aj podnet, ktorého podávateľka poukázala podľa jej názoru na **nedostatočnú legislatívnu úpravu týkajúcu sa zverenia dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa**. V dôsledku toho vznikajú pri rozhodovaní súdu o zverení dieťaťa do predosvojiteľskej starostlivosti zbytočné prietahy. Podľa ustanovenia § 176 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, ak sú splnené všetky **náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa, súd rozhodne bez zbytočného odkladu, najneskôr do troch mesiacov od podania takého návrhu**; inak do troch mesiacov odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený.

Verejný ochranca práv navrhuje upraviť uvedené ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku nasledovným spôsobom: „Ak sú splnené všetky náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa, súd rozhodne bez zbytočného odkladu, najneskôr do troch mesiacov od podania takého návrhu; inak do troch mesiacov odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený. **Na prejednanie veci samej súd nariadi pojednávanie najneskôr do 1 mesiaca od podania návrhu na začatie konania, ktorý spĺňa všetky náležitosti návrhu na začatie konania o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa; inak do 1 mesiaca odo dňa, keď bol návrh doplnený alebo opravený.**“ Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa **záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí**, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Je nepochybné, že pri výchove dieťaťa je prvoradým záujmom dieťaťa existencia, resp. vytvorenie čo najpriaznivejších podmienok, potrebných na jeho všestranný psychický a sociálny rozvoj, čo v prípade konaní o zverení dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa znamená zverenie takéhoto dieťaťa do starostlivosti budúceho osvojiteľa (vzhľadom na vznik citových väzieb počas krátkodobých pobytov mimo detského domova, osobitne v prípade detí do 2 rokov) v čo najkratšom čase. Samozrejme nemôže to ísť na úkor dokazovania. **Vytýčenie pojednávania do 1 mesiaca od podania riadneho návrhu treba považovať za úkon súdu, ktorý je v súlade s vyššie uvedeným záujmom dieťaťa.** Vytýčenie pojednávania do 1 mesiaca od podania riadneho návrhu vytvára pre súd taktiež dostatočný priestor na prípadné doplnenie dokazovania (potrebné na rozhodnutie vo veci samej v zákonom ustanovenej 3 mesačnej lehote) v prípadoch, ak by bolo potrebné dané pojednávanie odročiť (tento priestor je značne zúžený v prípadoch vytýčenia pojednávania napr. po 8-ich týždňoch od podania právne úplného návrhu). K problematike dokazovania v takýchto konaniach je pre úplnosť potrebné zdôrazniť, že **už v čase podania návrhu budúci osvojiteľia absolvovali prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť** (ustanovenie § 36 a nasl. zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele) v rozsahu najmenej 26 hodín (ustanovenie § 38 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z.), po skončení ktorej subjekt, ktorý vykonáva prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť, vypracúva záverečnú správu o tejto príprave, s ktorou budúceho osvojiteľa (osvojiteľov) oboznámi. Súčasťou záverečnej správy o príprave na náhradnú rodinnú starostlivosť musí byť najmä charakteristika

osobnosti fyzickej osoby, vyjadrenie k predpokladom fyzickej osoby vychovávať dieťa, k motivácii záujmu fyzickej osoby stať sa pestúnom alebo osvojiteľom, k stabilite manželského vzťahu a rodinného prostredia. Je na rozhodnutí konkrétneho sudcu, či takúto správu bude akceptovať ako dôkaz podľa ustanovenia § 125 Občianskeho súdneho poriadku. V každom prípade dôsledkom neakceptovania takejto správy je potreba opätovného dokazovania zo strany súdu, a to vedie k predĺženiu konania, čo rozhodne nie je v záujme dieťaťa. Ten by mal byť podľa článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozhodujúcim faktorom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí.

3.2.1.5 Adoptívni rodičia a príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa, doba poberania materského

Informácie získané na základe podnetov, ako aj pri osobných stretnutiach s adoptívnymi rodičmi vo veci právnej úpravy nároku na príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa a vo veci doby poberania materského postúpil verejný ochranca práv z dôvodu ich využitia v legislatívnom procese **ministerke práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre sociálne veci a bývanie.**

Podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv namietala diskrimináciu adoptívnych rodičov vo veci nároku na príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa a vo veci doby poberania materského. Podávateľka podnetu a jej manžel sa stali na základe právoplatného rozsudku okresného súdu osvojiteľmi trojmesačných dvojčiek, ktoré si do svojej starostlivosti prevzali z detského domova.

V súčasnosti platné znenie **ustanovenia § 2 ods. 2 zákona č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony v znení neskorších predpisov ustanovuje, že oprávnená osoba na uplatnenie nároku na príplatok k príspevku, ak spĺňa podmienky podľa tohto zákona, je: a) matka, ktorá porodila prvé dieťa, ktoré sa dožilo aspoň 28 dní, b) otec dieťaťa, ak: 1. matka dieťaťa podľa písmena a) zomrela alebo po matke dieťaťa podľa písmena a) bolo vyhlásené pátranie, alebo 2. dieťa, ktoré sa narodilo matke ako prvé dieťa, ktoré sa dožilo aspoň 28 dní, bolo zverené do výchovy otca na základe právoplatného rozhodnutia súdu. Z uvedeného vyplýva, že **nárok na príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa má iba matka, ktorá dieťa porodila.** Osvojené deti rovnako ako ostatné deti potrebujú kočík, postieľky, prebaľovací pult, vaničku, plienky, jedlo (v danom prípade ide o umelú výživu, ktorá je finančne náročná).**

Ďalšia námietka podávateľky podnetu smerovala proti právnej úprave doby poberania materského, pretože ako adoptívna matka má nárok na materské len do veku osem mesiacov detí a každá iná matka, ktorá sa stará naraz o dve deti má nárok na materské v období 31 týždňov od vzniku nároku na materské. Vzhľadom na skutočnosť, že podávateľka prevzala deti pred dovŕšením ich štvrtého mesiaca, namiesto 31 týždňov bude poberať materské len približne 16 týždňov, čím sa cíti opäť finančne ukrátená. Vo veci ide o **ustanovenie § 49 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov,** podľa ktorého iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti a ktorý sa o toto dieťa stará, má nárok na materské odo dňa prevzatia dieťaťa do starostlivosti v období 22 týždňov od vzniku nároku na materské. **Iný poistenec, ktorý prevzal do starostlivosti dve alebo viac detí a aspoň o dve z týchto detí sa stará,** a iný poistenec, ktorý je osamelý

a ktorý sa stará o dieťa prevzaté do svojej starostlivosti, **majú nárok na materské v období 31 týždňov od vzniku nároku na materské. Iný poistenec má nárok na materské najdlhšie do dovŕšenia ôsmich mesiacov veku dieťaťa**, ak v posledných dvoch rokoch pred prevzatím dieťaťa do starostlivosti bol nemocensky poistený najmenej 270 dní.

3.2.1.6 Právo obvineného na styk s obhajcom

Verejný ochranca práv vybavoval aj **podnet obvineného vo výkone väzby**, predmetom ktorého bola **protichodnosť legislatívnej úpravy problematiky telefonických rozhovorov obvineného s obhajcom v ústavoch na výkon väzby**. V protiklade bolo ustanovenie § 21 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov s ustanovením § 34 ods. 1 Trestného poriadku v znení neskorších predpisov.

Podľa ustanovenia § 21 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby **obvinený má právo dvakrát za mesiac v prítomnosti príslušníka zboru telefonovať 15 minút prostredníctvom telefónneho automatu umiestneného v ústave**; ak ide o obvineného v kolúznej väzbe, vyžaduje sa predchádzajúci súhlas orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu, ktorý si môže pri udelení súhlasu vyhradiť svoju prítomnosť pri telefonovaní. V odôvodnených prípadoch, najmä ak ide o nevidiaceho obvineného, môže riaditeľ ústavu povoliť obvinenému telefonovať častejšie okrem obvineného v kolúznej väzbe. Podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného poriadku obvinený má právo od začiatku konania proti svojej osobe vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich, má však právo odoprieť vypovedať. Môže uvádzať okolnosti, navrhopovať, predkladať a obstarávať dôkazy, slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať žiadosti a opravné prostriedky. Má právo zvoliť si obhajcu a s ním sa radiť aj počas úkonov vykonávaných orgánom činným v trestnom konaní alebo súdom. S obhajcom sa však v priebehu svojho výsluchu nemôže radiť o tom, ako odpovedať na položenú otázku. Môže žiadať, aby bol vypočúvaný za účasti svojho obhajcu a aby sa obhajca zúčastnil aj na iných úkonoch prípravného konania. **Ak je obvinený zadržaný, vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody môže s obhajcom hovoriť bez prítomnosti tretej osoby.** Má právo v konaní pred súdom vypočúvať svedkov, ktorých sám navrhol alebo ktorých s jeho súhlasom navrhol obhajca, a klásť svedkom otázky. Obvinený môže uplatňovať svoje práva sám alebo prostredníctvom obhajcu. Je zrejmé, že ustanovenie § 34 ods. 1 Trestného poriadku umožňuje obvinenému, ktorý je vo výkone väzby, hovoriť s obhajcom (toto ustanovenie nediferencuje medzi osobným a telefonickým rozhovorom) bez prítomnosti tretej osoby (teda aj príslušníka Zboru väzenskej a justičnej stráže), pričom ustanovenie § 21 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby možnosť telefonického rozhovoru obvineného s obhajcom bez prítomnosti príslušníka Zboru väzenskej a justičnej stráže vylučuje.

Základným princípom komunikácie medzi obvineným a obhajcom je dôvernosc, ktorá by mala byť zachovaná tak pri osobnom, ako aj telefonickom rozhovore. Verejný ochranca práv bol toho názoru, že telefonický rozhovor obvineného s obhajcom treba považovať za nástroj efektívnej realizácie práva na obhajobu, ktoré zaručuje tak článok 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj článok 6 ods. 3 písm. b) a písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v dôsledku čoho by mal prebiehať (s výnimkou odôvodnených prípadov, resp. obvinených v kolúznej väzbe) bez prítomnosti tretej osoby. Preto v záujme objektívneho posúdenia veci **požiadaminstira spravodlivosti Slovenskej republiky** o predloženie písomného stanoviskak vyššie uvedenej skutočnosti. Verejnému ochrancovi práv bola doručená odpoveď generálneho riaditeľa sekcie trestného práva ministerstva spravodlivosti, ktorý bol ministrom

spravodlivosti poverený na vybavenie žiadosti verejného ochrancu práv. Ministerstvo spravodlivosti tiež považovalo prítomnosť príslušníka zboru pri telefonickom rozhovore obvineného s obhajcom, po nadobudnutí účinnosti ustanovenia § 21 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby (dňa 1. júla 2007) **za rozpor**, ktorý je v protiklade s ustanovením § 34 ods. 1 Trestného poriadku. Verejný ochranca práv bol súčasne informovaný, že na rokovaní 19. schôdze Národnej rady Slovenskej republiky dňa 15. februára 2008 bol prijatý (schválený) vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby. Citovaný zákon okrem iného **novelizuje** aj sporné a protikladné ustanovenie § 21 ods. 1 citovaného zákona tak, že **vypúšťa** ustanovenie o prítomnosť príslušníka zboru pri telefonovaní obvineného „EN BLOC“, teda v celom rozsahu. Účinnosť prijatého zákona sa predpokladá k 1. aprílu 2008. O týchto skutočnostiach verejný ochranca práv písomne upovedomil aj podávateľa podnetu, ktorý bol v priebehu vybavovania podnetu z väzby prepustený.

3.2.2 Ďalšie iniciatívne návrhy

Verejný ochranca práv v rámci predkladania tejto správy o činnosti upozorňuje plénum Národnej rady Slovenskej republiky aj na nasledujúce problémy súvisiace s legislatívnymi úpravami.

3.2.2.1 Predchádzanie a eliminácia domáceho násillia

Medzi problémy, s ktorými sa aj na príslušné orgány verejnej správy občania obracajú stále len výnimočne, patrí vážny problém domáceho násillia. Nepochybne je to problém **mimoriadne latentný, pritom ide o jeden z najvážnejších zásahov do základných ľudských práv**. Aj napriek tomu, že ide o zásah súkromného subjektu a tento problém nepatrí do pôsobnosti verejného ochrancu práv, nemôže mu byť ľahostajný.

Na verejného ochrancu práv sa obracajú **príbuzní, ale aj samotné obeť, spravidla ženy – matky, ktoré boli samy alebo spolu s deťmi obeťami domáceho násillia zo strany partnera**. Eviduje aj **podnet muža – dôchodcu, ktorý bol obeťou zneužívania ekonomickej závislosti manželky a dokonca aj dieťaťa, ktoré v súvislosti s podnetom vo veci prierahov v konaní súdu uvádzalo také skutočnosti, ktoré napovedali, že bolo obeťou fyzického i psychického násillia zo strany svojej matky**. V mnohých podnetoch podávateľa výslovne neuvádzajú, že ide o situáciu v dôsledku domáceho násillia, táto skutočnosť z nich vyplýva nepriamo. Ich spoločným menovateľom sú však pocity beznádeje, **nedôvery vo vynútiteľnosť práva a rezignácie**. **Domáce násillie je širokospektrálny problém** a z poznatkov verejného ochrancu práv vyplýva, že po tom, čo obeť nájde silu vymaniť sa z takéhoto patologického vzťahu, musí často následne **bojovať s mašinériou úradných postupov a neprímerane dlhým konaním, ktoré by malo v podstate slúžiť na jej ochranu a prospech**. To sa týka nielen **trestného konania, ale aj konania o rozvode manželstva, otázok súvisiacich s bývaním a u rodín s deťmi aj s ich výchovou a výživou**.

V súvislosti s potrebou ochrany osôb pred násillím verejný ochranca práv podporuje snahy **o komplexné zabezpečenie starostlivosti o obeť**, osobitne v súvislosti s domácim násillím, ktoré **postihuje predovšetkým deti, ženy i seniorov**. Legislatívne zmeny, ktoré sa v Slovenskej republike uskutočnili v nedávnej minulosti je potrebné považovať za začiatok a naďalej pokračovať v zabezpečovaní väčšej miery ochrany.

Po vzore iných krajín, napríklad Rakúska alebo Českej republiky navrhujeme aj v Slovenskej republike **zriadenie intervenčných centier na pomoc obetiam, ako aj posilnenie oprávnení Policajného zboru na riešenie situácie na mieste.**

3.2.2.2 Prídavok na dieťa žijúce v cudzine

Verejnému ochrancovi práv bol doručený podnet, ktorý jeho podávateľ podal vo veci **„diskriminácie dieťaťa - občana Slovenskej republiky, narodeného v USA, voči ostatným deťom – občanom Slovenskej republiky.“** Jedným zo základných práv, zakotvených v Ústave Slovenskej republiky, je aj právo rodičov, ktorí sa starajú o deti, na pomoc od štátu. Podrobnosti o tomto práve ustanovuje zákon. Týmto zákonom je v prípade poskytovania prídavku na dieťa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ktorý v § 7 ods. 3 ustanovuje: **„Nárok na prídavok nevzniká, ak sa oprávnená osoba a nezaopatrené dieťa zdržiavajú v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskou konfederáciou, a počas pobytu v tomto štáte oprávnená osoba nie je verejne zdravotne poistená alebo dobrovoľne verejne zdravotne poistená v Slovenskej republike.“** Toto ustanovenie zaviedol zákon č. 532/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. januára 2008. V dôvodovej správe predkladateľa k tomuto zákonu sa okrem iného uvádza: **„V posledných rokoch sa zvyšuje počet prípadov, keď sa oprávnená osoba aj nezaopatrené dieťa dlhodobo zdržujú mimo územia Slovenskej republiky a EÚ/EHP, napríklad z dôvodu zárobkovej činnosti oprávnenej osoby a štúdia nezaopatreného dieťaťa, pričom v takýchto prípadoch nemožno vylúčiť aj poskytovanie obdobnej dávky ako je prídavok na dieťa v krajine, kde sa oprávnená osoba s nezaopatreným dieťaťom zdržujú.** Vzhľadom na uvedený stav nemožno vylúčiť riziko duplicitného vyplatenia prídavku na dieťa v Slovenskej republike a obdobnej dávky mimo územia Slovenskej republiky. S cieľom znížiť riziko duplicitného vyplácania prídavku na dieťa, a tak predchádzať jeho zneužívaniu, navrhuje sa neposkytovať prídavok na dieťa oprávnenej osobe, ktorá sa spolu s nezaopatreným dieťaťom zdržuje v cudzine a počas pobytu v cudzine nie je zdravotne poistená v Slovenskej republike. Vzhľadom na to, že prídavok na dieťa podlieha koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia podľa nariadenia Rady EHS č. 1408/71, je súbežné vyplácanie prídavku na dieťa alebo obdobnej rodinnej dávky v rámci EÚ/EHP vylúčené.“

Podľa ustanovenia čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa **základné práva a slobody zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.**

I napriek vyššie uvedeným dôvodom sa verejný ochranca práv domnieva, že **podmieňovanie vzniku nároku na prídavok na dieťa účasťou na verejnom zdravotnom poistení v Slovenskej republike v prípade osôb zdržiavajúcich sa v zahraničí nie je vhodným riešením daného problému.** Aj keď sa stotožňuje s názorom, že zneužívaniu sociálneho systému by sa malo zamedziť v najvyššej možnej miere, na dosiahnutie sledovaného cieľa nemožno použiť metódy, ktoré by zároveň mohli mať negatívny dosah na určité skupiny osôb. Dôvodom pre neposkytnutie prídavku na dieťa by malo byť skutočné poberanie obdobnej dávky v cudzine

a nie iba potenciálna možnosť vzniku nároku na takúto dávku. **Neúčasť na verejnom zdravotnom poistení v Slovenskej republike podľa názoru verejného ochrancu práv nie je hodnoverným ukazovateľom tejto skutočnosti.** Preto je potrebné stanoviť také podmienky nároku na prídavok na dieťa, ktoré by reálne viedli k zamedzeniu duplicitného vyplácania prídavku na dieťa, ale ktoré by zároveň nezvýšili riziko nepriznania tejto štátnej sociálnej dávky aj v prípadoch, keď nárok na takúto dávku v cudzine nevznikne. Poskytovanie prídavku na dieťa nemôže byť podmienené účasťou na akomkoľvek poistení. Takéto riešenie je nesystémové a nekoncepcné, pretože nekorešponduje so samotnou podstatou prídavku na dieťa, ktorý je koncipovaný ako štátna sociálna dávka.

3.2.2.3 Slovenskí študenti v zahraničí a sociálne štipendium

Na verejného ochrancu práv sa obrátil otec slovenskej vysokoškoláčky, ktorá **študuje na vysokej škole v Českej republike.** Nakoľko finančná situácia tejto rodiny je zlá, zaujímal sa o možnosť **získania sociálneho štipendia pre svoju dcéru.** Podľa ustanovenia § 96 ods. 1 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysokých školách“) sa sociálne štipendium priznáva po splnení ustanovených podmienok študentom študijných programov prvých dvoch stupňov a študijných programov podľa § 53 ods. 3 zákona o vysokých školách, ktorí majú trvalý pobyt v Slovenskej republike. **Na sociálne štipendium má študent právny nárok.** Avšak podľa ustanovenia § 96 ods. 6 zákona o vysokých školách o nároku na priznanie sociálneho štipendia **rozhoduje rektor vysokej školy, ktorú študent navštevuje, alebo dekan fakulty, ktorá zabezpečuje príslušný študijný program,** ak to ustanoví štatút vysokej školy. Keďže **zákonom Slovenskej republiky nemožno uložiť povinnosti rektorovi vysokej školy ani dekanovi fakulty v inej krajine,** slovenskí študenti v zahraničí **fakticky nemajú možnosť požiadať a následne získať sociálne štipendium, aj keď všetky podmienky nároku na jeho priznanie splňajú.**

Vzhľadom na to, že problematiku sociálnych štipendií neupravuje ani legislatíva Európskej únie a nie je obsiahnutá ani v judikatúre Európskeho súdneho dvora, riešenie tejto situácie si vyžaduje **novelu zákona o vysokých školách,** ktorá by v týchto prípadoch zverila rozhodovanie o priznaní sociálneho štipendia napríklad Ministerstvu školstva Slovenskej republiky.

3.2.2.4 Neplatiči nájomného

Verejný ochranca práv sa v uplynulom roku aj z vlastnej iniciatívy zaoberal **medializovanými problémami ukončených nájomných vzťahov na základe výpovede z nájmu bytu** podľa § 711 ods. 1 písm. d) Občianskeho zákonníka z dôvodu, že nájomca nezaplatil nájomné alebo úhradu za plnenia poskytované v súvislosti s užívaním bytu, zo strany vlastníka bytov.

Napriek skutočnosti, že vo veci ide o zmluvný vzťah, v ktorom vlastníkom bytov (mesto alebo obec) **vystupuje ako prenajímateľ,** a z tohto dôvodu sa daný **problém netýka ochrany základných práv a slobôd,** vyžiadal si verejný ochranca práv v týchto veciach súvisiace informácie od orgánov miest a obcí s cieľom zistiť reálnu bytovú situáciu, osobitne podávateľov a možnosti jej riešenia. Osobným preskúmaním veci priamo na mieste verejný

ochranca práv zistil, že napriek tomu, že väčšine podávateľov už **skončila na základe výpovede nájomná zmluva**, niektorí ešte bývajú v pôvodných bytoch a dostali ponuku na opätovné uzavretie zmluvného vzťahu, ak zaplatia nedoplatky. V konkrétnych prípadoch niektorým žiadostiam o poskytnutie ubytovania v ubytovniach nebolo vyhovené tiež z dôvodu, že boli určené pre neplatičov, ktorým bolo náhradné ubytovanie pridelené na základe rozhodnutia súdu, ako aj z dôvodu kapacitného. V prípade vypratania neplatičov z odpredaných bytových domov v preskúvaných prípadoch noví majitelia domov ponúkli do nájmu náhradné ubytovanie. Nie všetci neplatiči ho však prijali. Mnohí z občanov, ktorí sa obrátili na verejného ochrancu práv, vážnosť situácie pochopili až po vypovedaní nájmu z bytu alebo pod hrozbou vypratania bytu. Niektorí považujú za samozrejmosť, že ak im bol byt už raz daný do nájmu, je to natrvalo a často po niekoľkých mesiacoch prestávajú uhrádzať nájomné alebo služby spojené s nájmom bytu, pričom tieto čiastky často predstavujú sumu pohybujúcu sa od niekoľko desiatok tisíc korún až do niekoľko sto tisíc korún, čo je práve dôvodom na výpoveď z nájmu zo strany vlastníka. Aj v prípade dohody o splátkovom kalendári boli väčšinou zaplatené iba prvé splátky. Neplatiaci občania sa napriek uvedeným skutočnostiam domáhajú ochrany a trvajú na tom, aby mohli byty užívať naďalej, brániac sa ich vyprataniu. Uvedené sa týka nájomných zmlúv uzatvorených na dobu určitú. Následne sa títo občania znovu domáhajú pridelenia „nájomného“ bytu.

Verejný ochranca práv bol prizvaný aj do diskusie o nútených vyst'ahovaniach neplatičov nájomného v Nových Zámkoch vo Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien dňa 10. októbra 2007. V septembri 2007 osobne navštívil Nové Zámky za účelom preskúmania medializovanej kauzy vyst'ahovania neplatičov, osobitne so zameraním na získanie informácií o údajnom použití fyzického násillia pri vyst'ahovaní, ako aj rasových dôvodoch. Verejný ochranca práv porušenie základných práv a slobôd vo veci nepreukázal, bol veľmi prekvapený z priestorov a hygieny, v ktorej neplatiči v Nových Zámkoch niekoľko rokov žili. Viacerí školáci i dospelí, s ktorými sa osobne stretol, označili náhradné bývanie za lepšie ako pôvodné. Uvedená problematika je predmetom aj jeho spolupráce so Združením miest a obcí Slovenska.

Problémom vo veci je, že **nie všetky mestá a obce, ktoré vlastnia nájomné byty, majú jasne určené pravidlá a podmienky na ich pridelenie**. V záujme občanov uchádzajúcich sa o tieto byty by bolo vhodné, ak by boli **dostatočne informovaní**, za akých podmienok môže dôjsť k vypovedaniu z nájmu bytu a následnému vyprataniu. Spôsob zverejnenia a sprístupnenia týchto informácií je na jednotlivých mestách a obciach. Ich všeobecná znalosť by však uľahčila vzájomnú komunikáciu medzi územnou samosprávou a občanmi. Riešenie bytovej politiky je určite komplikovanou, citlivou a hlavne finančne náročnou otázkou. **Transparentnosť** pri jej riešení by určite občania privítali.

3.2.2.5 Poplatky za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

V roku 2007 upozornil verejný ochranca práv predsedu Združenia miest a obcí Slovenska na problematiku týkajúcu sa poplatkov za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, keďže na verejného ochrancu práv sa často obracajú občania s podnetmi, v ktorých vyjadrujú **nespokojnosť s povinnosťou platiť miestne dane z nehnuteľností a predovšetkým miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady**, ktorá im vyplýva zo zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov.

Najčastejšie sa občania v podnetoch sťažujú na výšku miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, prípadne namietajú, že musia tento poplatok platiť nielen v obci, či meste, kde majú trvalý pobyt a kde sa prevažnú časť roka zdržiavajú, ale súčasne aj v mieste svojho prechodného pobytu prípadne v obci, kde majú právo užívať nehnuteľnosť, najčastejšie chatu. Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov však viacnásobný vznik povinnosti platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vylučuje len v prípadoch, ktoré sú výslovne uvedené v § 77 ods. 3 tohto zákona. Z tohto ustanovenia vyplýva, že poplatník, ktorý má v obci súčasne trvalý pobyt a prechodný pobyt, poplatok **platí iba pri trvalom pobyte**. Ak má poplatník v obci trvalý pobyt alebo prechodný pobyt a súčasne je oprávnený užívať alebo užíva nehnuteľnosť na iný účel ako na podnikanie, poplatok platí iba z dôvodu trvalého pobytu alebo prechodného pobytu. To neplatí, ak sa na poplatníka vzťahuje množstvový zber v príslušnej časti obce. Na základe uvedeného je možné konštatovať, že **zákon vylučuje viacnásobný vznik povinnosti platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady len v prípade, že táto povinnosť vznikne súčasne z viacerých zákonom stanovených dôvodov (trvalý pobyt, prechodný pobyt, právo užívať nehnuteľnosť, užívanie nehnuteľnosti) v jednej a tej istej obci, resp. meste**. Občanovi však vznikne povinnosť platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady súčasne v dvoch, prípadne viacerých obciach a mestách, pokiaľ vyššie uvedené skutočnosti nastanú každá v inej obci či meste. Nezriedka ide o prípady, keď má občan prihlásený trvalý pobyt a prevažnú časť roka sa zdržiava v jednej obci, ale časť roka trávi na chate v druhej obci. Podávateľia sa často domáhajú zásahu verejného ochranca práv v takom smere, aby ich povinnosť platiť poplatok bola v jednej obci zrušená, prípadne aby vo výške poplatku bolo zohľadnené, že sa v obci zdržiavajú len menšiu časť roka.

Správcom dane z nehnuteľností, ako aj miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady sú obce, resp. mestá. Zákon tým, že len rámcovo upravuje možnosti pri určovaní náležitostí platenia dane z nehnuteľností a miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady a pri samotnom určovaní výšky poplatku a pri ďalších súvisiacich skutočnostiach, dáva územnej samospráve pomerne široké oprávnenia. Vyššie uvedenú možnosť vzniku povinnosti platiť miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vo viacerých obciach a v plnej výške v minulosti **čiastočne riešilo** ustanovenie § 82 ods. 1 písm. c) zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov, na základe ktorého **obec mala povinnosť poplatok znížiť podľa najnižšej sadzby alebo poplatok odpustiť za obdobie, za ktoré poplatník obci preukáže na základe podkladov, ktoré obec určila všeobecne záväzným nariadením, že neužíva nehnuteľnosť, ktorú je oprávnený užívať viac ako 90 po sebe nasledujúcich dní**. Táto povinnosť obcí však bola zákonom č. 517/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. decembra 2005 zrušená.

Ani verejný ochranca práv, nie je oprávnený rozhodnutie obce resp. mesta meniť alebo do rozhodovacej právomoci územnej samosprávy inak zasahovať, pokiaľ obec postupuje v súlade s uvedeným zákonom. Na najčastejšie problémy z podnetov občanov upozornil verejný ochranca práv Združenie miest a obcí Slovenska, ktoré prejavilo ochotu v rámci súčinnosti s verejným ochrancom práv uvedenú problematiku riešiť.

3.2.2.6 K právnej úprave exekúcií

Medzi často v podnetoch verejnému ochrancovi práv občanmi namietané právne úpravy patrí aktuálne aj **zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov**. Najčastejšie pripomienky smerujú k postupu exekútora, ktorý v exekučnom konaní **neprihliada aj na potreby povinného a dôsledky na jeho životnú situáciu**. Osobitne v **prípade, ak má povinný príjem a hnutelné veci, pričom exekútor pristúpi hneď k predaju nehnuteľnosti** namiesto zrážky z príjmu či peňazí na účtoch alebo predaja hnutelných vecí. Potrebné je, aby vymožené peniaze **nepoužil exekútor najskôr na trovy exekúcie a až po nich na zaplatenie istiny**, ale aby sa trovy a istina splácali pomerne a priebežne. Občania neraz namietajú, že o svojom dlhu nevedeli, preto je potrebné, aby exekútor pred exekúciou bol **povinný doručiť povinnému upomienku**, najmä ak ide o vymáhanie dlhov. Týmto by sa predišlo doručeniu iba upovedomenia o exekúcii (napr. na pokutu spreď 9 rokov). Mnohí by po zaslaní upomienky svoj dlh zaplatili a predišlo by sa exekúcii. Problémom je aj **exekúcia po rozvode manželov**, ak ešte **nie je vyporiadané bezpodielové spoluvlastníctvo manželov**, keď exekútor môže zabrať celý majetok, ktorý patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, čím jeden z manželov, ktorý neprivodil exekúciu namieta, že prišiel o svoj podiel z bezpodielového spoluvlastníctva manželov, keď **i rodič, ktorému sú, resp. budú zverené maloleté deti prichádza o strechu nad hlavou**. Časté sú i problémy vymáhania dlhov v prípade ručenia.

Problémy exekúcie dôchodkov

Potrebné je upozorniť aj na **problém tzv. „dvojitej exekúcie“ dávok dôchodkového poistenia** v prípadoch, keď sa **exekučné konanie začalo ešte podľa skoršej právnej úpravy na súde**. Súd Sociálnej poisťovni zaslal neprávoplatné uznesenie a Sociálna poisťovňa stiahla peniaze povinnému, dala si ich do depozitu na základe neprávoplatného uznesenia, čakala na vyznačenie právoplatnosti a až po nej by peniaze poukázala oprávnenému. Po **zmene legislatívnej úpravy**, ku ktorej došlo prijatím zákona č. 341/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosť od 1. septembra 2005, **prešlo exekučné konanie na exekútora**, ktorý teraz znova vymáha tie isté peniaze, ktoré Sociálna poisťovňa ešte stále deponuje z dôvodu, že doposiaľ nedostala právoplatné uznesenie, na základe ktorého by peniaze mohla vyplatiť oprávnenému, ani rozhodnutie, na základe ktorého by peniaze uvoľnila v prospech povinného späť. Podľa vyjadrenia Sociálnej poisťovne takto deponujú peniaze vo viacerých prípadoch.

3.2.3 Nad'alej aktuálne námety k legislatívnemu procesu

V tejto časti správy je snahou opakovane upozorniť na niektoré vážne problémy, ktoré v aplikačnej praxi spôsobuje konkrétna právna úprava. Ide o problémy, na ktoré už **verejný ochranca práv upozornil v minulých rokoch a občania sa opakovane domáhajú ich riešenia**.

3.2.3.1 Zákon o sociálnom poistení

V uplynulom roku v písomných podnetoch, ale aj pri osobných stretnutiach s občanmi bola znova **najčastejšie namietanou právna úprava v oblasti dávok dôchodkového poistenia**. Mimoriadne citlivo je vnímaná právna úprava týkajúca sa **základného práva na primerané hmotné**

zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Takéto vnímanie majú neustále aj **po štyroch rokoch účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení dôchodcovia**, ktorí odišli do dôchodku podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Týka sa to najmä tých dôchodcov, ktorých sa nedotkla novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení **č. 310/2006 Z. z.**, ktorá nadobudla účinnosť od 1. augusta 2006. Občania sa cítia ukrivdení na výškach svojich dôchodkov najmä vzhľadom na obdobie, ktoré boli zamestnaní a uvádzajú, že vzhľadom na nárast cien v poslednom období im nepostačujú na základné živobytie. Majú pocit, že **„štát nemá o nich žiadny záujem a čaká na to kedy tu nebudú“**. Neustále zmeny v systéme tento pocit v nich len prehlbujú.

Aj v roku 2007 bolo **prijatých ďalších 5 noviel zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov**. Tiež pri novele zákona č. 555/2007 Z. z., nakoľko bola schválená Národnou radou Slovenskej republiky 27. novembra 2007 a nadobudla účinnosť 1. januára 2008 je predpoklad, že zmeny, ktoré z nej vyplynuli a budú mať dosah na programovo aplikačné vybavenie pri rozhodovaní o nárokoch na jednotlivé dávky, najmä dôchodkového poistenia, budú opätovne viesť k predĺženiam lehôt na vybavenie. Opakovane je potrebné konštatovať, že ide o tú istú skutočnosť ako v uplynulých rokoch. **Prijímanie zmien zákona o sociálnom poistení je potrebné uskutočňovať v dostatočnom časovom predstihu tak, aby Sociálna poisťovňa mala vytvorený časový priestor na realizáciu zákona. Riešením by mohli byť aj systémové zmeny vo fungovaní Sociálnej poisťovne.** Ďalej je potrebné opakovane zdôrazniť, že každá ďalšia novela by sa mala pripraviť **na základe dôkladnej analýzy dosahu dôchodkovej reformy v záujme oprávnených osôb, nezabúdajúc na určitý časový predstih**, aby sa Sociálna poisťovňa mohla **dostatočne pripraviť na realizáciu jednotlivých úloh**, ktoré jej z prijatia novely vyplývajú.

„Novopriznávané dôchodky“

Novela zákona o sociálnom poistení, zákon č. 310/2006 Z. z. v ustanovení § 293k, **určitým spôsobom „odstránila rozdiely“ medzi dôchodcami**, ktorým bol priznaný dôchodok podľa právnych predpisov účinných do 31. decembra 2003 a tými, ktorým bol dôchodok priznaný po tomto termíne. Zmeny sa však dotkli len jednej skupiny, a to poberateľov **starobných dôchodkov**. Uvedená novela sa **neštandardným, nesystémovým spôsobom** pokúsila riešiť rozdiely medzi jednotlivými dôchodcami, avšak v niektorých prípadoch spôsobila ešte väčšie rozdiely medzi poberateľmi dávok. Občania, ktorí osobne navštívili Kanceláriu verejného ochranca práv osobne alebo podali podnet písomne, považujú úpravu dôchodkov len určitej skupine za diskriminačnú.

Vdovské a vdovecké dôchodky

V prípadoch vdoveckých a vdovských dôchodkov sa situácia v uplynulom roku na základe podnetov občanov zmenila v tom, že na verejného ochranca práv sa **obracali najmä muži - vdovci, ktorí nesplnili podmienky nároku na vdovecký dôchodok podľa ustanovenia § 293n zákona č. 310/2006 Z. z.**, ktorým sa novelizoval zákon o sociálnom poistení. Aj oni považujú takéto ustanovenie za **nespravodlivé, nakoľko ich osobný status sa nezmenil, ale vdovský dôchodok nepoberajú**. Nielen z pohľadu riešenia tohto problému, je potrebné riešiť **zmeny zákona o sociálnom poistení systémovo. Jednotlivé právne úpravy, ktoré riešia situáciu ad hoc, prinášajú vo viacerých prípadoch „zmätok“**.

Invalidné dôchodky

V poslednom období sa na verejného ochrancu práv obracali občania, ktorým bol **posudzovaný nárok na invalidný dôchodok na základe nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky**. Namietajú neprimerane dlhú lehotu na rozhodnutie o nároku na túto dávku, ktorá je ustanovená v zákone **do 30. septembra 2009**, ak ide o posudzovanie zdravotného stavu podľa ustanovenia § 263a. Väčšinou ide o občanov, **ktorým bola znížená predchádzajúca dávka dôchodkového poistenia, a tak nemajú dostatok finančných zdrojov**. Aj napriek tomu, že na základe žiadosti verejného ochrancu práv dôjde v konkrétnom prípade k rozhodnutiu o nároku na dôchodok, **uvedenú lehotu v zákone považujeme za neprimerane dlhú, nakoľko ide o občanov, ktorí sa nachádzajú v zložitých životných situáciách**.

Bol analyzovaný aj problém rozdielneho prístupu k invalidným dôchodcom a starobným dôchodcom i problém invalidných dôchodcov a poistenia v nezamestnanosti. **Pozitívne je odstránenie v minuloročnej správe namietaného problému invalidných dôchodcov a ich nemocenského poistenia s účinnosťou od 1. januára 2008**.

Stále aktuálnym zostáva často kritizované **posudzovanie zdravotného stavu zamestnancami Sociálnej poisťovne - lekármi**, ktorých posudok občania **nevnímajú ako objektívny**. **Opakovane navrhujeme** vyčlenenie posudkovej činnosti zo sféry Sociálnej poisťovne. Posudzovanie zdravotného stavu, nielen pri nároku na invalidný dôchodok, ale aj pre kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia zveriť **inej samostatnej právnickej osobe**. Kancelária verejného ochrancu práv zaznamenala napr. prípad invalidného dôchodcu, ktorý mal v Maďarsku mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť 67 % a na Slovensku 20 %. Uvedené úvahy boli prerokované na stretnutí verejného ochrancu práv s generálnym riaditeľom Sociálnej poisťovne, za účasti riaditeľa sekcie dôchodkového poistenia, riaditeľky sekcie nemocenského poistenia, úrazového poistenia, poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia a lekárskej posudkovej činnosti a riaditeľky odboru výberu poistného Sociálnej poisťovne na pôde Kancelárie verejného ochrancu práv v závere roka 2007.

Tvrdosť zákona

Opätovne navrhujeme navrátenie právnej úpravy **inštitútu odstránenia tvrdosti zákona** podľa predpisov platných **do 31. decembra 2003 alebo zmenu zákonných podmienok** tak, aby sa eliminovali prípady, v ktorých žiadosť o invalidný dôchodok, starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok a v neposlednom rade o pozostalostné dávky boli **zamietnuté z dôvodu nesplnenia potrebného obdobia dôchodkového poistenia**. Osobitne vypuklý je **problém sirôt, ktorým štát nedostatočne zabezpečuje práva, hoci sa ich zaviazal rešpektovať Dohovorom o právach dieťaťa**, a to aj v porovnaní s deťmi rodičov, ktorí ich „len“ opustili a štát im priznáva náhradné výživné, kým siroty nemajú nárok na štátne dávky. Najvypuklejší prípad sa týkal **zamietnutia nároku z dôvodu nesplnenia potrebného obdobia dôchodkového poistenia len o pár dní (presne 17 dní)**.

Verejný ochranca práv **po štvorročnom upozorňovaní ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky** na tento problém hodnotí pozitívne, že **vo februári 2008 vláda schválila legislatívny návrh**, ktorý rieši aj problém sirôt. Často sa **dostávajú na pokraj chudoby** aj preto, že po smrti rodiča im nepatrí sirotsky dôchodok. Za **krok správnym smerom** považuje verejný ochranca práv predovšetkým to, že štát si **tvrdosť zákona v tejto oblasti uvedomil a prejavil ochotu riešiť postavenie sirôt, ktorých výška sirotských dôchodkov nedosahuje výšku minimálneho výživného, ustanoveného zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov** a sirôt, ktorým **nevznikol nárok na sirotsky dôchodok**.

Dôchodky a prechod na euromenu

Aktuálnym je problém súvisiaci s prechodom našej meny na euro. Najmä dôchodcovia, ktorí osobne prichádzajú do Kancelárie verejného ochrancu práv, **sa mimoriadne obávajú zmeny meny** vo vzťahu k dávkam dôchodkového poistenia. Najdôležitejšou v tomto smere je **informovanosť dôchodcov náležitou formou**, osobitne o **spôsobe prepočtu** dávok dôchodkového poistenia. Je nutné počítať aj s **následným nárastom podaní občanov, ktorí nebudú prepočet považovať za správny** a budú sa domáhať stanoviska i opätovného prepočtu dôchodku Sociálnou poisťovňu a obracať sa budú aj na iné inštitúcie a orgány štátu.

3.2.3.2 Regulované nájomné a Európsky súd pre ľudské práva

Na verejného ochrancu práv, ako bolo uvedené v predchádzajúcej správe o činnosti, sa opakovane obrátili **nájomníci bytov**, ale aj **vlastníci domov s regulovaným nájomným**, ktorí reguláciu nájomného považujú **za zásah do ich Ústavou Slovenskej republiky zaručeného vlastníckeho práva**.

Európsky súd pre ľudské práva na verejnom zasadnutí svojho veľkého senátu vyniesol rozsudok vo veci Hutten-Czapska versus Polsko (sťažnosť č. 35014/97) tak, že jednomyselne konštatoval, že bol **porušený čl. 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) Dohovoru** voči sťažovateľom - Márii Hutten-Czapskej, ktorá je jednou z cca 100 000 majiteľov domov postihnutých reštriktívnym systémom nájomného. Súd tiež konštatoval 16-timi hlasmi proti jednému, že vyššie uvedené porušenie malo pôvod v systémovom probléme spojenom so zle fungujúcou poľskou legislatívou, a to tak, že tento systém ukladal a naďalej ukladá obmedzenia práv majiteľom domov a nezabezpečoval a stále nezabezpečuje majiteľom domov postup alebo mechanizmus, ktorý by im umožňoval pokryť straty spojené s údržbou majetku. Súd ďalej konštatoval 15-timi hlasmi proti dvom, že na to, aby Poľsko skoncovalo so systematickým porušovaním práv identifikovaným v prípade sťažovateľky, musí prostredníctvom vhodných legislatívnych alebo iných opatrení zabezpečiť vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku mechanizmus zabezpečujúci spravodlivú rovnováhu medzi záujmami majiteľov domov a všeobecným záujmom spoločnosti v súlade so štandardami ochrany majetkových práv stanovenými Dohovorom.

Verejný ochranca práv, ako už bolo uvedené, sa v tom čase obrátil priamo **na predsedu Národnej rady Slovenskej republiky** a upozornil ho na daný problém. Na základe požiadavky občana – vlastníka bytového domu samostatný návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky verejný ochranca práv nepodal, nakoľko v tejto veci už podal návrh generálny prokurátor Slovenskej republiky. (Ústavný súd dňa 14. novembra 2007 konštatoval, že návrh na pozastavenie účinnosti napadnutých ustanovení právnych predpisov neobsahuje takú konkretizáciu spôsobu ohrozenia označeného základného práva, ani možnosti vzniku nenapraviteľného následku, resp. konkretizáciu priamej príčinnej súvislosti s hrozbou vzniku značnej hospodárskej škody (aj keď deklaruje poškodenie „postihnutých subjektov“), na základe ktorej by bolo možné rozhodnúť o pozastavení ich účinnosti. Na základe tohto záveru ústavný súd nevyhovel návrhu navrhovateľa na pozastavenie účinnosti napadnutých právnych predpisov.)

3.2.3.3 K právnym predpisom upravujúcim odškodnenie

Podnety doručené verejnému ochrancovi práv vo veci odškodnenia podľa **zákona č. 105/2002 Z. z.** o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945 v znení neskorších predpisov a **zákona č. 305/1999 Z. z.** o zmiernení niektorých krívd osobám deportovaným do nacistických koncentračných táborov a zajateckých táborov v znení neskoršieho predpisu, **ale i zákona č. 726/2004 Z. z.** o poskytnutí jednorazového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení neskorších predpisov sa v uplynulom roku okrem namietania dĺžky konania ministerstva vo veci sa týkali aj nespokojnosti s rozhodnutím ministerstva či smerovali už proti rozhodnutiu odvolacieho orgánu. Najčastejšie boli prípady, keď podávatelia podnetu požiadali o odškodnenie, ale nebolo im priznané z dôvodu nesplnenia podmienok na odškodnenie. Jeden z problémov mal aj takúto podobu:

Podávateľka v podnete verejnému ochrancovi práv namietala rozhodnutie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktoré jej nepriznalo odškodnenie podľa zákona č. 105/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945 v znení neskorších predpisov za účasť jej nebohého otca v národnom boji za oslobodenie. Vo veci následne rozhodoval okresný súd a krajský súd. Podľa **zákona č. 105/2002 Z. z. o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945** v znení neskorších predpisov **oprávnenými osobami na poskytnutie jednorazového finančného príspevku sú:** účastníci národného boja za oslobodenie podľa osobitného zákona; príslušníci československej armády v zahraničí podľa osobitného zákona; osoby, ktoré konali vojenskú službu v československej armáde v zahraničí podľa osobitného zákona; osoby, ktoré konali vojenskú službu v spojeneckej armáde podľa osobitného zákona; príslušníci prvej československej armády na Slovensku podľa osobitného zákona, ak im bolo vydané osvedčenie o účasti na národnom boji za oslobodenie alebo majú doklad, ktorý im toto osvedčenie nahrádza. **Zákon sa vzťahuje aj na vdovy a vdovcov po uvedených osobách**, občanov Slovenskej republiky, ktorých manžel alebo manželka buď padli alebo kedykoľvek potom zomreli; rovnako sa tento zákon vzťahuje aj na vdovy a vdovcov, ktorí uzavreli nové manželstvo. Oprávnené osoby musia byť ku dňu účinnosti tohto zákona štátnymi občanmi Slovenskej republiky a musia mať na jej území trvalý pobyt. Z uvedeného vyplýva, že **deti vyššie vymedzených oprávnených osôb**, a teda ani podávateľka podnetu, ako dcéra účastníka národného boja za oslobodenie, **nepatria medzi oprávnené osoby na poskytnutie príspevku podľa zákona č. 105/2002 Z. z.** o poskytnutí jednorazového finančného príspevku príslušníkom československých zahraničných alebo spojeneckých armád, ako aj domáceho odboja v rokoch 1939 - 1945 v znení neskorších predpisov.

Ďalším problémom bolo nepriznanie odškodnenia z dôvodu, že nebola podaná „osobitná žiadosť“ o odškodnenie, ale manželka oprávneného a viacerí deti oprávnenej osoby podali „spoločnú žiadosť“ bez splnomocnení, alebo podal žiadosť len jeden z nich, pričom doložil dedičské rozhodnutie, a tak sa domnieval, že bude „jasné“, že oprávnených osôb je viac.

Verejnému ochrancovi práv sú doručované aj podnety, ktoré sa týkajú žiadostí o odškodnenie a priznanie jednorázového odškodnenia osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác. V týchto prípadoch namietajú podávateľia nečinnosť Ministerstva obrany Slovenskej republiky, ale najmä samotné rozhodovanie a **posudzovanie tzv. „politckej nespoľahlivosti“**. Tento zákon na rozdiel od ostatných „odškodňovacích“ zákonov ustanovuje lehotu na vybavenie žiadosti, a to: „Ministerstvo preskúma žiadosť a rozhodne o nej najneskôr do jedného roka; ak žiadosť vyhovie, písomne oznámi túto skutočnosť oprávnenej osobe. Ministerstvo vyplatí najneskôr do 31. decembra 2007 príspevok oprávnenej osobe, ktorá si uplatnila nárok podľa § 3.“

Podávateľ v podnete žiadal o posúdenie jeho žiadosti o účasť v pomocných technických prácach a odškodnenie i priznanie jednorázového odškodnenia osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác. Oprávnená osoba uvedená v ustanovení § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorázového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení zákona č. 612/2005 Z. z. zároveň so žiadosťou predloží na Ministerstvo obrany Slovenskej republiky doklad o jej zaradení do vojenských táborov nútených prác z dôvodu politickej nespoľahlivosti, ktorý vydá príslušný vojenský archív alebo vojenská registratúra; osoby uvedené v ustanovení § 2 ods. 4 písm. a) až l) tohto zákona so žiadosťou predložia iný hodnoverný úradný doklad o dôvodoch svojho zaradenia do vojenských táborov nútených prác. V tomto prípade **Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, oddelenie vojnových veteránov a vydávania osvedčení, rozhodnutím žiadosť** o poskytnutie jednorázového peňažného príspevku podľa zákona č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorázového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení zákona č. 612/2005 Z. z. **zamietlo** z dôvodu, že **neboli preukázané rozhodujúce skutočnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že ide o oprávnenú osobu podľa ustanovenia § 2 ods. 1, ods. 3 a ods. 4 zákona č. 726/2004 Z. z.** o poskytnutí jednorázového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení zákona č. 612/2005 Z. z.. Proti tomuto rozhodnutiu podávateľ podal rozklad. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky ho listom vyzvalo na zaslanie hodnoverných dokladov, na preukázanie dôvodov z uvedených v ustanovení § 2 ods. 4 zákona č. 726/2004 Z. z. o poskytnutí jednorázového peňažného príspevku osobám zaradeným v rokoch 1948 až 1954 do vojenských táborov nútených prác a pozostalým manželkám po týchto osobách v znení zákona č. 612/2005 Z. z., na základe ktorého bol, resp. mohol byť zaradený do 51. PTP a 51. TP. Minister obrany Slovenskej republiky rozhodnutím zamietol rozklad a potvrdil rozhodnutie Ministerstva obrany Slovenskej republiky, oddelenia pre vydávanie osvedčení. V poučení tohto rozhodnutia sa uvádza, že rozhodnutie je preskúmateľné súdom.

Uvedené problémy opätovne navrhujeme riešiť **novelizáciou zákonov a určením lehoty na vybavenie žiadostí a vyplatenie odškodnenia**, napr. tak ako je to v zákone č. 726/2004 Z. z.. Vhodné by tiež bolo **personálne posilnenie pracovníkov odboru odškodňovania Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za účelom ukončenia vybavovania podaných žiadostí**.

3.2.3.4 Právna úprava hmotnej núdze

Opätovne najmä osobne prichádzajúci občania k verejnému ochrancovi práv namietali **právnú úpravu hmotnej núdze**, z ktorej výšky sa „**nedá vyžiť**“. V poslednej správe verejný

ochranca práv upozornil na **problém hmotnej núdze mnohopočetných rodín, spôsobený nezohľadnením skutočného počtu členov domácnosti (de facto počtu detí, osobitne v rodinách nad 5 detí).**

V minulom roku sa na verejného ochrancu práv obrátili **občania, ktorí poberajú dávky v hmotnej núdzi najmä z dôvodu, že im bola zamietnutá žiadosť o invalidný dôchodok pre nesplnenie obdobia dôchodkového poistenia.** Nakoľko sa ocitli v situácii, že nie sú schopní zabezpečiť si ďalší príjem vlastnou prácou (pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť bol stanovený na viac ako 70 %); sú odkázaní na dávky v hmotnej núdzi. Jej výška im však nezabezpečuje dostatočné krytie ich potrieb. **Takýto občan, ak je sám, poberá dávky v hmotnej núdzi v takej istej výške ako iný občan, ktorý však z dôvodu zdravotného stavu nemá šancu sa vôbec zamestnať, ani nijakým iným spôsobom si zabezpečiť základné životné podmienky, stravu, lieky a pod.** Z poznatkov pri riešení týchto podnetov a aj z osobných stretnutí vyplýva, že títo občania sa ocitajú často v neriešiteľnej situácii, najmä ak nemajú žiadne rodinné či iné zázemie. Bolo by vhodné riešiť ich situáciu iným systémovým krokom.

3.2.3.5 Koncesionárske poplatky

Verejný ochranca práv opäť dáva **do pozornosti konkrétne podnety fyzických a právnických osôb, ktoré právnou úpravu týkajúcu sa platenia koncesionárskych poplatkov, považujú za diskriminačnú.** Na jeden z podnetov, podnet podávateľky, ktorá sama rozhlasový ani televízny prijímač nevlastní a nepoužíva, **upozornil verejný ochranca práv už v roku 2006 Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a tiež Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, šport a mládež, kultúru a médiá.**

V uplynulom roku namietali podávatelia podnetov opakovane najmä to, že súkromná spoločnosť, poverená na základe zmluvy (ktorá je predmetom súdneho konania) vyberaním poplatkov, **od nich vymáha poplatky napriek tomu, že zákonom bol prijatý tzv. „generálny pardon“.**

V súvislosti s prijatím tzv. „zásuvkového zákona“ **verejný ochranca práv očakáva nárast podnetov podávateľov, ktorí, tak ako v minulosti, budú považovať takúto právnou úpravu za diskriminačnú z hľadiska toho, že budú musieť platiť za službu, ktorú si nevyžiadali a ani ju nepoužili.**

3.2.3.6 Úhrada za štúdium a ukončovanie štúdia na súkromných školách

Za nedostatočnú už v minulosti označil verejný ochranca práv právnou úpravu štúdia na súkromných školách, najmä v súvislosti s poskytovaním vzdelávania za úhradu a ukončovaním štúdia v prípade porušovania záväzkovo-právneho vzťahu. Na daný problém upozornil predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, šport a mládež, kultúru a médiá, ako aj ministra školstva Slovenskej republiky.

Podľa zverejnených informácií Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pripravilo v súlade s plánom legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2007 návrh nového zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (je v štádiu ukončeného medzirezortného pripomienkového konania). Tento zákon by mal okrem iných nahradiť zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov. Nový školský zákon, tak ako vyplýva z dôvodovej správy, upravuje princípy, ciele, podmienky, rozsah, obsah, formy a organizáciu výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach, dĺžku a plnenie povinnej školskej dochádzky, stupne vzdelania, prijímanie na výchovu a vzdelávanie, ukončovanie výchovy a vzdelávania, vzdelávacie programy na štátnej a školskej

úrovni, sústavu škôl a školských zariadení, právne postavenie škôl a školských zariadení, práva a povinnosti detí, žiakov a ich zákonných zástupcov a pod.

Napriek tomu, že uvedeným zákonom sa ruší aj Vyhláška MŠV SR č. 280/1994 Z. z. o súkromných školách a jeho ustanovenia sa s určitými výnimkami vzťahujú aj na súkromné školy a súkromné školské zariadenia, zákon neupravuje podrobnejšie problematiku, na ktorú verejný ochranca práv upozornil. Nie je však vylúčené, že uvedená problematika bude predmetom iného všeobecne záväzného predpisu.

3.2.3.7 Platy pedagogických pracovníkov

Opakovane verejný ochranca práv upozorňoval na problém vyplývajúci z novely **zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme**, obsahom ktorej bola okrem iného aj úprava platovej tarify pedagogických zamestnancov. **Podávateľia podnetov ju najmä voči zamestnancom s dlhšou odbornou praxou ako 16 rokov považovali za diskriminujúcu a protiústavnú.** Verejný ochranca práv o veci informoval i predsedu Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien.

Podľa dostupných informácií Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pripravilo v súlade s plánom legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2007 návrh nového zákona o pedagogických zamestnancoch. Postavenie pedagogických zamestnancov v Slovenskej republike v súčasnosti komplexne neupravuje samostatná právna norma. Tak ako vyplýva z dôvodovej správy predkladaného zákona, zákon okrem iného vytvára legislatívne podmienky na zásadné zmeny v systéme odmeňovania pedagogických zamestnancov, ktoré by sa mali uplatniť novým zákonom o verejnej službe, financovaní kontinuálneho vzdelávania, akreditáciou programov kontinuálneho vzdelávania, zavedením nového kreditového a kariérového systému a uplatnením nových princípov hodnotenia na odmeňovanie pedagogických zamestnancov. Rovnako zákon upravuje starostlivosť o pedagogického zamestnanca v oblasti zdravotnej starostlivosti a regenerácie pracovnej sily, sociálnej starostlivosti a platových náležitostí, prevencie pred nárastom agresie a násillia a v oblasti morálneho oceňovania. Účelom zákona v zmysle uvedeného je komplexné riešenie postavenia, profesijného rozvoja kariérneho rastu pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl, školských zariadení a ostatných zariadení, v ktorých sa vykonáva výchova a vzdelávanie v odvetvovej pôsobnosti iných ústredných orgánov štátnej správy a taktiež pedagogických zamestnancov v zariadeniach pre kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov. Je teda zrejmé, že problematika, na ktorú verejný ochranca práv upozornil, bude predmetom úplne novej komplexnej právnej úpravy.

3.3 Ďalšie aktivity pri zvyšovaní vedomia o problematike základných práv a slobôd v Slovenskej republike

Jedným z dôležitých predpokladov efektívneho uplatňovania základných práv a slobôd je **dostatočné právne vedomie spoločnosti, uvedomenie si vlastných práv a ich pochopenie zo strany jednotlivca.** V kontexte cieľov medzinárodných organizácií, zameraných na ochranu ľudských práv, medzi ktoré patrí aj **približovanie významu ľudských práv širokej verejnosti, ako aj podpora výchovy k ľudským právam** Kancelária verejného ochrancu práv zameriava svoju **propagačnú a informačno-vzdelávaciu činnosť** na zvyšovanie právneho vedomia občanov v oblasti možnosti ich vnútroštátnej ochrany i medzinárodnoprávnej ochrany vychádzajúc zo záväzkov Slovenskej republiky.

Vzdelávanie k ľudským právam sa týka všetkých vekových skupín obyvateľstva. V nadväznosti na odborné priority vypracované na základe praktických poznatkov a skúseností verejného ochrancu práv, z priorit Slovenskej republiky, ako aj nadnárodných organizácií v oblasti ochrany ľudských práv, sa pozornosť Kancelárie verejného ochrancu práv zamerala aj v uplynulom roku na **presadzovanie ochrany a dodržiavania práv dieťaťa** najmä pokračovaním cyklu stretnutí verejného ochrancu práv a pracovníkov jeho kancelárie so študentmi pod názvom „**Verejný ochranca práv deťom a mládeži**“. V rámci vzdelávacích aktivít bola pozornosť venovaná špecifikám potrieb detí a mladých dospelých predovšetkým s dôrazom na nutnosť participácie tejto skupiny obyvateľstva na riešení problémov s nimi súvisiacich, vrátane začatia realizácie myšlienky zriadenia siete detských spolupracovníkov verejného ochrancu práv v školách a v ďalších výchovných a vzdelávacích zariadeniach. Kancelária verejného ochrancu práv podporuje potrebu **ratifikácie Európskeho dohovoru o výkone práv detí, Dohovoru o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním a v nadväznosti na zabezpečenie ochrany pred chudobou aj revidovanej Európskej sociálnej charty.** Vo všeobecnosti Kancelária verejného ochrancu práv podporuje potrebu zjednodušenia prístupu detí k informáciám ako aj informovanosť detí o ich právach a povinnostiach zrozumiteľnou formou. Osobitne sa verejný ochranca práv zameral aj na presadzovanie práv **seniorov.** Upriamoval pozornosť na ich práva podľa medzinárodných dokumentov, ale i vnútroštátnych predpisov plne realizovať svoje schopnosti a zaujať dôstojné postavenie v spoločnosti. Táto aktivita vyústila do vypracovania a následnej medializácie tzv. „**pätnástora**“ - **kódexu práv seniorov.** V súvislosti so záväzkami Slovenskej republiky, vyplývajúcimi z ustanovení Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín, Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov a Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Kancelária verejného ochrancu práv realizuje aj aktivity smerujúce k potrebe **odstránenia diskriminácie príslušníkov národnostným menším a etnických skupín v spoločnosti.** V nadväznosti na doterajší výkon pôsobnosti, aktivity z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv zamerané na **ochranu práv osôb, ktorých osobná sloboda bola obmedzená,** rovnako aj na perspektívy činnosti verejného ochrancu práv v druhom funkčnom období Kancelária verejného ochrancu práv vyvíja iniciatívu na podporu ratifikácie Opčného protokolu k Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a zaradeniu verejného ochrancu práv do obligatórneho národného preventívneho mechanizmu.

S cieľom zvyšovania právneho vedomia sa v rámci svojich aktivít **verejný ochranca práv aj v uplynulom roku stretával, besedoval a diskutoval s deťmi, so študentmi a ich pedagógmi, so seniormi a s ďalšími občanmi, osobitne v regiónoch Slovenska.** Kancelária verejného ochrancu práv sa na zvyšovaní právneho vedomia podieľala aj sprístupňovaním informácií z tejto oblasti **prostredníctvom informačných materiálov.** Okrem vydávania a aktualizácie množstva tematicky zameraných informačných materiálov k najrôznejším právnym otázkam Kancelária verejného ochrancu práv začala vydávať a distribuovať **Informačný bulletin verejného ochrancu práv. Štvrt'ročník** bol v roku 2007 zameraný na postavenie a poznatky verejného ochrancu práv pri ochrane základných práv a slobôd v Slovenskej republike za prvých päť rokov jeho činnosti, na práva dieťaťa, práva seniorov a vybrané vnútroštátne a medzinárodné prostriedky ochrany práv a slobôd. Pokračovalo zabezpečenie zvyšovania informovanosti o činnosti verejného ochrancu práv prostredníctvom vydávania **informačných materiálov aj v cudzích jazykoch.** Popri jazykoch národnostných menšín žijúcich v Slovenskej republike, **vo vzťahu ku ktorým sa uplatňujú ratifikované ustanovenia Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov, na základe projektu sprístupňovania činnosti Kancelárie verejného ochrancu práv minoritám,** Kancelária verejného ochrancu práv dopĺňa ponuku o ďalšie inojazyčné informačné materiály. Všetky informačné

materiály, vrátane formuláru na podanie podnetu, sú v **16-tich jazykoch** distribuované po celom Slovensku i v rámci podujatí a aktivít kancelárie. Rovnako sú zverejnené **na webovej stránke verejného ochrancu práv www.vop.gov.sk, ktorej nové spracovanie z obsahového i formálneho hľadiska** rozšírilo informovanosť verejnosti v oblasti ochrany práv a slobôd nielen v Slovenskej republike.

Na zvyšovanie vedomia o právach a slobodách sa každoročne verejný ochranca práv zameriava na **odborných podujatiach organizovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv**. Počas **predsedníctva Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy** verejný ochranca práv a jeho hostia, najvyšší predstavitelia štátu i ombudsmanských inštitúcií zo zahraničia, upozornili na potrebu riešenia mnohých komplexných i čiastkových problémov, týkajúcich sa najmä otázok súvisiacich s ochranou práv dieťaťa pred násilím v rodine, v škole, v médiách, na internete, ako aj v prostredí, kde trávi svoj voľný čas, **na medzinárodnej konferencii „Deti a protispoločenská činnosť“**, ktorú Kancelária verejného ochrancu práv organizovala pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky. Zostavovanie, publikovanie a distribúcia **zborníkov z odborných konferencií**, organizovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv, je jej pravidelnou aktivitou. Verejný ochranca práv aj počas uplynulého roka poukazoval na aktuálne problémy pri ochrane práv a slobôd v Slovenskej republike **prostredníctvom tlačových konferencií a vyhlásení**. Ovplyvňovať formovanie spoločenského vedomia verejnosti sa verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie aktívne snažili aj prostredníctvom médií. Dôležitosť ochrany ľudských práv bola v uplynulom roku obsahom **viac ako 100 mediálnych vystúpení** predstaviteľov Kancelárie verejného ochrancu práv k aktuálnym aj pretrvávajúcim právnym problémom. Kancelária verejného ochrancu práv pravidelne prispieva za účelom zvyšovania právneho vedomia verejnosti odbornými článkami **do týždenníkov Život a Žurnál, dvojtyždenníka Verejná správa a regionálnych denníkov**. Verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie sú **pravidelnými hosťami poradní a živých kontaktných relácií Slovenského rozhlasu**, tiež najmä ranných a regionálnych vysielaní **Slovenskej televízie**, ale informujú aj v hlavných spravodajských reláciách slovenských televízií a tiež prostredníctvom regionálnych televízií. Kancelária verejného ochrancu práv sa podieľa na **odbornej príprave študentov najmä právnických fakúlt** vysokých škôl, sprístupňuje informačné materiály študentom pripravujúcich odborné práce súvisiace s ochranou základných práv a slobôd.

Aktivity Kancelárie verejného ochrancu práv v oblasti zvyšovania právneho vedomia o ochrane práv a slobôd boli v uplynulom roku **aj predmetom spolupráce s mimovládnyimi a inými organizáciami**. Aktívna bola spolupráca s občianskym združením **Fórum pre pomoc starším**, verejný ochranca práv prevzal záštitu a ocenil víťazov ankety **„Senior roka“**. Stála je spolupráca verejného ochrancu práv so Združením miest a obcí Slovenska, vrátane participácie Kancelárie verejného ochrancu práv na vzdelávaní primátorov a starostov. Pokračovala a rozvíjala sa ďalej spolupráca s **Maticou slovenskou, Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, Centrom právnej pomoci, Združením slovenských spotrebiteľov, s predstaviteľmi mimovládnych organizácií** pôsobiacimi v záujme ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím a so zástupcami mimovládnych organizácií podieľajúcich sa na ochrane práv detí. Verejný ochranca práv ocenil tiež deti počas živej prehliadky XIV. ročníka **olympiády tvorivosti detí a mládeže reedukačných domovov, diagnostických centier a liečebnovýchovných sanatórií**, nad ktorou prevzal záštitu. Verejný ochranca práv podporil aj projekt **„W zodpovedne.sk“** zameraný na elimináciu ohrozenia internetom v spolupráci s hlavnými realizátormi projektu - organizáciou „eSlovensko“. Verejný ochranca práv a zástupcovia Kancelárie verejného ochrancu práv informovali o dodržiavaní základných práv a slobôd na desiatkach **odborných podujatí, seminárov a vedeckých konferencií**. Už po štvrtý raz bola Kancelária verejného ochrancu práv aj spoluorganizátorom podujatia z cyklu konferencií a seminárov **„Dieťa v ohrození“** s hlavným organizátorom konferencie Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie.

Priblíženie činnosti verejného ochrancu práv širokej verejnosti, ako aj zvyšovanie právneho vedomia občanov, je rovnako predmetom podujatí, ktoré organizuje Kancelária verejného ochrancu práv **pri príležitosti medzinárodných dní už pravidelne vo forme „otvorených dverí“**. Pri príležitosti **Medzinárodného dňa detí** dňa 1. júna 2007 Kancelária verejného ochrancu práv už po štvrtý raz predĺžila úradné hodiny až do 18.00 hod. Verejný ochranca práv počas tohto dňa o ochrane a uplatňovaní práv detí diskutoval s viac ako 200 žiakmi a študentmi. Právnicki kancelárie poskytovali bezplatné právne usmernenia všetkým, ktorí hľadali pomoc aj vo veciach týkajúcich sa rodinného práva a ochrany práv dieťaťa počas predĺžených úradných hodín. S veľkým ohlasom verejnosti sa stretol aj v poradí **piaty „Deň otvorených dverí“** v Kancelárii verejného ochrancu práv. Po prvý raz sa uskutočnil mimo jeho bratislavského sídla – v Žiline, ktorá patrí k najvyťaženejším spomedzi 11-tich regionálnych pracovísk verejného ochrancu práv na Slovensku. Od ôsmej do osemnástej využilo možnosť stretnúť sa osobne s verejným ochrancom práv a právnikmi jeho kancelárie takmer 90 občanov nielen zo Žiliny a okolia, ale aj zo vzdialenejších častí aj východného Slovenska.

K aktivitám Kancelárie verejného ochrancu práv, na ktoré nemožno zabúdať, patrí aj **informovanie verejnosti podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov** (zákon o slobode informácií). Snaha Kancelárie verejného ochrancu práv pomôcť občanom pri riešení ich problémov aj nad rámec zákonom ustanovených povinností bola ocenená aj v rámci súťaže „INFOčin 2007“, ktorá hodnotí verejné nominácie, týkajúce sa uplatňovania zákona o slobode informácií v dvoch kategóriách: Priateľský INFOčin a Nepriateľský INFOčin roka. V rámci hodnotenia nominácií na ocenenie za INFOčin roka 2007 bola Kancelária verejného ochrancu práv nominovaná a následne získala 3. miesto v kategórii Priateľský INFOčin 2007.

3.4 Návrh opatrení

Preskúvanie podnetov fyzických osôb a právnických osôb, osobné stretávanie sa s občanmi a ich problémami, aplikácia právneho poriadku v každodennom živote je **mimoriadnym zdrojom poznatkov nielen pre verejného ochrancu práv, ale aj pre ďalšie orgány štátu**. Preto opatrením na nápravu verejným ochrancom práv zistených nedostatkov je aj do budúcnosti jeho iniciatívna činnosť pri **signalizácii nedostatkov právneho poriadku** rezortným ministrom, vláde Slovenskej republiky a príslušným výborom Národnej rady Slovenskej republiky s dôrazom na základný princíp právneho štátu, aby **všetky právne predpisy boli v súlade s ustanoveniami Ústavy Slovenskej republiky**, tiež aby všeobecne záväzné právne predpisy boli **právnymi normami náležitej kvality nezabúdajúc na ich spravodlivý aspekt**. Prioritou verejného ochrancu práv naďalej ostáva podieľanie sa na **zvyšovaní vedomia spoločnosti o problematike všetkých práv a slobôd v Slovenskej republike** s osobitným dôrazom na ochranu práv detí, seniorov a marginalizovaných skupín obyvateľstva prostredníctvom rozširovania ponuky **tematicky zameraných informačných materiálov, odborných podujatí a právne usmerňovanie, osobitne v regiónoch Slovenska**. V tejto súvislosti podporujeme systémové rozšírenie poskytovania právnej pomoci podľa osobitného zákona aj **v oblasti sociálnej a v správnom konaní**.

4. Medzinárodná spolupráca

4.1 Aktivity v oblasti medzinárodnej spolupráce

Verejný ochranca práv podporuje princíp čo najširšej **koordinácie stratégií na medzinárodnej úrovni**, ktorý rozhodujúcim spôsobom prispieva k zefektívňovaniu deklarácie a ochrany ľudských práv a základných slobôd. **Spoločná zodpovednosť a partnerstvo, prijatie a realizácia spoločných záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov významne ovplyvňujú zlepšenie života jednotlivca na celom svete.** Osobitný prínos prináša **subregionálna spolupráca medzi partnerskými inštitúciami susedných krajín**, ktorá sa na úrovni ombudsmanských úradov plne rozvinula pri vybavovaní podnetov občanov s medzinárodným dosahom. Aj v uplynulom roku sa prehlbila **aktívna spolupráca a koordinovanie spoločného postupu v rámci Európskej únie i medzinárodnej ombudsmanskej inštitúcie**. Boli nadviazané ďalšie kontakty, prebehla výmena skúseností s ombudsmanskými inštitúciami v rámci Európskej únie i novovzniknutými ombudsmanskými inštitúciami. Mnohopočetné boli aktivity súvisiace s účasťou verejného ochrancu práv a zástupcov Kancelárie verejného ochrancu práv na medzinárodných konferenciách, seminároch a okrúhlych stoloch venovaných téme ochrany práv a slobôd.

V rámci **spolupráce s partnerskými ombudsmanskými inštitúciami** okrem pravidelnej spolupráce s verejným ochrancom práv **Českej republiky i Maďarskej republiky**, došlo tiež k výmene poznatkov so **švédskym ombudsmanom** pre rovnosť príležitostí, ako aj členkou predsedníctva Štokholmskej krajskej rady so zodpovednosťou za rovnoprávnosť pohlaví, s **ombudsmanom Vojvodiny** a jeho zástupcami pre otázky rodovej rovnosti a práva detí i s **delegáciou kórejského ombudsmana**.

Činnosť verejného ochrancu práv ocenil v nadväznosti na znovuzvolenie Pavla Kandráča do funkcie verejného ochrancu práv i **Európsky ombudsman Nikiforos Diamandouros**. Aktívna spolupráca s jeho úradom pokračovala aj formou spolupráce prostredníctvom siete styčných úradníkov (Liaison officers). Novým impulzom v rozvíjaní vzájomnej spolupráce s úradom Európskeho ombudsmana a v širšom kontexte s ombudsmanmi iných členských štátov Európskej únie (resp. Európskeho hospodárskeho priestoru) bol v poradí už šiesty **seminár ombudsmanov členských a kandidátskych krajín Európskej únie** v októbri 2007 v Štrasburgu. Podujatie, ktoré v pravidelných dvojročných intervaloch organizuje úrad Európskeho ombudsmana vždy v spolupráci s niektorým národným ombudsmanom členského štátu Európskej únie, slúži nielen na vzájomnú výmenu skúseností, ale je aj expertným diskusným fórom o problémoch, ktoré presahujú národnú úroveň a nadobúdajú európsky rozmer (napr. téma migrácie, problematika rómskej menšiny). Témou šiesteho seminára, na organizácii ktorého sa podieľal francúzsky ombudsman, bolo **„Prehodnotenie dobrej administratívy v Európskej únii“**. Účastníci prijali **„Vyhlásenie siete európskych ombudsmanov“**, ktoré má priblížiť prácu siete európskych ombudsmanov verejnosti s dôrazom na aplikáciu európskeho práva (príloha č. 1 tejto správy).

Tradičným podujatím úradu **Európskeho ombudsmana a Komisarára Rady Európy pre ľudské práva** bol spoločne organizovaný v poradí už desiateho okrúhly stôl v Aténach za účasti nielen ombudsmanov, ale aj širšieho okruhu národných inštitúcií na ochranu ľudských práv. Hlavnou témou rokovania bola implementácia dokumentov o ľudských právach do vnútroštátnych úprav a realizácia zákonnosti v Európe, kooperácia medzi ombudsmanmi, národnými inštitúciami na ochranu ľudských práv a Komisarárom Rady Európy pre ľudské práva.

Aktivity verejného ochrancu práv a jeho kancelárie, realizované vo vzťahu k **Rade Európy**, nadobudli počas **predsedníctva Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy** v období od novembra 2007 do mája 2008 nový význam a vážnosť. V záujme pozitívnej prezentácie Slovenska si vyžiadali dôslednú koordináciu s inými aktivitami na pôde Rady Európy. Kancelária verejného ochrancu práv ju zabezpečovala prostredníctvom nominovaného zástupcu v Koordinačnom výbore pre predsedníctvo Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy pri Ministerstve zahraničných vecí Slovenskej republiky. V období, ktoré predchádzalo prevzatiu predsedníctva vo Výbore ministrov Rady Európy, sa Kancelária verejného ochrancu práv podieľala na formulovaní priorít slovenského predsedníctva a pravidelne sa prostredníctvom svojho zástupcu zúčastňovala na zasadaniach koordinačného výboru.

Osobitne významná bola v roku 2007 **spolupráca s úradom Komiséra Rady Európy pre ľudské práva Thomasom Hammarbergom**. Jej zintenzívnenie súviselo s potrebou **efektívnejšej kontroly dodržiavania ľudských práv a implementácie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dokumentov** („repatriácia“ ochrany ľudských práv na národnú úroveň – nakoľko v súlade s princípom subsidiarity sú primárne národné vlády povinné dbať o zachovávanie ľudských práv) a potrebou riešiť súčasný stav preťaženia Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu. V záujme dosiahnutia týchto cieľov inicioval Komisar Rady Európy pre ľudské práva vytvorenie **neformálnej komunikačnej siete medzi národnými inštitúciami na ochranu ľudských práv**. Formovanie siete sa začalo v novembri 2007 stretnutím nominovaných kontaktných zástupcov v Štrasburgu. Na výsledky stretnutia nadväzuje v nasledujúcich dvoch rokoch **„Peer Project“ (Projekt technickej spolupráce na roky 2008 a 2009)**. **Verejný ochranca práv získal v závere roka 2007 pozíciu pozorovateľa (počet pozorovateľských miest bol obmedzený) v „Pilotnom projekte spolupráce národných ľudskoprávných inštitúcií s úradom Komiséra Rady Európy pre ľudské práva v oblasti dohľadu nad výkonom súdnych rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva“, ktorý bude realizovaný aj v priebehu roka 2008**. Pozícia Slovenskej republiky ako predsedajúcej krajiny vo Výbore ministrov Rady Európy je vo vzťahu k rozvíjajúcej sa spolupráci verejného ochrancu práv s Komisarom Rady Európy pre ľudské práva v oblasti dohľadu nad výkonom súdnych rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva zo strany ombudsmanských inštitúcií osobitne významná, nakoľko úlohy dohľadu nad výkonom súdnych rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva plní v štruktúre orgánov Rady Európy práve Výbor ministrov Rady Európy.

Aktivity Kancelárie verejného ochrancu práv vo vzťahu k **Medzinárodnému ombudsmanskému inštitútu (IOI)** bezprostredne súviseli s pokračujúcou inštitucionálnou reformou tejto medzinárodnej organizácie. Prvé návrhy týkajúce sa požiadaviek kladených na nové sídlo IOI a Sekretariát IOI, prerokované v novembri 2007 počas stretnutia vedenia výboru IOI v Sydney, boli zaslané členom IOI v decembri 2007 spolu s výzvou na predloženie ponuky „hostovať“ nové sídlo IOI. Hodnotiaci výbor ustanovený počas stretnutia vedenia výboru IOI v Sydney zostavil tiež časový plán vyhodnocovania ponúk „hostovať“ nové sídlo IOI. Ukončí ho hlasovanie členov počas svetovej konferencie IOI v Štokholme v júni 2009. Nakoľko **výzva „hostovať“ nové sídlo organizácie** ombudsmanskou inštitúciou predpokladá aktívnu podporu zo strany vlády hostujúceho štátu, verejný ochranca práv o výzve vedenia IOI informoval podpredsedu vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny.

V uplynulom roku pokračovala aj aktívna spolupráca s **Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe**. Jej výsledkom je aj osobitná Dohoda o spolupráci verejného ochrancu práv s ombudsmankou v Uzbekistane. Potreba zjednotenia azylovej politiky v rámci európskeho spoločenstva bola témou stretnutia verejného ochrancu práv s vedúcim Regionálneho úradu Vysokého komisára **Organizácie spojených národov pre utečencov (UNHCR)**

pre Maďarsko, Poľsko, Slovensko, Bulharsko, Rumunsko a Slovinsko v Budapešti a s vedúcim Úradu Vysokého komisára OSN pre utečencov na Slovensku.

Kancelária verejného ochrancu práv vyvíja aktivity pri **vyhodnocovaní záverov publikovaných hodnotení a súvisiacich odporúčaní pre Slovenskú republiku v oblasti ochrany ľudských práv zmluvnými monitorovacími orgánmi OSN, orgánmi Rady Európy a Európskej únie. Výbor OSN pre ľudské práva ocenil pred Výborom OSN pre práva dieťaťa (CRC) v máji 2007 úsilie verejného ochrancu práv v oblasti ochrany práv detí.** Naďalej však odporučil, aby Slovenská republika urýchlila vytvorenie nezávislého mechanizmu s mandátom prijímať a preskúmavať sťažnosti od detí alebo v mene detí o porušeníach ich práv. Mal by fungovať v koordinácii s ostatnými relevantnými orgánmi na monitorovanie implementácie Dohovoru o právach dieťaťa v súlade s Parížskymi zásadami. V nadväznosti na uvedené závery verejný ochranca práv verejne pripomenul, že jeho mandát umožňuje prijímať aj sťažnosti priamo od detí a nebráni sa ani ďalšiemu rozšíreniu svojej pôsobnosti a právomocí. S cieľom využiť skúsenosti špecializovaných inštitúcií ochrany práv detí (spravidla označovaných ako „detský ombudsman“) a aktívne sa zapojiť do koordinovaných aktivít zameraných na ochranu práv detí a monitorovanie implementácie Dohovoru OSN o právach detí podal verejný ochranca práv v auguste 2007 prihlášku **do ENOC - Európskej siete detských ombudsmanov**, ktorú v súčasnosti posudzuje výbor a členovia ENOC.

Kancelária verejného ochrancu práv v súvislosti s pripomínaním **významných medzinárodných dní**, najmä Medzinárodného dňa detí, Medzinárodného dňa starších a Medzinárodného dňa ľudských práv usporiadala viacero podujatí pre širokú verejnosť. Pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv v spolupráci so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva organizovala slávnostné zhromaždenie pod názvom **„Medzinárodná ochrana ľudských práv a Slovenská republika“**. Cieľom slávnostného zhromaždenia bolo zhodnotiť doterajších snahy a postupy Slovenska pri zabezpečovaní všeobecného a účinného uznávania i dodržiavania práv a slobôd a vyzvať na ratifikáciu tých medzinárodnoprávných dokumentov, ktoré Slovenská republika síce podpísala, ale doteraz neratifikovala.

Počas uplynulého roka Kancelária verejného ochrancu práv zabezpečila spracovanie **podkladov pre viaceré národné a medzinárodné orgány a organizácie, zaoberajúce sa problematikou ochrany ľudských práv a základných slobôd** (napr. pre kandidatúru Slovenskej republiky do Rady OSN pre ľudské práva, správu pre Agentúru pre ľudské práva v oblasti zbierania dát „Data collection report“), participovala na príprave periodických správ za Slovenskú republiku k implementácii medzinárodných dohovorov (napr. k Európskej charte regionálnych a menšinových jazykov, k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien - CEDAW), ale poskytovala informácie i fyzickým osobám.

4.2 Návrh opatrení

V rámci návrhov opatrení v oblasti medzinárodnej spolupráce verejný ochranca práv potvrdzuje svoju účasť na aktivitách Slovenskej republiky v prospech pokračovania a posilnenia spolupráce, koordinovania spoločného postupu a úsilia v celej Európe v oblasti ochrany ľudských práv a základných slobôd. Aktivity Kancelárie verejného ochrancu práv v oblasti medzinárodnej spolupráce v nadchádzajúcom roku budú konkretizované v **súvislosti s predsedníctvom Slovenskej republiky vo Výbore ministrov Rady Európy, s rozvíjaním spolupráce s Komisárom Rady Európy pre ľudské práva, s Vysokou komisárkou OSN pre ľudské práva, s úradom Európskeho ombudsmana, s partnerskými ombudsmanskými inštitúciami a s ďalšími inštitúciami, pôsobiacimi v oblasti ochrany základných práv a slobôd, osobitne IOI, OBSE, OSCE/ODIHR (Úradom pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE),**

UNHCR, UNICEF, FRA (Agentúrou Európskej únie pre základné práva) i mimovládnyimi organizáciami. Súčasťou **plánu ďalšej činnosti** v rámci dlhodobých aktivít sú zámery na splnenie akreditačných kritérií na členstvo verejného ochranca práv v sieti národných inštitúcií na ochranu ľudských práv (NHRI – National Human Rights Institutions) a v Európskej sieti ombudsmanov pre deti (ENOC). Plán zahŕňa aj aktivity spojené s **vyhodnocovaním záverov publikovaných hodnotení a súvisiacich odporúčaní pre Slovenskú republiku v oblasti ochrany ľudských práv zmluvnými monitorovacími orgánmi OSN, orgánmi Rady Európy, Európskej únie a mimovládnyimi organizáciami, osobitne vo vzťahu k implementácii Dohovoru o právach dieťaťa pred Výborom OSN pre práva dieťaťa (CRC).** Kancelária verejného ochranca práv bude vo svojej činnosti prihliadať i na závery **štúdie OSN o násilí voči deťom (tzv. Pinierova správa)** a bude sa zaoberať za úplný zákaz násilia na deťoch. V priebehu roka bude Kancelária verejného ochranca práv sledovať prípravu **súboru usmernení Európskej únie o právach dieťaťa.** Týkajú sa otázok, ktoré sú pre členské štáty EÚ osobitne dôležité: trest smrti (prijaté v roku 1998); mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (2001); dialógy o ľudských právach (2001); deti v ozbrojených konfliktoch (2003) a obhajcovia ľudských práv (prijaté v roku 2004). Kancelária bude presadzovať **aktívne európske občianstvo mladých ľudí.** Využije tiež možnosť zapojiť sa do **siete CRIN (Child Rights Information Network),** globálnej informačnej siete o právach detí, ktorá od roku 1995 združuje viac než 1800 organizácií vo vyše 140 krajinách sveta. Podobne sa budú aktivity Kancelárie verejného ochranca práv zameriavať na sledovanie naplnenia odporúčaní obsiahnutých v poradí už v druhom posudku **Poradného výboru pre Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín.** Kancelária verejného ochranca práv zameria svoje aktivity i na získanie informácií o prebiehajúcom monitoringu a aktívne sa zapojí do tretieho monitorovacieho cyklu, osobitne vo vzťahu k rómskej menšine. Aj v tomto roku chce Kancelária verejného ochranca práv aktívne podporovať ďalšie odstraňovanie prekážok v prístupe k jednotlivým právam osôb so zdravotným postihnutím a bude sa usilovať o začlenenie problematiky postihnutých osôb do oblastí, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú ľudí so zdravotným postihnutím.

Verejný ochranca práv a jeho kancelária podporujú **ratifikácie medzinárodných dokumentov súvisiacich s ochranou ľudských práv a základných slobôd vo vzťahu k Európskej únii najmä** Lisabonskej zmluvy, Charty základných práv, **vo vzťahu k Organizácii spojených národov** Opčného protokolu k Medzinárodnému dohovoru na zabránenie mučenia a iného krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (OPCAT), Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, Dohovoru o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím. **Vo vzťahu k Rade Európy** odporúča ratifikáciu Európskeho dohovoru o výkone práv dieťaťa, Dohovoru o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, revidovanej Európskej sociálnej charty, Dodatočného protokolu k Európskej sociálnej charte zakladajúci systém kolektívnych sťažností, Protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európskeho dohovoru o odškodňovaní obetí násilných trestných činov.

5. Kancelária verejného ochrancu práv

5.1 Personálne zabezpečenie kancelárie

Kancelária verejného ochrancu práv plní úlohy spojené s **odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv**. Efektívny výkon zverených úloh, často vo **vysokej kumulácii funkcií kladie vysoké nároky na zamestnancov, na ich odborné i ľudské kvality**, ale aj na zabezpečenie starostlivosti o nich, o ich vzdelávanie a stabilizáciu jednotlivých pracovných pozícií.

Počet zamestnancov Kancelárie bol upravený v prílohe k listu Ministerstva financií Slovenskej republiky zo dňa 19. apríla 2002, kde v bode II Výdavky kapitoly spolu bod A.1 bolo stanovených **41 zamestnancov**. Uvedený stav nebol do súčasnej doby upravovaný. Z počtu 40 zamestnancov (stav bez verejného ochrancu práv, ktorý je ústavným činiteľom voleným Národnou radou Slovenskej republiky) je **28 zamestnancov v štátnej službe a 12 zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme**.

K 31. decembru 2007 zamestnávala Kancelária verejného ochrancu práv **35 zamestnancov (stav uvádzaný bez verejného ochrancu práv), z toho 25 v štátnej službe a 10 zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme**. Podiel zamestnávanych žien tvorí **63 %**. Vzdelanostná štruktúra priamo závisí od podielu pracovníkov **právnych odborov priamo zabezpečujúcich úlohy spojené s vecnou pôsobnosťou** verejného ochrancu práv, ktorí tvoria podstatnú časť personálneho obsadenia, a to **60 %**. Z celkového počtu zamestnancov malo **vysokoškolské vzdelanie 83 % zamestnancov, z toho 59 % žien**, ostatní zamestnanci mali **úplné stredoškolské vzdelanie a tvorili 17 % kolektívu, z toho bolo 67 % žien**. Z hľadiska vekovej štruktúry tvorili **60 % zamestnanci vo veku do 35 rokov, 20 % zamestnanci vo veku od 36 do 50 rokov a 20 % zamestnanci vo veku 50 až 60 rokov**. Podiel **riadiacich zamestnancov bol 17 %** z celkového počtu zamestnancov kancelárie.

Podrobne prepracovaná organizácia práce, ale najmä výber vhodných kandidátov na prácu s ľuďmi a ich osobnostné kvality priamo ovplyvňujú profesionálnu úroveň výkonu zverených činností. Integrálnou súčasťou riadenia ľudských zdrojov je aj **zabezpečenie neustáleho vzdelávania**, a to nielen v oblasti **odborných právnych znalostí**, ale s ohľadom na charakter činnosti verejného ochrancu práv aj sociálnych zručností, **zameraných najmä na komunikatívnosť, empatiu, ale aj zvládanie pracovnej záťaž**e. S ohľadom na **vysoké nároky na odbornosť a profesionalitu zamestnancov** je preto výberu nových zamestnancov, ale aj ich ďalšiemu vzdelávaniu venovaná zvýšená pozornosť.

Záujem o prácu v Kancelárii verejného ochrancu práv prejavujú aj **poslucháči vysokých škôl, najmä právnických fakúlt**. Kancelária verejného ochrancu práv ponúka **možnosť absolvovania mesačnej odbornej stáže**, zameranej na získanie znalostí z oblasti ochrany a dodržiavania základných práv a slobôd, ako aj praktických poznatkov z činnosti verejného ochrancu práv študentom práva, nakoľko predpokladom reálneho výkonu činností, súvisiacich s pôsobnosťou verejného ochrancu práv, je vyššia miera znalosti právnych predpisov Slovenskej republiky, ale aj medzinárodných dokumentov. Napriek uvedenému sa v rámci kapacitných možností snaží kancelária vyjsť v ústrety aj poslucháčom iných ako právnických fakúlt, za predpokladu reálneho využitia odborného zamerania štúdia. Týmto záujemcom ponúkame možnosť návštevy sídla kancelárie v Bratislave, kde sú im poskytnuté informácie o ochrane základných práv a slobôd z pohľadu verejného ochrancu práv a činnosti jeho kancelárie, prípadne prax, súvisiacu so štúdiom dokumentov a materiálov z knižničného fondu Kancelárie verejného ochrancu práv, okrem podnetov vybavovaných verejným ochrancom práv, na ktoré sa vzťahujú opatrenia kancelárie zabezpečujúce ochranu osobných údajov podávateľov podnetov a dotknutých osôb.

5.2 Rozpočet a sídlo kancelárie

Kancelária verejného ochrancu práv v roku 2007 hospodárila s rozpočtovými prostriedkami v celkovej výške **35 681 tis. Sk**. V súvislosti s prípravou rozpočtu na rok 2007 bolo v septembri 2006 Kancelárii verejného ochrancu práv z Ministerstva financií Slovenskej republiky oznámené zníženie výdavkov v návrhu rozpočtu Kancelárie verejného ochrancu práv o sumu 1 500 tis. Sk v súvislosti s prípravou návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2007 – 2009. Po jeho schválení a po odpočítaní výdavkov na mzdy a ostatné osobné vyrovnania, poistného a príspevku do poisťovní, Kancelárii verejného ochrancu práv v roku 2007 zostalo podľa schváleného rozpočtu na kategóriu „630 - Tovary a služby“ **o približne 1 300 tis. Sk menej** než v roku 2006. Nakoľko neustále rastú náklady, súvisiace s bežnou prevádzkou Kancelárie verejného ochrancu práv (náklady na úhradu za poštovné, telekomunikačné služby, cestovné náhrady, dopravné náklady, kancelárske potreby atď.), **uvedené prostriedky neboli dostačujúce**. Kancelárii verejného ochrancu práv sa podarilo zabezpečiť jej činnosť bez obmedzení po **zмене splatnosti fakturácie za nájom a služby spojené s nájmom** od marca 2007 preddavkovo na štvrtročne pozadu. Z čerpaného rozpočtu tvorili **bežné výdavky** 98,6 % a **kapitálové výdavky** 1,4 %. **Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania** tvorili 49,2 % celkových vyčerpaných bežných výdavkov, poistné a príspevok do poisťovní 14,6 %, tovary a služby 35,9 % a bežné transfery 0,3 %. Kancelária verejného ochrancu práv použila kapitálové výdavky najmä na obstaranie výpočtovej techniky, zálohovacieho systému a softvéru. Bežné transfery boli použité na nemocenské dávky, odchodné a členský príspevok Kancelárie verejného ochrancu práv v Medzinárodnej inštitúcii ombudsmanov (IOI).

Opakovane aj v roku 2007 **sťažovala a spomalovala činnosť Kancelárie verejného ochrancu práv** legislatívna zmena, ktorou bola s účinnosťou od 1. januára 2005 zrušená samostatná kapitola štátneho rozpočtu Kancelárie verejného ochrancu práv. Zabezpečenie jej nákladov sa od uvedeného dátumu uskutočňuje cez kapitolu **Všeobecná pokladničná správa**. Kancelárie verejného ochrancu práv **nemohla počas roka samostatne upravovať svoj rozpočet** napriek skutočnosti, že **nešlo o zásahy do štruktúry schváleného štátneho rozpočtu a o záväzné ukazovatele štátneho rozpočtu**. **Všetky finančné operácie podliehali schváleniu Ministerstvom financií Slovenskej republiky**. Na základe neustálych upozornení Kancelárie verejného ochrancu práv od roku 2005 **o zásahu do nezávislého ústavného postavenia verejného ochrancu práv** a na základe príslubu zo strany Ministerstva financií Slovenskej republiky došlo k čiastočnej zmene zákonom, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy s účinnosťou od 1. januára 2008, podľa ktorého o presunoch rozpočtových prostriedkov v rámci rozpočtu organizácie, ktorej príjmy a výdavky sú súčasťou rozpočtu kapitoly Všeobecná pokladničná správa, zabezpečí také presuny rozpočtových prostriedkov vedúci tejto organizácie.

Osobitne vzhľadom na podstatný podiel prevádzkových výdavkov na tovary a služby **za nájom a služby spojené s nájmom** sa verejný ochranca práv aj v roku 2007 zasadzoval **o získanie kancelárskych priestorov vo vlastníctve štátu**. V spolupráci s **výkonnou riaditeľkou Slovenského národného strediska a riaditeľkou Centra právnej pomoci**, upozornili **Dislokačnú komisiu pre umiestňovanie štátnych orgánov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky** na negatíva čerpania finančných prostriedkov štátu na úhradu za prenájom kancelárskych priestorov uvedených inštitúcií súkromným osobám a následnú prekážku na efektívnejšie a hospodárnejšie využitie uvedených prostriedkov. Žiadali umiestnenie spomínaných inštitúcií, ktoré **každodenne poskytujú služby** fyzickým osobám a právnickým osobám, v kancelárskych priestoroch vo vlastníctve štátu **s dôrazom na dostupnosť orgánov a inštitúcií štátu**, tiež navrhli, vzhľadom na uľahčenie prístupu občanov k inštitúciám ochrany práv, ich umiestnenie v spoločných priestoroch. **Všetky žiadosti naďalej zostávajú bez odpovede**. Podľa poskytnutých informácií Dislokačná komisia pre umiestňovanie štátnych orgánov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky už nevykonáva svoju činnosť.

5.3 Návrh opatrení

Slovenská republika ako plnoprávny člen Európskej únie by mala zabezpečiť dôstojnú **reprezentáciu** orgánov ochrany ústavných práv a najmä **ich dostupnosť**, vrátane **bezbariérovosti**, všetkým jednotlivcom. Tiež **zabezpečenie nezávislosti**, vrátane samostatného hospodárenia s rozpočtom, schváleným Národnou radou Slovenskej republiky, by malo byť v právnom štáte samozrejmosťou.

„Vyhlásenie siete európskych ombudsmanov“,
prijaté na šiestom seminári národných ombudsmanov členských štátov Európskej únie
a kandidátskych krajín v Štrasburgu (14. – 16. októbra 2007).

Aj v nadväznosti na „Princípy dobrej správy“ vypracované verejným ochrancom práv, ktoré tvorili prílohu č. 1 správy o činnosti za uplynulý rok, prílohu tejto správy o činnosti tvorí **Vyhlásenie prijaté na šiestom seminári národných ombudsmánov členských štátov EÚ a kandidátskych krajín v Štrasburgu 14. - 16. októbra 2007**, ktorého cieľom je priblížiť prácu siete európskych ombudsmánov verejnosti s dôrazom na aplikáciu európskeho práva:

„Cieľom Vyhlásenia je zdôrazniť často prehliadanú skutočnosť, že ombudsmáni sa pri svojej práci neobmedzujú len na uplatňovanie právnych predpisov prijatých na vnútroštátnej úrovni, ale primerane zohľadňujú i normy európskeho práva. Oboznámením verejnosti s európskym rozmerom práce ombudsmánov sa sleduje tiež lepšia informovanosť o výhodách, ktoré pre jednotlivcov z členstva v Európskej únii vyplývajú. Text Vyhlásenia je dostupný vo všetkých oficiálnych jazykoch Európskej únie, pričom jeho obsah bude na základe vzájomnej dohody účastníkov pravidelne revidovaný.“

Európska sieť ombudsmánov

Vyhlásenie prijaté na šiestom seminári národných ombudsmánov členských štátov EÚ a kandidátskych krajín v Štrasburgu 14. – 16. októbra 2007

Európska sieť ombudsmánov pripravila toto vyhlásenie, aby priblížila dimenziu Európskej únie v práci ombudsmánov a objasnila služby poskytované ľuďom, ktorí sa sťažujú na problémy v rámci pôsobnosti práva EÚ. Národní a regionálni ombudsmáni výrazne prispievajú k zabezpečeniu toho, aby občania a obyvatelia EÚ poznali a uplatňovali svoje práva. Spolu s Európskym ombudsmanom tvoria Európsku sieť ombudsmánov.

Európska sieť ombudsmánov spája, na princípe dobrovoľnosti, národných a regionálnych ombudsmánov a podobné orgány členských štátov Európskej únie a národných ombudsmánov kandidátskych krajín a Islandu a Nórska, ako aj Európskeho ombudsmána a Výbor Európskeho parlamentu pre petície. V Nemecku plnia podobnú funkciu ako ombudsmáni výbory pre petície na národnej a regionálnej úrovni. Sú súčasťou siete.

Právo a politika EÚ majú čoraz väčší vplyv na každodenný život občanov a obyvateľov členských štátov. Vo väčšine prípadov ich vykonávajú orgány verejnej správy členských štátov. Národní a regionálni ombudsmáni sa zaoberajú sťažnosťami proti orgánom verejnej správy členských štátov vrátane sťažností, ktoré sa vzťahujú na aktivity v rámci pôsobnosti práva EÚ. Európsky ombudsman dozerá na inštitúcie EÚ, ako je napr. Európska komisia.

Príslušný národný a regionálny ombudsman sa zaoberá sťažnosťami proti orgánom verejnej správy členského štátu, vrátane sťažností, ktoré sa vzťahujú na aktivity, ktoré spadajú do rámca pôsobnosti práva EÚ. Európsky ombudsman vyšetruje sťažnosti proti inštitúciám a orgánom Európskej únie.

Hoci sa právomoc a zodpovednosti jednotlivých ombudsmánov v sieti podstatne odlišujú, ich cieľom je poskytnúť verejnosti službu, ktorá je nestranná, efektívna a spravodlivá. V rámci svojich mandátov podporujú zásady, na ktorých je založená Európska únia.

Únia je založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, ktoré sú spoločné členským štátom (Zmluva o Európskej únii, článok 6 ods. 1).

Jednou z najdôležitejších činností siete je výmena informácií o práve EÚ a najlepších skúsenostiach s cieľom ponúknuť verejnosti čo možno najlepšiu službu. Národní a regionálni ombudsmáni zapojení do siete môžu požiadať Európskeho ombudsmana o písomné odpovede na otázky týkajúce sa práva EÚ a jeho interpretácie vrátane otázok, ktoré vyvstávajú počas riešenia špecifických prípadov.

Úloha a účel ombudsmánov

Ombudsmáni zapojení do siete sú nezávislé a nestranné osoby ustanovené na základe ústavy alebo zákona, ktoré sa zaoberajú sťažnosťami proti orgánom verejnej správy.

V prípade každej sťažnosti sa snažia o primeraný výsledok. Ombudsman môže po vyšetrení sťažnosti a potvrdení jej oprávnenosti kritizovať situáciu a vyjadriť názor, ako by sa mal prípad riadne vyriešiť. V mnohých krajinách môže ombudsman navrhovať aj nápravu, ktorou môže byť napr. preskúmanie rozhodnutia, poskytnutie ospravedlnenia alebo finančnej kompenzácie. Niektorí ombudsmáni sa môžu pokúsiť o zmierne riešenie sťažnosti.

Sťažovateľ si niekedy môže vybrať medzi ombudsmanom a súdom. Ombudsman však zvyčajne nemôže riešiť sťažnosť, ktorú rieši alebo riešil súd. Na rozdiel od súdu nemôže prijímať právne záväzné rozhodnutia, ale orgány verejnej správy zvyčajne dodržiavajú jeho odporúčania. Ak tak neurobia, ombudsman môže napr. informovať parlament a na daný prípad tak upriamiť pozornosť politikov a verejnosti.

Ombudsmáni zároveň s riešením sťažností aktívne pracujú na zvyšovaní kvality verejnej správy a verejných služieb. Podporujú dobrú správu a dodržiavanie práv, navrhujú vhodné riešenia systémových problémov, šíria najlepšie skúsenosti a podporujú kultúru ústretovosti. Ombudsmáni povzbudzujú orgány verejnej správy, aby na sťažnosti nazerali ako na možnosti efektívnej komunikácie so sťažovateľom a riešenia všetkých nedostatkov v ich službách. Preto väčšina ombudsmánov nevyšetruje sťažnosť, ak orgán, proti ktorému je podaná sťažnosť, nedostal najprv primeranú príležitosť vyriešiť záležitosť sám.

Presné dôvody, na základe ktorých ombudsman môže konať sa v rámci siete líšia, ale zvyčajne zahŕňajú: porušovanie práv vrátane ľudských a základných práv, iné protizákonné správanie vrátane nedodržiavania všeobecných právnych zásad, a konanie v rozpore so zásadami dobrej správy. Príklady nesprávneho úradného postupu, pri náprave ktorého môže ombudsman pomôcť, zahŕňajú priesťahy v konaní, konanie v rozpore so stanovenou politikou alebo postupmi, zaujatosť, nespravodlivosť, poskytnutie nepresnej informácie alebo rady, nedôslednosť a nezdvorilosť.

Služba verejnosti

Ombudsmani v sieti musia pristupovať ku všetkým občanom so zdvorilosťou a úctou. Snažia sa byť prístupní a ústretoví, nestranní, spravodliví, dôslední a efektívni.

Ombudsmani v sieti si v rámci hraníc stanovených právom a potrebou dodržiavať súkromie a legitímne dôvody pre dôvernosť kladú za cieľ transparentnosť svojich aktivít a rozhodnutí. Uverejňujú kritériá, ktoré uplatňujú pri riešení sťažností, uvádzajú dôvody svojich rozhodnutí a uverejňujú správy o svojich aktivitách.

Ombudsmani v sieti sa usilujú o zachovanie primeranej rovnováhy medzi dôkladnosťou a rýchlou vyšetrením, pričom berú do úvahy záujem sťažovateľa, ako aj efektívne využívanie zdrojov.

Dostupnosť

Ombudsmani v sieti sa usilujú o uľahčenie slobodného a rovnakého prístupu pre každého, kto má právo na využívanie ich služieb.

Sťažnosti možno zvyčajne adresovať ombudsmanovi priamo.

Služby ombudsmana sú zvyčajne pre sťažovateľa bezplatné.

V prípade, keď zákon určuje výnimky z uvedených zásad, sa ombudsman usiluje o zmiernenie ich nepriaznivého vplyvu na sťažovateľa.

Riešenie sťažností

Ombudsmani v sieti sa usilujú o rýchle a účinné riešenie sťažností. Berú do úvahy príslušné ustanovenia práva EÚ vrátane všeobecných právnych zásad, ako napr. dodržiavanie základných práv. Charta základných práv Európskej únie môže byť v tomto smere užitočnou oporou.

Každá prijatá sťažnosť sa pozorne analyzuje s cieľom zabezpečiť primeraný výsledok. Ak je sťažnosť neprípustná, ombudsman urýchlene informuje o tejto skutočnosti sťažovateľa spolu s jasným odôvodnením. Podľa možnosti poradí sťažovateľovi iný orgán, ktorý by mohol pomôcť.

Niektorí ombudsmani využívajú zjednodušený postup ak predbežná analýza odhalí, že sťažnosť by sa mohla vyriešiť rýchlo, napr. telefonicky.

Ak sa sťažnosť vyšetruje v plnom rozsahu, ombudsman o tom informuje sťažovateľa, prípadne zabezpečí, aby sťažovateľ ľahko získal takéto informácie. Pod relevantnou informáciou sa napr. rozumie:

- použitý postup;
- rozsah vyšetrenia vrátane informácií o tom, aká vec sa vyšetruje; a
- pokrok vo vyšetrení.

Ombudsman na záver vyšetrovania predkladá písomnú správu alebo rozhodnutie, ktoré zvyčajne obsahuje:

- zistenia ombudsmana;
- informáciu o tom, či považuje sťažnosť za dôvodnú v celom rozsahu alebo len čiastočne, a odôvodnenie tohto názoru; a
- prípadné odporúčania pre príslušný orgán verejnej správy.

Uverejňovanie informácií

Ombudsmani v sieti uverejňujú zrozumiteľné informácie v široko dostupných podobách. Pod takýmito informáciami sa napr. rozumejú:

- kto je oprávnený podávať sťažnosť;
- orgány verejnej správy, proti ktorým možno podať sťažnosť;
- druhy činností, ktoré môžu byť predmetom sťažnosti, vrátane činností v rámci pôsobnosti práva EÚ;
- podmienky prípustnosti sťažnosti;
- spôsob podávania sťažnosti;
- jazyky, v ktorých možno sťažnosť podať;
- (podľa potreby) podmienky, za akých možno použiť zjednodušený postup;
- ako je možné získať individuálnu radu o možnosti podať sťažnosť (napr. prostredníctvom pohotovostnej telefonickej linky); a
- možné výsledky a opravné prostriedky v prípade, keď sa sťažnosť považuje za dôvodnú.

Európsky ombudsman sa zaviazal uľahčiť prístup k informáciám, ktoré uverejňujú národní a regionálni členovia siete.

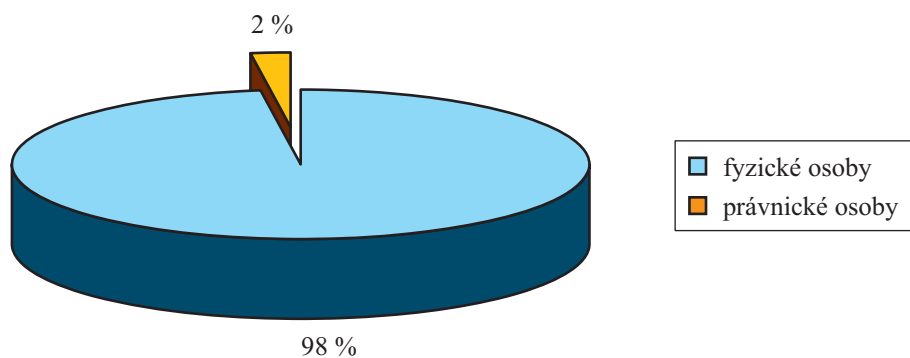
Webová stránka Európskeho ombudsmana <http://www.ombudsman.europa.eu> obsahuje informácie o sieti, ako aj odkazy na stránky jej členov. Informácie sú tiež dostupné na požiadanie v Kancelárii Európskeho ombudsmana (tel. č. +33 3 88 17 23 13).

Neustále sa zlepšujúca služba verejnosti

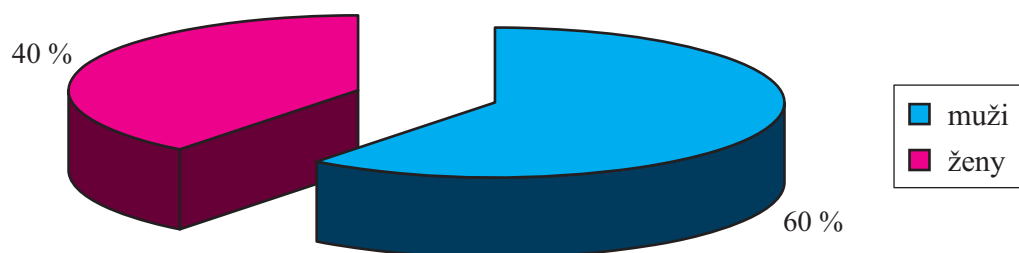
Ombudsmani v sieti sa zaviazali neustále zlepšovať službu, ktorú poskytujú verejnosti. Toto vyhlásenie sa preto bude pravidelne, aspoň každé dva roky, vyhodnocovať s cieľom zabezpečiť, aby odrážalo vyvíjajúce sa najlepšie postupy.

Štatistické údaje

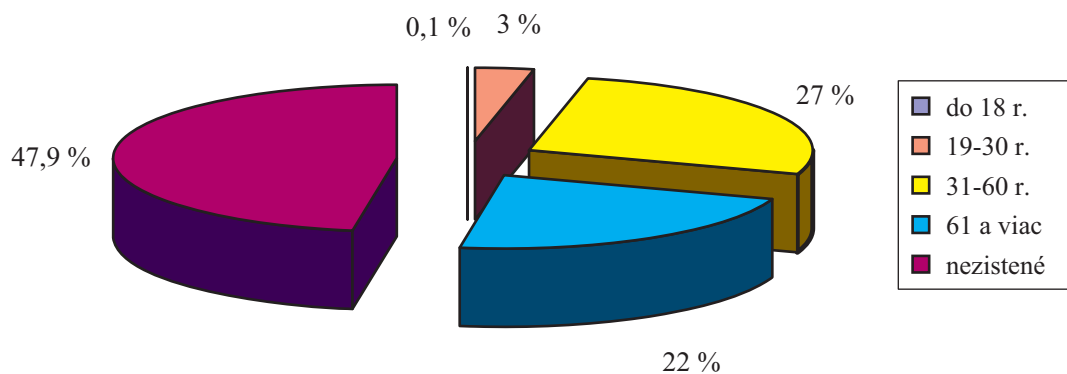
Podávateľia podnetov

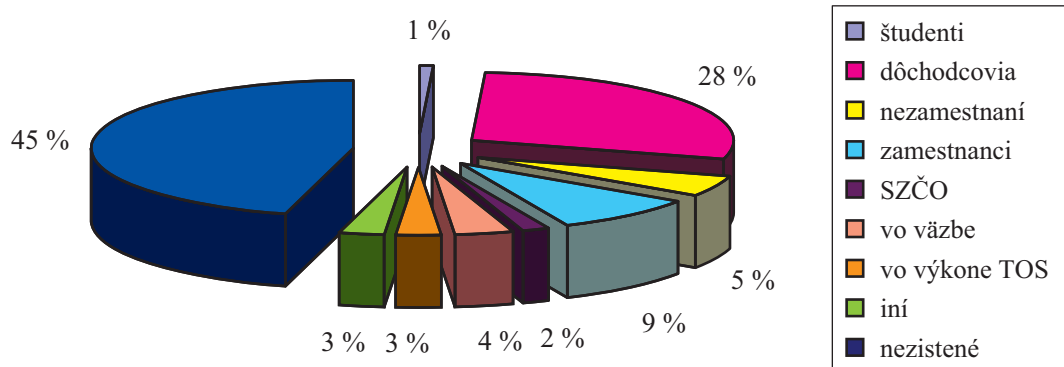
Podávateľia podnetov podľa pohlavia

Podávateľia podnetov podľa veku

Sociálne postavenie podávateľov podnetov

AKO KONTAKTOVAŤ VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

OSOBNĚ

Kancelária verejného ochrancu práv
Nevädzová 5
Bratislava–Ružinov
každý pracovný deň 08.00 hod. – 16.00 hod.

POŠTOU

Kancelária verejného ochrancu práv
P. O. BOX 1
820 04 Bratislava 24

TELEFONICKY

02/48 28 74 01
02/43 63 49 06

FAXOM

02/48 28 74 01

E-MAILOM

sekretariat@vop.gov.sk

WEB

www.vop.gov.sk

Kancelária verejného ochrancu práv
Nevádzová 5, Bratislava
Slovenská republika